

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis Universa, Complectens Omnia Morum Præcepta, Et Principia Decisionis Omnium Conscientiæ Casuum, Suis Quæque Momentis Stabilita

Ad usum Parochorum, & Confessariorum

Continens Tractatus de Conscientia, de Legibus, de Peccatis, de Virtutibus
Theologicis, de Religione, & Beneficiis. Adjunctis in hac editione
Propositionibus ad hanc usque proscriptis

Antoine, Paul-Gabriel

Ingolstadii, 1734

VD18 90392140

Tractatus De Virtute Religionis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40986

TRACTATUS

DE

VIRTUTE RELIGIO- NIS.

RELIGIO est virtus , qua Deo ut re-
rum omnium Principio, cultus de-
bitus, ac supremus exhibetur. Per
cultum intelligitur testificatio excellen-
tiæ divinæ , cum submissione nostra erga
Deum. Religio non est virtus Theologi-
ca, sed Moralis , cum habeat pro objecto
materiali actus, quibus Deus colitur , &
pro objecto formali specialem honestatem
elucens in præstando cultu Deo debito
ob summam ejus excellentiam : quæ ex-
cellentia divina est titulus, seu ratio, ob
quam honestum est præstare Deo, cultum
supremum. Est tamen Religio virtutum
moralium præstantissima, quia ejus obje-
ctum immediatius, & perfectius tendit in

li 4

De-

Deum, quàm objecta aliarum virtutum moralium.

Actus præcipui Religionis sunt adoratio, Sacrificium, oratio, devotio, quæ est prompta, & efficax voluntas præstandi ea, quæ ad Dei obsequium pertinent: item laus Dei, gratiarum actio, votum, iuramentum, administratio, & susceptio Sacramentorum, &c.

Porro tenemur Deum colere non solum actibus internis, sed etiam externis, nam cum spiritu, & corpore constemus, tenemur utriusque actibus colere Deum, utpote utriusque principium.

CAPUT I.

De Adoratione, Oratione, & speciatim de Horis Canonicis.

Q. I. Quid, & quoruplex est Adoratio?

Resp. Adoratio latè sumpta est actus, quo testificamur alterius excellentiam, & nostram erga illum submissionem ob eius excellentiam. Hinc complectitur non solum excellentiæ alterius significationem, qui est propriè honor: sed etiam submissionem, & hujus testificationem, quam utramque superaddit honori. Consistit formaliter tum in voluntate testificandi

ex-

excellentiã alterius, & se illi submittendi, hujusque submissionis signum exhibendi ob ejus excellentiam: tum in exhibitione talis signi.

Adoratio latè sumpta dividitur 1. in Latriam, quæ exhibetur Deo ob increatam, & infinitam ejus excellentiam: in Duliam, quæ exhibetur Sanctis ob eorum creatam excellentiam supernaturalem: in Hyperduliam, quæ Sanctissimæ Virgini Dei Matri ob singularem ejus supra omnes Sanctos & Angelos excellentiam supernaturalem creatam exhibetur: & in Politicam, quæ defertur viris Principibus, Sapientibus, &c. ob creatam excellentiam naturalem, ut potentiam, sapientiam, &c. 2. In absolutam, qua persona adoratur propter excellentiam sibi intrinsicam: & in relativam, qua aliquid adoratur ob excellentiam personæ, ad quam habet habitudinem aliquam, vel conjunctionem.

Adoratio verò strictè sumpta est cultus Latriæ Soli Deo debitus, consistens in actu, quo testificamur increatam, ac infinitam Dei excellentiam, & nostram summam submissionem erga Illum, agnoscimusque supremum Ejus in res omnes Dominium, juxta illud Matt. 4. *Dominum Deum tuum adorabis, & Illi soli servies.* Constat autem 1. Solum Deum adorandum esse cultu Latriæ, Sanctos verò colendos esse cultu Dulix, & B. V. cultu Hyperdulix.

Ii 5

Nam

Nam adoratio debet esse commensurata excellentiæ, cum propter illam exhibeatur. 2. Christi, B. Virginis, & Sanctorum imagines, & Reliquias colendas esse cultu relativo proportionato personæ, cujus sunt. Adoratio enim imaginis consistit in signo aliquo externo submissionis, ac reverentiæ exhibito imagini propter excellentiam prototypi, ad testificandum submissionem nostram internam erga ipsum prototypum, hujusque excellentiam ac superioritatem agnoscendam, ex Trid. Sess. 25.

Q. 2. An & qualis Oratio est precepta?

Not. Oratio latè est Ascensio mentis in Deum: sive quivis pius animæ motus, seu affectus in Deum, qualis est actus Fidei, Spei, Amoris, laudis, gratiarum action, &c. Strictè sumpta est petitio decentium Deo facta sive immediatè, sive mediante Sanctorum intercessione. Duplex est oratio, scilicet mentalis, quæ fit sola mente: & vocalis, quæ non solum mente fit, sed etiam voce exprimitur. Hæc dividitur in privatam, quæ fit à persona privata, ac privato nomine: & in publicam, quæ fit à Communitate, vel à Ministro nomine Communitatis: hinc recitatio Breviarii, privatim à Clerico facta, est oratio pub-

publica; quia nomine Ecclesiæ, & tanquam ejus legatus eam fundit.

Resp. 1. Oratio frequens est omnibus adultis præcepta. Prob. 1. Luc. 18. *Oportet semper orare, & non deficere.* Hoc est, oportet orare frequenter, & perseveranter. &c. c. 21. *Vigilate omni tempore orantes, ut digni habeamini fugere ista omnia, & stare ante Filium hominis.* 2. Quia sine oratione debita non obtinentur auxilia omnia necessaria ad observanda omnia mandata, & ad vincendas tentationes, ex Jac. 4. *Non habetis, propter quod non postulatis: & imprimis donum perseverantiæ non est præparatum adultis nisi orantibus, ut docet S. August. l. de bon. Persever. c. 16.* Quare Catechism. Roman. ait: *preces tanquam instrumentum necessarium nobis dedit (Deus) ad id, quod optaremus consequendum, præsertim cum quadam esse constet, quæ nisi Ejus adjumento, non liceat impetrare.*

Hinc oratio est adultis necessaria etiam necessitate mediæ ad salutem, cum Deus statuerit non dare gratiam perseverantiæ, & alia quædam necessaria, nisi orantibus.

Præceptum autem orandi obligat in gravi necessitate, ac tentatione propria, vel proximi, & sæpissime in vita, quia continuo Dei auxiliò egemus, & ad illud obti-

nen-

nendum instituta est oratio tanquam medium ordinarium.

Resp. 2. Oratio debet esse pia, & honesta: alioquin non esset actus Religionis, nec cultus Dei. Ut talis sit, debet fieri cum intentione, attentione, fide, fiducia, humilitate, devotione, decenti, ac pia corporis compositione, & de rebus necessariis, vel conducentibus ad salutem, & ad gloriam Dei: ita, ut res de se indifferentes non petantur, nisi quatenus ex Dei ordinatione, & cum ejus gratia possunt conferre ad ejus gloriam, & salutem nostram. Porro mortale est petere à Deo rem malam etiam venialiter, vel auxilium ad illam: quia in hoc est gravis irreverentia in Deum, quasi esset author vel fautor peccati.

*Q. 3. Quinam obligantur ad Horas
Canonicas?*

Not. Horæ Canonicae sunt Oratio vocalis, publica auctoritate Prælatorum Ecclesie constituta, ut quotidie certis horis nomine Ecclesie recitetur, ad laudandum, & precandum Deum.

Resp. Secundum omnes Doctores, ad eas sub mortali singulis diebus obligantur. 1. Omnes insigniti aliquo ex sacris ordinibus, etsi non Beneficiati; imò etiam excommunicati, & degradati, cum nul-

lō privilegiō ab hoc onere liberentur, nec æquum sit, ut commodum ex delicto reportent. Subdiaconi autem incipiunt obligari ipso die suæ Ordinationis, saltem ad partem respondentem Horæ, in qua ordinantur; nam cum obligentur ratione Ordinis sacri, statim illo suscepto obligantur.

Porro sunt, qui docent Clericum, qui totum officium recitavit, antequam ordinem, vel Beneficii Possessionem caperet, teneri iterum recitare partem Officii respondentem Horæ, in qua cœpit obligari: tum quia observatio præcepti supponit obligationem contractam: tum quia Horæ Canonice recitantur à Clericis nomine Ecclesiæ: & ante Subdiaconatum, vel Beneficii adeptionem Officium non recitatur nomine Ecclesiæ, cum nondum quis sit Minister ad hoc deputatus.

2. Omnes Religiosi, & Moniales, Professi, & ad Chorum deputati, etiam fugitivi, ejecti, & ad triremes damnati; nam hi manent verè Religiosi, ideoque obstricti obligationibus Religionis, quibus si possunt satisfacere tenentur, culpa enim nemini debet suffragari. Hæc obligatio in Clericis non Beneficiatis, & Religiosis ac Monialibus recitandi etiam privatim, si in Choro non recitaverint, oritur præsertim ex antiqua, & universali Ecclesiæ
con-

consuetudine vim Legis habente, & fundata in eorum statu ad Dei cultum instituto: & constat ex communi usu, & consensu totius Ecclesiæ, ut docet Suarez. Dixi: Professi ad Chorum destinati; nam non obligantur Novitii, conversi Laici, Religiosi Societatis Jesu, antequam sint in Sacris, Religiosi Militarium Ordinum, &c.

3. Omnes Beneficarii, non solum ex Religione, ut supra dicti; sed etiam ex iustitia: quia sub hoc onere Beneficium eis collatum est, & ab iis acceptatum.

Hinc peccat mortaliter, qui ex prædictis uno die Officium totum, vel partem ejus notabilem omittit, sine justa, & gravi causa excusante; ut constat ex consensu Doctorum, & totius Ecclesiæ. Nam violat præceptum in re gravi, ad Religionem virtutem præstantissimam pertinente: Pars autem notabilis, & sufficiens ad mortale, juxta omnes, censetur una parva Hora v. g. Nona, vel quælibet pars Officii ei æquivalens: imò juxta varios media pars unius Horæ parvæ: Item qui interruptim per totum Officium omittit, quantum est integra Hora parva, peccat mortaliter; quia partes pertinentes ad unum totius diei Officium coalescunt moraliter in unum, & constant unam notabilem quantitatem.

Cæterum explicandus est in Confessione numerus Horarum omiffarum; quia omiffio plurium vel sunt plura numero peccata, vel unum pluribus æquivalens: & per plurium omiffionem faltem multum aggravatur culpa, & variatur iudicium de illa. Deinde numerus Horarum est quid fe tenens ex parte objecti, & conftituit peccatum in fuo efle individuali.

Q. 4. *Quænam requiruntur ad debitam recitationem Horarum?*

Resp. I. Quoad Officii qualitatem, ex Bulla S. Pii V. *Quod à nobis*, Sæculares & Regulares, tenentur fub mortali fervere formam Breviarii Romani; alioquin fuæ obligationi non fatisfaciunt. Excipiuntur Capitula, & Monafteria, quæ ducentis ante hanc Bullam annis habebant Breviarium particulare, quibus tamen permittitur ex Epifcopi, feu Prælati, & Univerfi Capituli confenfu assumere Romanum; qui autem ab hoc tempore habent Breviarium proprium fui Ordinis, vel Diœcefis fuæ, tenentur illud etiam priva im recitare; nam Bulla tales relinquit difpofitioni Juris communis, quod quemque obligat ad recitandum Officium fuæ Ecclefie, ex c. 13. & c. 14. dift. 12. & ex Clement. 2. de celebrat. Miffar. ubi Clemens V. permittit Clericis & Monachis, ut Officium

re-

recitare possint juxta formam Officii Cardinalium, aut Episcoporum, cum quibus vivunt.

Qui utuntur Breviario Romano, non obligantur extra Chorum ad Officium B. Virginis, nec ad Officium Defunctorum diebus in Rubrica præscriptis, ex Bulla citata. Tenentur tamen sub mortali ad Officium Defunctorum 2. Novemb. item ad Litanias in Festo S. Marci, & diebus Rogationum, si non intersint Processioni; nam ex communi sensu, & consuetudine censentur pars Officii illorum dierum, vel alterum Officium eodem die præceptum. In Ecclesiis verò, ubi erat consuetudo Officium parvum B. Virginis recitandi, hanc servari vult Pius V. ibidem.

Qui non utuntur Breviario Romano, ad ea omnia tenentur, ad quæ ante Bullam Pii tenebantur, nam à nulla re eximuntur per Bullam, & exceptio firmat regulam in casibus non expressis.

Tenetur autem quisque recitare Officium proprium diei, alioqui non satisfacit præcepto, licet aliud etiam æquè longum, v. g. Officium de Feria loco Officii de Sancto, vel contra recitaverit. Tum quia Ecclesia non Officium in genere, sed hoc Officium in individuo, seu Officium tale proprium hujus diei, prout hos psalmos, has preces, & lectiones continet, præcipit: cujus obligatio est tali diei affixa, & sic cum

eo transit. Unde quamvis substantia præcepti in genere sit de septem horis; tamen substantia præcepti in particulari pro tali die est de septem horis talibus, quæ scilicet constent talibus psalmis, lectionibus, &c. Tum quia Bulla Pii V. præcipit Officium diei juxta formam Breviarii Romani, ad quam pertinet distributio Officii per dies FERIALES, & Festos tempori accommodatos. Tum quia aliqua Officia de aliquibus Sanctis injunguntur de præcepto recitanda tali die, cum antea essent ad libitum. Ita S. Antonin. Tolet. Bonacin. Reginald. &c. Porro Alex. VII. damnavit hanc propos. *In die Palmarum recitans Officium Paschale, satisfacit præcepto.*

Hinc qui scienter Officium mutat, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem fructuum Beneficii, cum non satisfecerit etiam quoad substantiam præcepto recitandi Officium debitum, & ab Ecclesia præscriptum. Qui verò inadvertenter Officium aliud recitavit, tenetur eodem die Officium proprium persolvere, & recitare, quæ omisit, si sine gravi incommodo possit. Qui autem in aliquibus Horis erravit, ubi id advertit, tenetur supplere, quod omisit, & reliquas Horas legere juxta Officium eo die currens.

Not. Qui per errorem, etsi inculpabilem, hodie recitavit Officium crastinum, cras debet iterum idem Officium recitare;

Tom. I.

Kk

quia

quia per legem tale Officium pro tali die determinatum est. Item Officium de Sancto, die suo omiffum, secundam multos, non debet alia die non impedita recitari; quia Officia, sicut jejunia, diebus suis affixa sunt, & Rubricæ solum excipiunt casum, quo dies illi impediuntur altiori Festo.

Resp. II. Quoad tempus in recitatione publica servanda est recepta cujusque Ecclesiæ consuetudo. In privata verò ad vitandam mortalem culpam, sufficit, si recitetur Officium totum à media nocte usque ad alteram mediam noctem; quia in privata recitatione temporis variatio non est gravis inordinatio: & obligatio servandi tempus præscriptum, si quæ fuit gravis, imminuta est per consuetudinem in privata illa recitatione. Ita S. Antonin. 3. p. tit. 13. c. 4. ibi: *Non videtur de se esse mortale, quandoquaque quis tarde dicat Officium, dum non transeat dies, qui quantum ad hoc, videtur terminari circa mediam noctem.* Imò ob justam causam v. g. iter, negotia, legitimam occupationem, licet in illa privata recitatione antevertere, vel protrahere tempus præscriptum, quod quidem ex consuetudine magnam habet latitudinem. Nam quod fit ex justa causa, rationabiliter, & prudenter fieri censetur. Sine causa tamen tempus debitum ac proprium notabiliter variare est veniale,

le, ut v. g. Si legas Primam, vel etiam juxta Layman Tertiam post meridiem, aut Vesperas ante Meridiem, exceptâ Quadragesimâ; quia est contra consuetudinem communem, & congruentem rationem temporis. Sexta, & Nona ante vel post meridiem dici possunt.

Ex consuetudine licet Matutinum cum Laudibus recitare pridie, ab eo circiter tempore, quo sol est proprius ad occasum, quam ad meridiem, ut videre est in Tabula de tempore inchoandi matutinum pro die sequenti Romæ editâ Typis Rever. Cameræ Apostolicæ. Secus de aliis Horis, quia consuetudo id non permittit; nec obligatio affixa diei potest impleri ante illum diem, cum ante illum diem nondum sit; & patet in aliis præceptis de jejunio, auditione Sacri, &c. Obligatio autem recitandi Officium est affixa diei in honorem, quem tali die Deo exhibere debemus juxta præscriptum Ecclesiæ. Deinde qui uno die omisit Officium, non tenetur illud alio die recitare, quia obligatio affixa diei transit cum ipso die: ergo nec potest diem prævenire, cum par sit ratio.

Secundum multos non est mortale extra Chorum celebrare Missam ante Matutinum, & Laudes: quia extra Chorum non est gravis obligatio ista præmittendi, nec est gravior inordinatio in inversione ordinis inter Matutinum, & Missam, quam in

inversione ordinis inter Horas ipsas, quæ solum venialis est, cum tamen major sit ordo inter ipsas Horas, quam inter eas, & Missam. Nec consuetudo præmittendi recepta est sub mortali, eò quòd nulla sit necessaria connexio, & dependentia inter Missam, & Matutinum. Certè si id sine causa justa fiat, est saltem veniale; nam est aliqua obligatio recitandi etiam privatim Matutinum cum Laudibus ante celebrationem Missæ. 1. Ob consuetudinem vim legis habentem. 2. Quia in Rubricis Missalis Romani inter defectus in Ministerio Missæ ponitur, quòd celebrans saltem Matutinum cum Laudibus non dixerit. 3. Julius III. in Bulla *Sacra*. concedit Societati Jesu Privilegium postponendi Officium celebrationi Missæ *ex legitimis, & justis causis*, in quo onerat conscientiam Superiorum illud dispensantium: quod inane, & illusorium esset, si nulla foret obligatio.

Resp. III. Quoad ordinem, est veniale sine justa causa ordinem Horarum invertere, v. g. Tertiam ante Primam recitare, ut constat ex communi Doctorum sensu. Quia hoc est contra ordinem ab Ecclesia præscriptum, & ad modum præcepti pertinet ordo Horarum. Tenemur autem præceptum non tantum quoad substantiam, sed etiam quoad modum servare. Hæc tamen inversio extra Chorum non est mortal

alis

talis citra contemptum, quia præceptum observatur quoad substantiam, omnes Horas dicendo intra diem naturalem. Imò nec est venialis, si fiat ex inadvertentia, aut ex causa legitima, nec est obligatio repetendi, ut si quis ab ægro invitetur ad recitandas secum Vesperas, cum necdum Nonam persolverit; nam cum hic ordo, & modus non pertineat ad substantiam Officii, censetur Ecclesia permittere eum mutari, cum adest rationabilis causa.

Resp. IV. Quælibet Hora recitari debet continuatè; nam unitas uniuscujusque Horæ, & usus Ecclesiæ id exigunt. Deinde est aliqua irreverentia cœptam orationem sine causa interrumpere; si enim vituperabile est sermonem cum terreno Principe inchoatum sine justa causa abrumpere, à fortiori, si id fiat erga Deum Regem Regum. Facta tamen sine causa interruptio juxta multos est solum venialis in Officio privato; quia hic defectus non est in substantia, sed solum in modo accidentario; cum singuli Psalmi, lectiones & orationes per se suam habeant completam significationem. Quòd si subsit justa causa, ut si ex officio, vel obedientiâ, vel charitate aliquid faciendum occurrat, quod non possit commodè differri, tunc nulla culpa erit, nec repetenda priora, nisi pauca dicta sint; nam tunc rationabilis est interruptio.

Secundùm multos Matutinum licitè separatur à Laudibus : imò juxta aliquos unum Nocturnum ab alio per duas circiter horas. Sed videtur obstare præsens Ecclesiæ consuetudo contraria, & Azor ad hoc exigit justam, & rationabilem causam; quia tres Nocturni cum Laudibus habentur tanquam Officium unius Horæ, ac proindè simul recitari debent.

Resp. V. Quoad modum, Officium recitari debet *studiosè, & devotè*. Ita Conc. gener. Later. 4. cap. *dolentes*, de celebrat. Missar. ubi Clericis districtè præcipit *in virtute obedientia, ut Divinum Officium nocturnum pariter, & diurnum, quantum eis Deus dederit, studiosè celebrent pariter, & devotè*. Studiosè, inquit glossa, quantum ad Officium oris, & devotè quantum ad Officium cordis. Enimverò hoc exigit vera, ac religiosa oratio, & laudatio Dei: itaque Officium recitari debet tum *studiosè*, hoc est integrè, & perfectè, absque præcipitania, contractione, & abscessione syllabarum: tum *devotè*, id est, cum intentione orandi, ac laudandi Deum, & debita attentione mentis, ac reverentia tam interna, quàm externa.

Item pronuntiatio debet esse articulata, & sensibilis, seu per se audibilis recitanti, ita ut recitans seclusis impedimentis, se ipsum audire possit. Nam oratio vocalis, prout à mentali distinguitur, debet habere

re sonum distinctum: omnis autem sonus est per se audibilis, cum sit objectum auditus. Ita *Medin. Navarr. Reginald. Sanchez, &c.*

Q. 5. An ad satisfaciendum præcepto requiritur intentio, & attentio interna, & qualis?

Not. Intentio hæc est volitio orandi, & laudandi Deum. Attentio duplex est, externa, & interna: attentio externa consistit in attentione ad prolationem verborum, ut distinctè, ac integrè pronuntientur, excludente omnem actionem impossibilem cum attentione interna, & evagationem sensuum circa objecta distractiva. Attentio interna est advertentia mentis vel ad sensum verborum, vel ad Deum, aut res divinas.

Resp. I. In recitatione Officii requiritur intentio, seu voluntas orandi, vel explicita, qua quis initio velit expressè orare, vel saltem implicita, qua velit recitare ad satisfaciendum præcepto Ecclesiæ; in hac quippe volitione implicitè includitur intentio Deum orandi, & laudandi, cum id, quod Ecclesia præcipit, sit laus Dei, & oratio. Nam cum recitatio externa Officii sit indifferens, ut sit oratio, studium, exercitium memoriæ, &c. debet ab intentione orandi tanquam à forma determinari, ut sit

oratio, & cultus Dei, qualis præcipitur: at verò recitatio Officii ex illa intentione, v. g. studendi, non est vera oratio vocalis, nec actus Religionis. Præterea oratio est locutio cum Deo: at non loquitur cum Deo, sicut nec cum homine, qui non intendit cum eo loqui.

Resp. II. Ad satisfaciendum præcepto requiritur quoque non solum attentio ad verba, ut distinctè, ac integrè pronuntietur, & quæ excludat omnem actionem incompossibilem cum attentione interna, ita, ut qui pingendo, scribendo, ludendo, comœdias spectando, fabulantes audiendo, &c. Horas memoriter recitaret, non satisfaceret præcepto: sed requiritur etiam attentio interna ad Deum, seu res divinas, vel ad sensum verborum, vel saltem ad verba, ut laudes Dei, orationem, & pias affectiones continentia, considerando Deum præsentem cum pio humilique ad ipsum affectu, & intendendo per illa Deum orare, ac laudare, atque omnem voluntariam distractionem rejiciendo. Ita *Azor, Layman, Valentia, Suarez* dicens hanc esse communem sententiam.

Prob. Quia I. præcipitur oratio vera, quæ sit actus Religionis gratus Deo, & utilis Ecclesiæ: at sine attentione interna oratio non est verus Dei cultus; nam omnis cultus Dei fieri debet in spiritu, & veritate, & non solo corpore. ex Jo. 4.

Veri

Veri adoratores adorabunt Patrem in spiritu, & veritate; nam & Pater tales querit, qui adorent eum. Spiritus est Deus: & eos, qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare. Nec est vera oratio, cum omnis oratio ex S. Damasceno sit ascensus mentis ad Deum; sed est quædam species hypocrisis, & simulatio orationis, ex Matth. 15. Hypocrita, benè prophetavit de vobis Isaias dicens: Populus hic labiis me honorat: cor autem eorum longè est à me. Neque est utilis: Clamor ad Dominum, qui fit ab orantibus, si sonitu corporalis vocis fiat, non intento in Deum corde, quis dubitet, inaniter fieri? ait S. August. Ser. 29. in Ps. 118.

2. Cap. *Dolentes* sup. cit. præcipitur devotio simpliciter: at devotio externa sine interna excludente omnem distractionem voluntariam, non est devotio, sed simulacrum devotionis: sicut homo pictus non est verus homo, sed simulacrum hominis. Deinde hæc verba Concilii (*quantum eis Deus dederit*) significat devotionem indigentem gratiâ Dei, ideòque internam; nam solam externam possunt habere hypocritæ.

3. Conc. Trid. Sess. 24. c. 12. jubet, ut Officium recitetur *reverenter, distinctè, devotè*, quæ tria frustra addidisset, si præciperet tantum reverentiam externam. Et ideo multa Concilia, ut Trevir. II.

Burdigal. an. 1583. Bituric. an. 1584. Narbon. & Conventus Melodun. disertè præcipiunt, ut Officium recitetur *attentè, & devotè*; & Conc. Coloniense *elevata mente in solum Deum*. Item Clerus Gallican. an. 1700. ut absopam, & verbo Dei contrariam damnavit hanc propos. *Præcepto satisfacit, qui voluntariè labiistan- sum, non autem mente orat.*

Hinc peccat mortaliter, qui per notabilem Officii partem voluntariè distrahitur, perinde ac si partem illam omitteret; cum recitatio sine attentione debita non sit recitatio Religiosa, quæ præcipitur, nec vera oratio. Item peccat, qui recitat in loco distractionibus exposito, v. g. in foro publico, vel loco, ubi est frequens concursus, clamor, aut strepitus profanus hominum, aut ubi habentur disputationes, ut expressè docent Bonac. Castropal. &c. Nam cum teneatur ad attentionem internam, tenetur etiam ad removenda ejus impedimenta; & aliàs voluntariè se exponit periculo non attendendi.

Dices. Ex his sequitur, quòd distractio voluntaria in oratione non præcepta vacet culpâ; quia per illam destruitur substantia orationis vocalis, & sic tunc solum cessat oratio. *R. neg.* Quia est irreverentia contra Deum, exterius Deum alloqui, ac profiteri se Deum colere, & id non facere interius, sed alia animò volvere, estque simu-

simulatio cultûs Divini. Est etiam irreverentia orationem inchoatam sine causa interrompere.

Not. Sufficit attentio virtualis, quæ est attentio ad Deum, resve divinas initiô orationis habita, & virtualiter perseverans in processu orationis, quamdiu non revocatur, neque expressè per volitionem expressam non amplius attendendi, neque implicite per distractionem voluntariam, ut si advertens te distrahi, mentem non revoces ad Deum, vel res divinas; nam cum attentione illa virtuali subsistit vera oratio, & actus humanus Religiosus, & sæpe attentio actualis non est in nostra potestate. Hinc non teneris repetere, quæ involuntariè distractus recitasti, cum virtualiter attenderis. Imò melius est, si non repetas, ad vitandam anxietatem, & perturbationem in recitatione Officii. Sed ubi quis advertit se distrahi, tenetur mentem statim revocare ad Deum, resve divinas, vel ad sensum verborum.

Q 6. An satisfacit, qui legit cum socio extra Ecclesiam?

Resp. Aff. Quia id congruit cum publico usu Ecclesiæ, & recitantes sibi commune faciunt, quod alternatim recitant. Sed tunc singuli debent alternos Psalmorum versus distinctè, & integrè, & voce audibili

bili à socio recitare ; ita ut unus non legat suum versum priusquam alter integrè absolverit suum, & audiatur ab alio. Nam socius non communicat in parte, quæ anticipatè dicitur, & quam non audit; & sic non potest attendendô illam facere suam: ideòque tenetur supplere, antequam suam ipse partem recitet; non enim satisfacit præcepto nisi devotè, & attentè recitando partem Officii, & aliam audiendo. Si plures quàm Duo simul legant; debent, factò solùm duplici Choro, alternatim recitare, sive plures sint ex una parte, sive pauciores; aliàs fieret contra usum Ecclesiæ. Secus est de lectionibus, quarum primus primam, secundus secundam, tertius tertiam legere potest.

Q. 7. Quanam excusant à lectione Horarum.

Resp. Sequentia. 1. Gravis infirmitas, ita ut sine notabili incommodo, seu nocumento, vel incremento morbi, aut periculo gravi recitari nequeant. ex c. 3. Dist. 91. In dubio ex communi sententiâ consulendus est Medicus probus, & peritus, & illius iudicio standum: quia ratione officii, & peritiæ in arte hoc iudicium ad illum pertinet. Si ipse dubitet, opus est tunc dispensatione Superioris: qui si adiri nequit, & Medicus suspicetur grave nocumen-

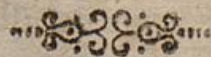
mentum sequi posse, docent tunc ægrum excusari, quia Ecclesia non obligat tunc ad se exponendum periculo gravis damni. Qui autem non potest recitare solus, sed potest cum socio, ad hoc tenetur, si socium commodè habere queat, quia sic potest moraliter observare præceptum; & obligatus ad finem, eo ipso obligatur ad usum mediorum saltem faciliè comparabilium. Imò Suarez, Bonacina, & alii docent, Beneficiatum tunc teneri conducere socium, cum quo recitet, si sufficientes ad hoc fructus ex Beneficio colligat: quia fructus illos percipit, ut Officium persolvat, & per illos potest sibi comparare medium persolvendi.

2. Gravis & repentina occupatio, quæ sine scandalo, vel notabili damno proprio, aut alieno omitti vel differri nequeat. Nam Ecclesia non præsumitur velle obligare cum tanto gravamine. Quando tamen aliqua occupatio, vel ægritudo impedit, vel impeditura prævidetur tempore legitimo, tunc est obligatio anteponendi vel postponendi Horas intra eandem diem: quia obligatio cadit in totum diem, & durat per singulas ejus partes, potestque impleri quoad substantiam quavis illius hora. Ergo si una pars diei est impedita, dici debet Officium quavis alia.

3. Re-

3. Recitandi impotentia, ut cœcitas, vel carentia Breviarii inculpata, si aliud haberi nequeat: nam nemo tenetur ad impossibile. Quo casu si totum Officium, aut parva hora memoriter dici possit, dici debet: nam generaliter loquendo, qui non potest totum Officium recitare, sed potest partem ejus notabilem, vel unam parvam Horam, v. g. Primam, vel Tertiam, aut Completorium, ad eam sub mortali tenetur: tum quia Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Qui non potest recitare Matutinum, & Laudes; potest autem reliquas Horas, ad nihil tenetur, quia major pars trahit ad se minorem.* Tum quia hoc præceptum obligat ad omnes, & singulas Horas, & quævis Hora est per se oratio Canonica integra, ab aliis distincta, confertque notabiliter ad finem præcepti. Porro carens Officiô particulari tenetur recitare Officium commune, vel simile.

4. Legitima dispensatio Papæ. Aliqui docent ex usu ubique recepto Episcopos, & Superiores Ordinum posse dispensare cum suis subditis ad breve tempus, in dubio de morali impotentia recitandi: & hoc videtur necessarium ad tollendas perplexitates, & impediendum grave nocuum.

CAPUT II.

De observatione Festorum.

NOTA Præceptum tertium Decalogi de Sanctificatione Sabbati est partim morale, partim Cæremoniale, ut docet S. Thom. 2. 2. q. 122. a. 1. ad 1. Morale, quatenus homo jure naturali tenetur aliquod vitæ tempus impendere cultui divino, ac rebus divinis. Cæremoniale, quantum ad designationem temporis; & secundum hanc rationem mutatum est ab Apostolis, à quibus Sabbato substituta est dies Dominica, quæ est Prima Hebdomada in memoriam Resurrectionis Christi. Item aliquot Festorum observatio ab Ecclesia præcipitur in memoriam beneficiorum Dei, & in honorem Sanctorum, in quorum sanctitate, & victoria, ac mercede Dei bonitas, potentia, ac liberalitas laudatur, & ad quorum imitationem fideles excitantur. Quibus quidem diebus Fests Ecclesia præcipit eundem cultum, qui diebus Dominicis præcipitur; in hoc enim consistit Festivitas diei, & constat ex sensu, & præxi Ecclesiæ.

Præceptum autem de Sanctificatione Festorum per se omnes sub mortali obligare constat tum ex sensu fidelium, tum quia ejus materia est gravis, & ad cultum
Dei

Dei pertinet. Hinc Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Præceptum servandi Festa non obligat sub mortali, sepositò scandalò, si absit contemptus.*

Q. I. *Quanam opera sunt vetita diebus Festis?*

Resp. I. Prohibentur omnia opera servilia, exceptis iis, quæ jure aut consuetudine legitima sunt permessa, ut coquere cibos, aut alia id genus ob necessitatem, cap. 3. de Feriis. Opera autem servilia dicuntur opera corporalia, quæ ad necessitatem, vel commodum corporis, aut aliquid corporale, à servis, aut mercenariis exerceri solent, videlicet omnia opera artium mechanicorum, & ruralia, ut fabricare, suere, arare, &c. Quibus opponuntur opera liberalia, quæ ad animum excolendum spectant, ideòque digna homine libero, ut legere, scribere, docere, &c. *Nullius spiritualis actus exercitium est contra observantiam Sabbati, puta si quis doceat verbò, vel scriptò.* ait S. Thom. 2. 2. q. 122. a. 4. ad 3.

Porro quando opus est verè servile, non refert, utrum fiat ex recreatione, an ex lucro; quia intentio operantis non mutat naturam operis. Deinde operari spe lucri commune est omnibus. *Opera autem, in quantum sunt communia & servis & liberis,*

beris, servilia non dicuntur. ait. S. Thom. *ibid.*

Not. Venatio & piscatio sunt opeta servilia: nam sunt actiones corporales, per se, & primario ordinatae ad utilitatem corporis, & ad aliquod opus corporeum, scilicet ad captionem, & occisionem ferarum, & piscium. Idem dicitur de opere pingendi, cum sit opus corporale immediate ordinatum ad artefactum sensibile assimilandum rei verae, soleatque à mercenariis, seu iis, qui lucrum ex arte quaerunt, fieri. Et in Conc. Meldensi an. 845. expresse prohibentur pictura, & venatio. De piscatione constat ex *cap. 3. de Feriis*, ubi specialiter sub certo onere conceditur facultas haeccia piscandi ob necessitatem. Scribere verò, & pulsare Instrumenta Musica non sunt servilia; nam scriptio ordinatur ad animum instruendum; cum sit quaedam locutio permanens, ex se ordinata ad conceptus mentis declarandos, seu ad instruendam mentem propriam, vel alienam: pulsatio autem Instrumenti Musici ordinatur ad delectationem animi. Idem multi dicunt de transcriptione, tum quia per se ordinatur ad mentem instruendam, & exprimendos animi conceptus, tum quia transcribere nil aliud est, quam scribere, quod alius vel ipse transcriptor permanenter locutus est. Aliud est de impressione, namque ad eam immediate, ac per se con-

currunt, ad instruendam mentem non deserviunt, sed ad efficiendum quoddam artefactum corporale, seu sensibile.

Quamvis autem itineratio, si præcisè consideretur, ut est processus ab uno loco ad alium, sive pedibus, sive equo, aut rhedâ, non sit opus servile, cum hoc sit naturale, & commune omnibus: tamen servile est ducere Jumentum, currum, aut navigium mercibus onustum, item imponere onera, ea tollere, & alia hujusmodi. Quare non licet vectoribus iter die Festo inchoare, quamvis continuatio itineris ante Festum suscepti iis permittatur, vel ob publicam necessitatem, vel ob damnum, quod paterentur ex mora.

Resp. II. Cap. 1. & ult. de Feriis & Pii V. constit. Cum Primum. Vetita sunt insuper 1. Opera judicialia, seu forensia, quæ cum aliquo strepitu fiunt, hoc est, actiones, quæ ad decisionem causarum spectant, ut Reum citare, testes examinare, formare processum, exigere juramentum judiciale, exhibere instrumenta, proferre, aut exequi sententiam, &c. Hæc enim strepitum judicalem continent. 2. Mercatus, nundinæ, & celebratio contractuum, ita ut non liceat die Festo negotiari etiam privatim, inire contractus permutationis, emptionis, locationis, &c. quia intelliguntur nomine mercatus; nisi ex consuetudine approbata, aut ex justa ac necessaria causa

causa excusentur. Ratio prohibitionis horum operum est, quia animum multum distrahunt, & avocant à rebus divinis, ad quas Festa destinantur, atque ut animus his expeditus possit Dei obsequio, & piis operibus vacare.

Violatio autem hujus prohibitionis est ex genere suo mortalis, cum pertineat ad Religionem, & ordinetur ad finem gravissimum, qui est Dei cultus. Hinc est mortale duas horas, sive continenter, sive interruptè laborare, nam est tempus notabile. Imò non pauci docent, laborem unius horæ esse mortalem, præsertim si opus sit valde servile, & defatigans. Ita *Azor, Reginald, Bonac, Grandin, &c.* Opus tamen servile potest esse veniale ex brevitate temporis. In mercatu verò, & præsertim in placito materiæ quantitas non solum ex quantitate temporis, sed etiam ex qualitate operis desumitur. Sic brevis agitatio litis in re magni momenti, & prolatio sententiæ est gravis culpa.

Resp III. Choreæ, saltationes, & theatri ludi diebus præsertim Festis damnantur à SS. Patribus, & prohibentur à multis Conciliis; tum quia retrahunt à divino cultu, & piis operibus, quibus dies Festi specialiter destinati sunt: tum quia sunt ordinariè multis præsertim juvenibus & puellis occasio peccandi; nam in Choreis ex mutuo aspectu, colloquio, manuum con-

tractu, Instrumentis Musicis, & mutuo sibi invicem placendi desiderio valde commovetur concupiscentia ad libidinem, excitantur turpes cogitationes, & cupiditates, veneræque delectationes, & excitatæ facillè admittuntur. Item à multis Episcopis, & Principibus meritò vetitum est, ne Caupones, vel alii tempore divini Officii, & concionis, loci incolas ad potandum, vel ludendum recipiant. Hocque per se malum est, cum sit cooperari violationi Festorum, ac scandalo, & præbere facultatem peccandi.

Q. 2. Quanam cause excusant ab obligatione omittendi opus servile, vel forense, aut contractum?

Resp. Sequentes. 1. Necessitas propria, vel aliena, spiritualis, vel corporalis, quæ præverti non potuit, ut cum sine gravi damno opus aliquod omitti, aut differri nequit. Ex Mat. 12 & *cap. ult. de Feriis*. Sic excusantur 1. Pauperes clam die Festo sine scandalo laborantes, auditò Officiò, quando aliter se, & familiam sustentare nequeunt. 2. Famuli & ancillæ jussu Dominorum laborantes, si omittere non possint sine gravi damno, nec ad id cogantur in contemptum Legis, vel Religionis. Si tamen id frequenter contingat, eos deserere debent, ut monet Suarez. 3. Instauratores

tores pontium, fontium, viarum publicarum, & similium, si sine gravi jactura boni communis differri opus nequeat. 4. Ruri laborantes ad vitandum imminens damnum, ut si ob pluviam imminens, foenum vel segetes colligantur, vehantur, &c. Sed in his casibus perenda est licentia ab Episcopo, vel Parocho, juxta consuetudinem, quando potest adiri, nequis facile hac in re decipiatur, & fingat necessitatem ubi non est; præsertim si labor fiat publicè, ut scandalum vitetur. Quamvis autem multi excusent sartores, qui vestes, quas aliis diebus perficere non potuerunt, perficiunt diebus Fests, quando urget earum usus ob celebritatem exequiarum, aut Nuptiarum; certè peccant, si in eam necessitatem suâ culpâ se conjecerint, ut non rarò accidit.

2. Pietas in Deum, per quam licent opera ad Dei cultum proximè pertinentia, ut altare instruere, templa ornare, &c. Ita Catech. Rom. ideo Christus Matth. 12. dicit, Sacerdotes in templo Sabbatum violare; & sine crimine esse. Non licet tamen verrere templa die Festo, nec parietes eorum ornare peristromatis, quando pridie commodè fieri potest. Aliàs dicunt esse veniale. Neque licent ea, quæ ad Dei cultum remotè spectant, ut conficere ornamenta etiam gratis, construere templum, &c.

3. Charitas erga proximum. Sic licet

Ll 3

para-

parare medicamenta infirmis tunc egentibus, non tamen pauperibus danda per annum, saltem si hoc fieri possit alio tempore. Nam ex Matth. 12. licet die Sabbati benefacere proximo indigenti. Cùm enim charitas sit finis præceptorum, nulla debent ejus exercitium impedire. Præterea tenemur diligere proximum sicut nos ipsos: si ergo ob propriam necessitatem licet, etiam licebit ob necessitatem proximi.

4. Consuetudo ab Episcopis permessa. Sic venatio, & piscatio moderata ex recreationis causa extra Officia divina, nec non emptiones, ac venditiones rerum parvi momenti, præsertim ad victum quotidianum necessariorum clausâ officinâ, dicuntur in variis locis permissæ. Item excusant Barbitonforem, qui sciente nec vetante Episcopo artem suam exercet erga rusticos, & opifices, qui aliis diebus eum adire nequeunt, aut nollent: alioquin se, ac suam familiam sustentare non posset.

5. Dispensatio legitima Papæ, vel Episcopi; vel etiam Parochi ex consuetudine ob gravem, & justam causam, quando non datur facilis accessus ad Episcopum.

Q. 3. An per quodvis mortale peccatum graviter violatur hoc præceptum, ita ut circumstantia Festi addat novam speciem malitiae Mortalis contra Religionem, in Confessione exprimendam?

Resp. Multi negant, quia 1. Peccatum non

non est opus servile propriè, sed solùm metaphoricè; nam non est opus proprium servorum, sed commune omnibus etiam Nobilibus: verba autem præcepti sunt propriè accipienda. 2. Hoc repugnat praxi, & persuasioni fidelium ac Confessoriorum; nam nec pœnitentes hanc circumstantiam confiteri solent, nec de ea interrogari. Fatentur quidem peccatum esse magis contra finem præcepti, nempe cultum Dei in genere, quàm sit opus servile; sicque explicant textus Patrum objici solitos. At negant esse contra substantiam præcepti prohibentis opera servilia, & cultum illum specialem, qui tunc præcipitur per abstinentiam ab opere servili. Jam verò, inquirunt, finis præcepti, non semper est præceptus. Item fatentur quòd circumstantia illa dici sacræ per se addat malitiam venialem.

Alii affirmant & probant. 1. ex S. August. serm. 22. *Ille verò observat Sabbatum, qui non peccat. Ita enim præcipitur: omne opus servile non facietis. Omnis, qui facit peccatum, servus est peccati.* Ex S. Greg. Nyssen. homil. 7. in Eccles. *Quærendum est ergo, quid sibi velit præceptum otii Sabbati? ... ut nihil agamus illorum, quorum opus est vitium.* Ex S. Thom. qui 2. 2. q. 122. a. 4. ad 3. dicit expressè: peccata contrariari observantiæ Sabbati, & magis agere contra hoc præceptum, qui

peccat mortaliter, quam qui laborat. Et ex S. Antonin, p. 1. tit. 14. c. 4. §. 4. ibi: *Talis circumstantia, scilicet in die Festo, trahit peccatum in aliam speciem. Nam fornicans in Festo facit contra duo præcepta, scilicet, non mæchaberis, & illud de sanctificatione Sabbati.* 2. Ex cap. 1. de feriis. *Omnes dies Dominicos cum omni veneratione decernimus observari, & ab omni illicito opere abstinere & ex can. 1. dist. 5. ex lib. de vera & falsa poenit. consideret qualitatem criminis in loco, in tempore; oportet enim pœnitere fornicantem, Si in loco sacro... Si tempore orationi constituto, aut festivitate Sanctorum... Omnis ista varietas consistenda est, & deslenda.* 3. Quia omne opus servile prohibetur. Peccatum autem est opus maximè servile, juxta illud Jo. 8. *qui facit peccatum, servus est peccati.* 4. dies Festi sunt tempus ab Ecclesia determinatum ad implendum præceptum divinum naturale præscribens, ut homo sæpe Deum colat, & rebus divinis vacet, & ad hoc se liberum, ac expeditum præstet, vitando scilicet ea, quæ eum impediunt à divino servitio, quale est omne opus servile, & præsertim peccatum, quod magis servitium Dei impedit, quam opus manuale. Quòd si pœnitentes hanc circumstantiam non confiteantur, dicunt, hoc provenire ex defectu instructionis.

Alii verò, quibus assentior, distinguunt,
&

& docent peccata, quæ includunt oppositionem specialem, vel afferunt impedimentum sanctificationi Fæstorum, ut cum reddunt hominem incapacem applicationis ad divina, ut ebrietas, quæ longo tempore privat potestate proxima vacandi rebus divinis, item seditio, &c. prohiberi hoc præcepto, & contrahere malitiam mortalem contra religionem: secus de aliis. Patres autem supra citati videntur posse intelligi de fine præcepti, vel de sensu ejus mytico.

Q. 4. *Quanam opera diebus Fæstis exercenda sunt?*

Resp. I. Generatim opera Religionis, Pietatis, & Charitatis, ut sunt interesse officii divinis, Missæ, & Vesperis, orare, piè meditari, libros spirituales legere, audire conciones, sacramenta suscipere, visitare infirmos, & carcere detentos, &c.

Prob. 1. Ex Deut. 5. *Observa diem Sabbati, ut sanctifices eum.* Hoc verbo, (inquit Catech. Rom.) *Ostenditur Sabbati diem religiosum esse, divinisque actionibus, & sanctis rerum Officiis consecratum.* Itaque diem Sabbati tum plenè, & perfectè celebramus, cum pietatis, & religionis Officia Deo prestamus. Dies autem Dominica substituta est ab Apostolis Sabbato cum obligatione eam sanctificandi, ac co-

Ll s lendi

lendi Deum, & Ecclesia alios Festos dies cum eadem obligatione instituit. 2. ex Nicol. 1. ad consulta Bulgar. c. 10. Dominico die à labore terreno cessandum est, atque omni modo orationibus insistendum &c. 11. Idcirco in diebus Festis ab opere mundano cessandum est, ut liberius ad Ecclesiam ire, Psalmis & Hymnis insistere, orationi vacare, oblationes offerre, memoriis Sanctorum communicare, ad imitationem eorum assurgere, eloquiis divinis intendere, eleemosynas indigentibus ministrare valeat Christianus, & ex Constit. 5. Pii V. Antiquorum Canonum statuta renovantes, mandamus, ut omnes in diebus praefatis (Festivis) Ecclesias frequentent, divinis Officiis devotè intendant, ab omni illicito, & servili opere abstineant, mercatus non fiant, profana negotiationes, & judiciorum strepitus conquiescant. 3. Ex multis Conciliis praecipientibus, ut fideles doceantur diebus Festis qui Dei cultui dicati sunt, vacandum esse divinis Officiis, concioni, & piis operibus, & ex Catech. Romano, qui ait: *Parochus diligenter doceat, quibus in operibus, & actionibus Christiani diebus Festis exercere se debeant.* Tum varia opera Religionis, & Charitatis supra dicta recenset. 4. Quia solidus dies sanctificandus est: ergò non solum matutinis, sed etiam pomeridianis horis Deo vacandum est. *Debet ergo die Festo insi-*
sti

si operibus spiritualibus orationis, meditationis, auditionis divinarum, lectionis, & eleemosynis, & hujusmodi. ait S. Antonin. p. 2. tit. 9. c. 7. §. 4. addens, quod abstinere quidem ab opere servili, & Missam audire sit in præcepto obligante sub mortali, non tamen vacare Deo pro majore parte diei, quamvis non sic vacare peccatum sit, scilicet veniale. Quare Rituale Tullense docet fideles non posse sine legitima excusatione ab esse à Vesperis. Enimverò pomeridianum tempus sanctificari debet per illarum auditionem; ideò enim ubique solemniter diebus Festis canuntur, & ad illas populus convocatur.

Resp. II. Speciatim omnes fideles usu rationis præditi tenentur sub mortali audire Missam, ut constat ex sensu, praxi Ecclesiæ, & ex variis Conciliis. Imò omnes Jure divino & naturali, supposita institutione hujus unius Sacrificii, tenentur sæpe in vita interesse Missæ Sacrificio; quia jure naturali tenentur Deo supremum cultum internum & externum sæpe exhibere per Sacrificium ab ipso institutum. Unde Ecclesia solùm determinavit tempus, & addidit aliquas preces ac Cæremonias sacras, ut dignè ac devotè celebretur.

Q. 5. Quenam requiruntur ad implendum præceptum auditionis Missæ?

Resp. Sequentia. 1. Ut audiatur Missa inte-

integra: constat tum ex sensu, & praxi Ecclesie: tum ex c. 62. de Consecr. dist. 1. ibi; *Missas die Dominico secularibus totas audire speciali ordine precipimus: ita ut ante Benedictionem Sacerdotis egredi populus non presumat.*

Qui Canon Conc. Agathensis ab universalis Ecclesie receptus est, & ejus legem, ac consuetudinem continet. Die autem Dominica ceteri dies Festi pari ratione comprehenduntur, cum æque sint divino cultui addicti. Porro ibi fit mentio Sæcularium, sed ampliatiuè, non exclusiue, & subintelligitur vox *etiam*, & Ecclesie sensus ad omnes extendit, ex c. *Omnes* ead. dist. Hinc juxta omnes mortale est sine justa causa excusante omittere partem Missæ notabilem, ut tertiam: veniale verò, si pars exigua sine causa omittatur: Nam præcipitur auditio Missæ non solum quoad Sacrificium, sed etiam quoad totam liturgiam: scilicet preces, lectiones, actiones, & Cæremonias sacras, quæ in ea fiunt.

Porro juxta multos peccat solum venialiter, qui ab initio Epistolæ usque ad finem Missæ interest, quia putant partem omissam non esse notabilem. At ex communi omissione initii Missæ, & aliorum usque ad Evangelium inclusiue, imò secundum multos etiam exclusiue, est mortale; quia hæc pars omissa est notabilis respectu Missæ. Imò est mortale abesse solo tempore con-

secrationis; nam est pars maximè notabilis, & principalis, cùm in ea consistat essentia Sacrificii, & Ecclesia præcipiat Missam principaliter quoad Sacrificium. Idem dicunt aliqui de Communione Sacerdotis; quia vel est essentialis pars Sacrificii, vel saltem est de illius integritate, & complemento substantiali, ac proinde est pars notabilis; pars enim notabilis æstimari debet non solum ex diuturnitate, sed etiam ex dignitate operis: nec leve censi debet, abesse ab essentia, vel integritate ac complemento Sacrificii, cui toti interesse tenentur. Hinc qui potest solum interesse Consecrationi, & Reliquæ parti Missæ, ad id tenetur, cùm illa pars sit principalis, & contineat essentiam Sacrificii, nec principale sequatur accessorium *de Lugo*.

Cæterùm tota Missa ejusdem Sacerdotis audienda est, ut constat ex sensu & praxi Ecclesiæ. Quare non satisfacit, qui plures partes simul à diversis audit; nam Ecclesia præcipit, ut audiatur sacrum per modum totius successivi, cùm revera tale sit: & Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Satisfacit præcepto Ecclesia de audiendo sacro, qui duas ejus partes, imò quatuor simul à diversis celebrantibus audit*. Neque etiam satisfacit, qui duas partes à duobus Sacerdotibus successivè audit; quia partes diversarum Missarum non faciunt unam Missam integram, cùm ad se invicem non

non ordinentur, nec communicentur inter se, sed disjunctæ maneant, & sint partes diversarum Missarum non constituentes unam in ratione Sacrificii, vel actionis sacræ. At præcipitur auditio Missæ integræ. *de Lugo, & alii.*

2. Requiritur intentio audiendi sacrum tanquam actionem sacram, qua Deo supremus cultus defertur, & quæ sit saltem implicita, ac virtualis intentio offerendi per Sacerdotem, & cum Sacerdote illud Sacrificium, seu communicandi suâ assistentiâ oblationi Sacrificii, orationibus & aliis actionibus sacræ. Nam per illam intentionem auditio Missæ debet determinari, ex parte audientis ad actum Religionis, & cultum supremum, alioqui auditio non esset religiosa, qualis præcipitur; si enim quis interesset Sacro ex mera curiositate spectandi, non faceret actum Religionis, nec servaret præceptum.

3. Requiritur præsentia corporis humana: ut patet ex verbo *Audiendi*, & ex sensu, ac usu Ecclesiæ; nam ideo necesse est adire locum, in quo Missa celebratur. Sufficit tamen, si quis ex signis quibusdam colligere possit, quid à Sacrificante agatur, spectatâ loci naturâ, sitque per moralem conjunctionem pars ejus multitudinis, quæ dicitur præsens, & est in conspectu altaris. Hinc sufficit sacrum audire ex quo vis templi loco, ex quo possis saltem mediantibus
aliis

aliis percipere, quid geratur, imò ex gradibus vestibuli, si propior accessus sit impeditus, quamvis per accidens sacrificans non videatur, nec audiatur.

4. Requiritur moralis, ac pia præsentia, ita, ut quis sit non solum corpore præsens, sed etiam animò piè intentus in res divinas, seu in ipsum Deum per preces, oblationem Sacrificii, laudem, amorem, &c. Nam præcipitur auditio Missæ religiosa, qua Deus colatur. At Deus non colitur verè sine attentione ad divina, & pia aliqua affectione; nam Deum, *in spiritu, & veritate oportet adorare.* Jo. 4. Quare Trident. sess. 22. non permittit Sacrum fieri in privatis domibus, *nisi prius, qui intersint, decanter composito corporis habitu, declararint, se mente etiam, ac devoto cordis affectu, non solum corpore adesse.* Et Clerus Gallican. an. 1700. damnavit hanc propos. *Ecclesia præcepto (audiendi Missam) satisfit per reverentiam exteriorem, animo licet voluntariè in aliena, imò in prava cogitatione defixo.* Hinc qui per notabilem Missæ partem confabulatur, vel dormit, vel res alias fixè considerat, vel voluntariè distrahitur, peccat mortaliter; nisi aliam postea Missam audire statuerit. Satisfaciunt tamen, qui quoquo modo Ministrant Sacro, etsi occupentur quærendis è Sacristiâ necessariis, v. g. Vino, Thure, &c. quia hæc ordinantur ad Missam, &

& fiunt in loco, qui communicat templo, unde non censentur moraliter abesse; Item satisfaciunt, qui occupantur pulsandis Organis, vel sollibus attollendis; quia hæc ordinantur ad solemnitatem Officii, nec tollunt advertentiam ad ea, quæ in arageruntur. Qui verò notabili tempore Missæ confitetur, non satisfacit præcepto: nam caret attentione ad Missam requisita, videlicet attentione ad Deum, divinæ Mysteria: qualis esse nequit in narrandis, & investigandis peccatis, eorumque circumstantiis, & in colloquio cum Confessario. Ita Suarez, de Lugo, Azor. &c.

Not. 1. Communiter docent, non esse jure communi obligationem audiendi, aut faciendi tria Sacra die Natali Christi, neque audiendi Sacrum Feriâ 5. Et Sabbato, aut Officium Feria 6. Majoris hebdomadæ.

Not. 2. Circa Parochiæ frequentationem, hæc habet Trid. sess. 22. *Moneant (Episcopi) populum, ut frequenter ad suas Parochias, saltem diebus Dominicis, & majoribus Festis, accedant.* & Sess. 24. c. 4. *Moneat Episcopus populum diligenter, teneri unumquemque Parochia sua interesse, ubi commode id fieri potest, ad audiendum Verbum Dei.* Clerus verò Gallican. An. 1700. damnavit hanc propos. *Nullus in foro conscientie Parochia sua interesse tenetur.*

Q. 6. *Quanam excusant ab auditione Sacri?*

Resp. Excusant 1. impotentia, non solum physica, sed etiam moralis, quando scilicet audiri non potest sine gravi damno, scandalo, vel periculo: ut constat ex communi interpretatione, & consuetudine. Hinc excusantur, qui custodiunt castra, urbem, domum, gregem. Item infirmi, quibus graviter obest foras prodire. Qui tamen ex privilegio possunt audire, vel celebrare in Oratorio Domûs suæ, ad id tenentur; nam non habent moralem impotentiam; & præcipiens aliquid, simul præcipit omnia media ad illud necessaria tum ordinaria, tum extraordinaria, saltem non valde difficilia. Ita *de Lugo*. Nec univèrsim verum est, neminem teneri uti privilegio; teneris enim uti, quoties ejus usus est necessarius ad servandum aliquod præceptum, quod per talem usum fit moraliter possibile.

2. Charitas, ut si infirmus egeat præsentia alterius. Nam, (ut docet S. Bern. in L. de præcept. & disp.) quod propter charitatem introductum est, non obligat cum ejusdem charitatis dispendio.

CAPUT III.

De Voto.

Q. 1. *Quid est Votum?*

Resp. Est promissio deliberatè facta Deo de bono meliori, & possibili. Dixi, *Deo facta*; nam Votum est actus Patriæ, soli Deo debitus in testificationem supremæ excellentiæ Illius, ut Authoris honorum omnium, vel in signum gratitudinis debiti primo, ac supremo Benefactori. S Thom. 2. 2. q. 88. a. 5. ad 3. ubi ait, quòd Votum factum Sanctis sic intelligendum sit, *ut ipsa promissio facta Sanctis vel Prelatis, cadat sub voto materialiter, in quantum scilicet homo vovet Deo, se impleturum, quod Sanctis, vel Prelatis promittit.* Quare promissio facta Sanctis est solùm materia voti, & ut sit propriè Votum, debet ei adungi tacitè, vel expressè alia promissio, qua promittimus Deo, nos id facturos, quod promittimus Sanctis: aliàs promissio pertineret solùm ad Duliam.

Q. 2. *Quanam requiruntur ad volentem Voti?*

Resp. Ex communi sequentia. 1. Volitio se obligandi; nam nemo sponte suscipit

pit obligationem sine voluntate se obligandi. Neque enim ad Votum sufficit propositum quantumvis firmum, ex cap. 3. *De voto*, ubi dicitur, in metu mortis proponens animò, quòd religionis habitum esset aliquando suscepturus, si plus non est in voto processum, transgressorem judicari non posse, si non impleat, quòd dixit. Nam propositum est simplex voluntas faciendi, vel omittendi aliquid: promissio verò superaddit voluntatem se obligandi alteri. At ex eo, quòd voluntas proponat aliquid, non hoc ipso vult se obligare, & obligatur. Sufficit autem intentio virtualis, & implicita se obligandi, ut cum quis sciens votum obligare, deliberatè vovet, licet de hac obligatione actu non cogitet: vel ignorans voti naturam, vult tamen votum facere, prout in se est, aut solitum est fieri, seu facere, quòd alii faciunt, dum vovent; nam tunc virtualiter, & implicitè se obligare vult, Idem dic de eo, qui recipit Ordinem sacrum, ignorans illi annexum esse votum castitatis; nam qui vult statum aliquem, vult virtualiter, & implicitè onera, illi statui annexa. Neque requiritur, ut dicatur expressè: *promitto: Voveo; me obligo, &c.* Sed satis est, quòd hoc dicatur æquivalenter, & implicitè, etiam interiùs. Ut si dicas cum intentione te obligandi, *Domine redde miki sanitatem, & vivam castè: vel se convalescero,*

Mm 2

dabo

dabo talem elemosynam. Econtra Verbum promitto, nisi adsit intentio vovendi, significat simplex propositum, ut patet in actu Contritionis, quo aliqui promittunt fugam peccati, nec tamen vovent.

2. Advertentia, & deliberatio, qualis sufficit ad culpam mortalem directe voluntariam: quia votum est actus simpliciter humanus, in se liber, tanquam in hominis arbitrio de se relictus, ex Cap. 6. *de Voto*, ubi dicitur, quod *universis liberum sit arbitrium in vovendo.* Deinde nemo censetur sibi obligationem ex genere suo gravem imponere, nisi plene advertat, quid agat. Quare si quis ex subito animi motu, lingua mentem praveniente, dicat: *Voveo*, non obligatur.

Talis autem deliberatio sufficit ad votum; nam deliberatio, quæ sufficit ad ligandum se reatu æternæ damnationis, sufficit etiam ad se ligandum Deo vinculo promissionis.

Item valet votum temerè, & imprudenter, imò & illicitè, putà cum inani gloria factum, modò finis malus non redundet in ipsam materiam. Nam ad valorem voti sufficit, ut sit de re meliori, & possibili: & fiat cum sufficienti cognitione, ac libertate. Hinc patet omnes, & solos rationis usu præditos, & sufficientis deliberationis capaces posse vovere in materia sibi licita, ex e. 2. *De Voto.*

3. Re-

3. Requiritur, ut promissio sit voluntaria. Nam votum est actus moralis ac liber, quo Deus colitur. Quare nullum est votum factum ex errore circa rei promissæ substantiam; cum talis error impediat, ne objectum sit cognitum, ac proinde, ne sit volitum. Idem dicitur de voto simplici, facto ex errore circa causam finalem; quia censetur factum sub tacita conditione: si causa finalis subsistat, & quia sublatio motivò volendi, non est volitio. Hinc si voveris jejunium pro salute Patris, quem falsò putabas ægrotare, non valet votum. Ac valet votum, si error sit dantaxat circa aliquam circumstantiam non mutantem notabiliter rem promissam, ut si voveris castitatem, falsò putans esse servatu facilem: vel circa causam solùm impulsivam, ut si voveris dare eleemosynam Petro pauperi præ aliis, quia falsò putas esse pium; nam talis error non impedit consensum absolutum circa substantialia. Votum verò solemne non irritatur per errorem, vel dolum circa motivum extrinsecum: tum quia per illum non irritatur matrimonium carnale, ergo nec spirituale cum Christo: Tum quia qui statum aliquem assumit, censetur velle absolutè illum assumere, etiamsi intercedat error vel dolus, qui non sit circa substantialia.

Item juxta communem metus gravis injustè incussus ad extorquendum votum,

Mm 3

tum,

tum, irritat quodvis votum, vel jure naturali; eò quòd Deus non acceptet vota injuriosè extorta, cùm nemo probus promissionem sibi tali modo factam acceptaret, & ne det occasionem injustæ coactioni: vel saltem jure Canonico ex Cap. 1. *De iis, quæ vi, &c.* Nam licèt ibi agatur solum de Susceptione, & Professione Religionis, tamen sic receptum est, ut etiam extendatur ad votum simplex, ita ut saltem usu & consuetudine vota quælibet ex metu gravi facta, irrita sint. Sed quia hoc non est omnino certum de votis simplicibus; nam Suarez & alii dissentiunt: ideo in praxi tutior pars est, vel votum servare, vel petere dispensationem. Porro certum est valere votum etiam solemne, factum ex metu sponte suscepto, ut naufragii, mortis, pœnæ æternæ, &c. cap. 17. *de Regulari*: vel ex metu justè incusso; quia tunc votum est simpliciter voluntarium, & nulla intervenit injuria. Valet etiam quodvis votum ex metu levi, etsi injustè incusso; quia non irritatur ab Ecclesia, & est sufficienter voluntarium: sibi que vovens imputare debet, quòd tali metui cesserit.

4. Ut sit de meliori bono, id est de eo, quod omnibus spectatis ad salutem utilius, & Deo gratius est, quàm oppositum: quia votum debet esse gratum Deo, cùm sit actus, quo colitur: & promissio seu pollicitatio, alteri oblata, non parit obligationem,

nem, nisi ab eo acceptetur: at non potest Deo placere nec ab eo acceptari voluntas se obligandi ad relinquendum id, quod melius est, & ipsi gratius. Imò hoc est illicitum, & contra reverentiam Deo debitam, quia offertur ei aliquid, quod ei placere nequit: quod est illi quodammodo illudere, nisi ignorantia excuset.

Hinc invalidum est votum 1. De Matrimonio contrahendo, quia melior est Cælibatus. Si tamen Matrimonium judicaretur remedium voventi necessarium ad vitandam incontinentiam, juxta multos valeret votum, quia melius est nubere, quam uri. 1. Cor. 7. Idem dicunt, si quis voveret pauperulam vel perditam uxorem ducere. 2. De re illicita, quæ promissio est mortalis contra Religionem, ob gravem irreverentiam contra Deum; nam promittere Deo rem ipsi ingrati, est ei minari, Idque juxta Suarez Lessium, Reginam, etiam si res illa sit solum venialiter mala, & ut talis cognoscatur à vovente; quia est factum attribuere Deo approbationem peccati saltem venialis, & innuere, Deo placere peccatum, eoque coli: quod est graviter injuriosum Deo, & directè repugnat ejus summæ sanctitati, ac bonitati. 3. De re optima, sed ad obtinendam rem malam, vel ad gratias agendas pro re mala obtenta, v. g. vindicta, non autem præcisè pro bono effectu secuto ex peccato. Nam Deus

non acceptat aliquid, ut sit auctor peccati, & illud promoveat, vel in gratiarum actionem pro eo, quasi fuerit auctor peccati; nam esse authorem peccati, etsi venialis, repugnat bonitati, ac sanctitati divinæ. Valet tamen votum de actione bona sub conditione turpi adjecta in ejus odium, ut de elemosyna danda, si peccaveris; quia quod directè promittitur, est bonum melius, & ordinatur ad actum bonum, nempe in odium, & vindictam peccati, si committatur.

4. De re, quæ omnibus spectatis est indifferens: nam nil confert ad cultum Dei, nec ei placet. Imò tale votum est cultus vanus, ac superfluus, ideòque peccatum saltem veniale. Ut autem res indifferens fiat honesta, debet non solum referri ad finem honestum, sed etiam ex se, vel ex circumstantiis esse apta ad finem illum consequendum. Cùm relatio extrinseca rem non immutet. Igitur superstitiosum & nullum est votum non edendi capita animalium in honorem S. Joannis Baptistæ, vel carnes assas in honorem S. Laurentii. Porro executio voti illiciti continet eandem malitiam, quam ejus emissio; quia executio ex obligatione voti, est voti facti approbatio.

5. Ut sit de bono possibili; nam inepta, & illusoria esset promissio rei, quæ præstari non posset: & nemo obligari potest ad impossibile. Hinc irritum est votum nunquam

quam peccandi venialiter, etiam cum deliberatione imperfecta. Nam hoc ita impossibile est in hac vita cum auxiliis ordinariis, ut nunquam vitentur omnia peccata venialia sine speciali privilegio, ex Trid. Sess. 6. can. 23. Votum autem requirit ut, quod promittitur, prævideatur esse faciendum, & fieri posse moraliter. Docent tamen, valere votum nunquam peccandi ex proposito, & perfecta deliberatione; quia hoc est possibile cum divina gratia absque privilegio: & tale votum à viris sanctis, & doctis quandoque factum legimus.

6. Ut vovens non sit jure positivo inhabilis ad vovendum.

Not. Laudabiliter posse voveri Deo aliquid, ad quod jam obligamur, & per tale votum novum vinculum induci est omnino certum, inquit Lessius, tum ex perpetuo usu Ecclesiæ, ubi vovetur non solum abstinencia à nuptiis, sed etiam abstinencia ab omni voluptate illicita extra matrimonium, quæ omnibus est præcepta. Tum quia opera præcepta sunt Deo gratissima: ergo possunt illi promitti, & hæc promissio novam obligationem affert; nam debitor potest se pluribus nominibus ad idem obstringere, sicut creditor pluribus titulis potest idem exigere à debitore: sed violatio talis voti duplicem habet malitiam, unam contra præceptum, & alteram contra religionem ob votum.

Mm 5

Q. 3+

Q. 3. *Quotuplex est votum?*

Resp Dividitur 1. In reale, personale, & mixtum. Votum reale est, quo promittitur pecunia, vel res pretiô æstimabilis, quæ actio voventis non sit. Personale est, quo promittitur actio personalis, aut ommissio ipsius voventis, ut votum castitatis. Mixtum est, quo promittitur & actio, vel ommissio personalis, & aliquid pretio æstimabile ab ea distinctum, ut si voveas ire ad B. V. Lauretanam, ibique munus offerre. 2. In temporale, quod est ad certum tempus: & perpetuum, quod censetur fieri, cum nullus est obligationi constitutus finis, ut si dixeris, voveo deinceps castitatem. 3. In absolutum, quod fit sine conditione: & conditionatum, quod fit sub aliqua conditione: v. g. voveo elemosynam, si pater convaluerit: unde non obligat nisi posita conditione; sed eâ posita statim obligat; quia obligatio desinit esse suspensa. Porro nullum est votum, factum sub conditione repugnante naturæ, & substantiæ voti, vel rei promissæ, ut si profitearis religionem, ea conditione, ut aliquid proprium retineas. 4. In solemne, quod ab Ecclesia approbatum, & absolutè ac in perpetuum acceptatum est: & simplex, quod emittitur absque acceptance Ecclesiæ, saltem in perpetuum.

Q. 4.

Q. 4. *An, quomodo, quos, & quando votum obligat?*

Resp. I. Obligatio voti ex suo genere gravis est, ita ut ejus violatio in materia gravi sit mortalis. Ita omnes. Constat. 1. tum ex Psal. 49... *Redde altissimo vota tua.* & Eccles. 5. *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere: displicet enim ei infidelis, & stulta promissio: sed quodcumque voveris redde:* Et 1. Tim. 5. de viduis, quæ continentiae votum violaverant, dicitur. *Habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.* 2. Ex Traditione & sensu Ecclesiæ. 3. ex cap. 6. de voto. *Licet universis liberum sit arbitrium in vovendo, usque adeò tamen solutio necessaria est post votum, ut sine proprio salutis dispendio alicui non liceat resilire.* 4. Quia hæc obligatio pertinet ad gravissimam virtutem Religionis, qua quis tenetur reddere Deo obsequium promissum, & ab eo acceptatum; ideòque specialiter ipsi debitum. *Maximè debet homo Deo fidelitatem, tum ratione dominii, tum etiam ratione beneficii suscepti: & ideo maximè obligatur homo ad hoc, quòd impleat vota Deo facta.* Hoc enim pertinet ad fidelitatem, quam homo debet Deo. *Fractio autem voti est quedam infidelitatis species: unde Salomon rationem assignat, quare sint*

sint vota reddenda: quia displicet Deo infidelis promisso. ait. S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 3. Præterea violatio fidei Deo datæ in re gravi continet gravem irreverentiam in Deum, propter summam ejus majestatem.

Materia autem illa voti est gravis, de qua posset dari præceptum sub mortali obligans: seu quæ per se, vel ex circumstantiis notabiliter conducit ad honorem Dei, vel spiritualem utilitatem voventis. Hinc qui semel non implet votum jejunandi, continentendi, vel audiendi Sacri, &c. Peccat mortaliter; cum hæc materia gravis sit, & sufficiens ad mortale in præcepto Ecclesiæ.

Votum tamen, ex communi, aut fere communi sententia obligat solum sub veniali in re levi; quia votum est quædam lex privata, quam quis sibi imponit, & species quædam pacti: lex autem, & pactum non imponunt obligationem nisi proportionatam materiæ. Deinde omissio fidelitatis, & justitiæ in re parvi momenti non censetur gravis injuria, & offensa. Præterea res ex omni parte levis non est capax obligationis gravis: nec pendet à voluntate hominis obligationem gravem alligare rei, quæ non est capax illius. Nec Deus videtur acceptare talem obligationem irrationabilem. Unde qui vovisset singulis diebus anni dare unum assem pauperibus,

pecc-

peccaret solum venialiter semel, aut bis
omittendo. Secus si decrevisset non im-
plere votum, quia materia talis voti col-
lective sumpta gravis est.

Porro quamvis aliqui putent voventem
posse in re gravi se obligare solum sub ve-
niali, si expressè velit; (exceptis votis sta-
tus religiosi, quæ sunt per se vota graviter
in perpetuum obligantia, & nisi Ecclesia
aliter statuerit :) tum quia, cum obligatio
voti voluntariè assumatur, pendet à volun-
tate voventis, nec ex lege divina oritur,
nisi dependenter à voluntate promittentis:
tum quia votum est lex privata, quam vo-
vens liberè sibi imponit: Legislator autem
potest in materia gravi velle tantum obli-
gare sub veniali: Tamen constat voventem
rem gravem obligari sub mortali, nisi
expressè voluerit se obligare solum sub ve-
niali; nam quisque censetur se accommo-
dare capacitati materiæ, & usui commu-
ni, nisi constet aliud expressè inten-
disse.

Cæterum violatio voti, præter maliti-
am irreligiøsæ perfidiæ, & infidelitatis erga
Deum, involvit deformitatem sacrilegii,
saltem secundum quamdam eminentiam:
quia per voti violationem id, quod fuit
Deo per promissionem dicatum, ei dene-
gatur.

Resp. II. Quando non constat de alia
speciali voventis intentione, non aliter
obli-

obligat votum in quavis materia, quàm si esset Lex de ea re à Deo, vel ab Ecclesia lata; quia votum est quædam Lex, quam homo sibi imponit circa materiam illam promissam: imò fit communiter juxta hanc intentionem. Hinc votum jejunandi, audiendi Sacrum obligat ad modum præcepti Ecclesiastici de eadem re; ideòque eodem modo servandum. Et vovens excusatur à talis voti impletione in iis circumstantiis, in quibus excusaretur à præcepto Ecclesiæ, nisi contrarium expressè, vel virtualiter intenderit.

Resp. III. Ex communi votum personale solum voventem obligat, nec per alium impleri potest; quia res promissa est propria actio, vel omissio voventis, non alterius. Hinc si non possit illud per se exequi, non tenetur alium substituere, nisi id expressè intenderit. Votum verò reale obligat voventem ad persolvendum per alium de propriis bonis, si per se ipsum implere nequeat; quia res promissa est bonum temporale voventis, quod potest ejus nomine per alium tradi. Item hæredes, secundum omnes, tenentur exequi vota realia Defuncti secundum vires hæreditatis, salvâ legitimâ hæredis necessarii, ex cap. 6. *De testam.* & l. 2. ff. *De pollicit.* nam hæres debita bonis annexa solvereteneatur ex justitia, ratione rei acceptæ cum tali onere, & ex contractu implicitè inito
per

per acceptationem hæreditatis: hæreditatem enim adeundo, sicut commoda ejus & omnia jura Defuncti acquirit, ita etiam debita, & onera realia bonis annexa in se suscipit. Bona autem Deo promissa, sunt ipsi speciali jure debita. Quod si sint plures hæredes, quisque tenetur pro rata, juxta portionem hæreditatis, quæ ei obtigit, nisi res debita, & legata possideatur ab uno, vel obligatio sit individua.

Idem est de voto mixto quoad partem, qua personale est, ac de voto personali: & quoad partem, qua reale est, ac de voto reali; cum sit verè personale quoad unam partem, & reale quoad aliam. Hinc obligat hæredes non qua parte personale est, sed qua parte est reale: ut si quis peregrinationem, & statuam argenteam, vovit, tenetur hæres ad statuam dandam, non item ad peregrinationem, nisi eam promiserit, aut hac lege hæres institutus fuerit.

Qui autem vovit factum alterius, tenetur curare, quantum potest, ut alter impleat: hoc enim censetur intendisse. Iste alter tamen nullatenus ad id tenetur, nisi consenserit; nam votum obligat eum solum, qui promisit. Hinc liberi non obligantur votis parentum, eos religioni devotentium, nisi ea rata habuerint, cap. 14. *de Regular.* Si verò populus vovit Festum, vel jejunium consentiente Episcopo, ad hoc tenentur posteri non vi voti, sed ex præcep-

cepto Episcopi approbantis, & ita implicitè præcipientis illud Festum, aut Jejunium.

Resp. IV. Impleri debet votum tempore à vovente præfinito; nam promissum tali tempore, unde illam tunc reddere tenetur. Hinc qui vovit jejunium tali die, peccat mortaliter, si eo die non jejunet, perinde ac si die ab Ecclesia statuto non jejunaret, quamvis proponeret alio jejunare. Quod si ex impotentia, vel negligentia votum tempore præfinito non impleatur, debet postea impleri, nisi ex intentione voventis, aut voti natura res promissa sit affixa certo diei in devotionem illius, ob honorem Sancti, vel mysterii, cujus tunc memoria celebratur: ut si quis voverit jejunium vigiliam alicujus Sancti principaliter in illius honorem; tunc enim obligatio cum die extinguitur; quia tunc intentio fuit se obligandi ad actum hoc tempore faciendum, non alio: & res promissa est dependenter ab hoc tempore, ac per modum unius. Quando autem tempus non ipsius temporis intuitu, & devotione constitutum est, censetur adjici ut terminus non ad finendam obligationem, sed ultra quem non sit differenda; & sic statim postea impleri debet. Nam cum voveris non ultra eam diem differre, es semper in mora differendo, & teneris semper implere: quia perseverat debitum quoad substantiam, du-

duasque obligationes contraxisti, unam faciendi opus, alteram faciendi tali tempore: unde hac non impleta, manet illa principalior, quæ semper urget.

Si verò nullo definito tempore absolute voveris, teneris votum exequi, quamprimum commodè, & rectè potes iudicio prudenti. Nam statim moraliter loquendo exigitur à Deo, ex Deut. 23. *Cum votum voveris Domino, non tardabis reddere; quia requiret illud Dominus. Et si moratus fueris, reputabitur tibi in peccatum.* Et Eccles. 5. *Si quid vovisti Deo, ne moreris reddere.* Deinde res absolute, & sine dilatione promissa statim debita est, ex l. 14. ff. de Reg. Jur. *In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur, presenti die debetur.* Igitur culpabilis est omnis mora, quæ rationabili causa non cohonestatur. Non est tamen continuò mortale differre ad valde breve tempus, modò votum brevi postea persolvi queat. Nam potest esse materiæ parvitas in mora illa, sicut in aliis rebus. Hæc omnia communem doctrinam continent. Porro si votum fuerit negativum, seu de omissione, toties peccatur, quoties fit actio omittenda: quia votum illud instar præcepti negativi obligat pro toto tempore, pro quo factum est, & omnis omnino omissio promissa est.

Sed an vovens votum implere ante tempus à se præfinitum tenetur ob impedimentum futurum?

Resp. I. Quando opus vovetur ut proprium onus certi diei, seu temporis, ex communi non tenetur vovens prævenire, etiamsi prævideat impedimentum pro illo die; quia non vovit actum, nisi tali die faciendum; unde ante illum non obligat votum. Idem dic, quando terminus, seu dies additur non solum ad differendam executionem, sed etiam ad suspendendam obligationem usque ad talem terminum; quia res non est promissa ante illum, nec vovens intendit se obligare, nisi ex tali die.

Resp. II. Quando terminus solum ponitur ad differendam solutionem, & non ad suspendendam obligationem, tunc ex communi vovens tenetur votum persolvere ante terminum, si prævideat impedimentum pro illo futurum; quia tunc votum statim, ac fit, obligat absolutè, ut intra terminum designatum opus fiat. Unde obligat determinatè pro illo toto tempore, pro singulis verò partibus quasi disjunctivè. Et ideo vovens tenetur absolutè implere votum in aliqua parte hujus temporis: ergo si prævidet futurum esse impedimentum in posteriori parte temporis, tenetur in priori facere: quod est prævenire terminum.

num. Et alioqui contra promissionem dilatio fieret ultra tempus præfinitum. Item licet terminus temporis sit constitutus ad finiendam solutionem, si opus promissum non est proprium onus alicujus determinatæ partis totius temporis usque ad illum terminum, tenetur vovens implere votum ante terminum illum, si ante illum impedimentum prævideat: ut si quis vovit jejunare sex dies mensis, non designando illos, limitando tamen obligationem ad Mensem, ita ut cum illo extingatur in omni eventu, tunc si prævideat futurum, ut post primum diem mensis jejunare nequeat, tenetur in prioribus diebus totum votum implere, & ita prævenire terminum; quia tunc totum tempus mensis est tempus absolutæ obligationis, quæ debet impleri in parte ejus possibili. Quæ omnia confirmantur exemplo præceptorum, v. g. confitendi singulis annis. Ita Suarez, addens teneri voventem in omnibus casibus vitare impedimentum, ut votum suum tempore promisso impleri possit; nam votum obligat saltem implicite ad non ponendum impedimentum, cum hoc sit necessarium ad implendam rem expressè, ac directè promissam: alioqui obligatio voti esset inefficax, & inanis.

Q. 5. *Quid dicendum in dubio
circa votum?*

Resp. Sequentia. 1. Nullus tenetur voto,
Nn 2 tō,

tô, de cuius emissione dubitat, si post diligens examen nulla ei appareat probabilis conjectura, quòd votum illud fecerit; quia obligatio voti, quæ voluntariè suscipitur, sine rationabili fundamento, adeoque irrationabiliter, affirmaretur. Nemo autem tenetur obligatione, quæ nullo fundamento rationabili nititur. 2. In æquali utrimque probabilitate votum servari debet. Ita Azor, Vasquez, Thyrsus Gonzal. &c. Quia tunc non potest prudenter negari, votum factum fuisse. Deinde in dubiis tutior pars eligi debet: alioquin talis se exponeret periculo peccandi; nam cum detur Lex certa non violandi votum, hoc ipso, quòd dubitet, an voverit aliquid, dubitat, an illud omittendo, violet eam legem, ideoque peccet. Qui autem agit dubius, an peccet, se committit periculo peccandi, & re ipsa peccat. A fortiori tenetur voto, qui sciens se post septennium vovisse, dubitat, an habuerit intentionem se obligandi, vel sufficientem advertentiam. Nam actus præsumitur factus, ut fieri solet, ac debet: nisi contrarium constet: & res in dubio judicari debet à communiter contingentibus. 3. Certus de voto, sed dubius de solutione, tenetur illud implere; nam debito certo non satisfacit nisi per solutionem certam. 4. Quando solum dubitatur de quantitate, vel qualitate rei promissæ, votum explicandum est secundum voventis in-

intentionem, ultra quam non obligat, ex Deuter. 3 *Facies sicut promisisti. Domino, & propria voluntate, & ore tuo locutus es.* Nam (ut ait S. Thom. 2. 2. q. ult. a. 4.) *Obligatio voti ex voluntate procedit. Nam vovere voluntatis est, ut Augustinus dicit: in tantum ergo fertur obligatio voti, in quantum se extendit voluntas, & intentio voventis.* Si de intentione non constet, elicienda est ex conjecturis, ex materia, & praesertim ex fine, quem in voto spectavit; nam causa finalis, seu ratio vovendi est mensura rei volitae. Et si his inspectis adhuc dubium manet, votum explicandum est secundum communem, & usitam verborum, quibus usus est, acceptionem; nam quisque censetur velle facere, quod verbis in sensu usitato acceptis indicat. Quod si non recordetur verba, quibus usus est, eligi debet pars tutior. *Si dubitet, quo modo se in vovendo habuerit, debet tutiorem viam eligere, ne se discrimini committat:* ait S. Thom. in 4. dist. 38. q. 1. a. 3. ad 6.

Q. 6. *An votum fictum, seu exterius factum sine animo vovendi, vel se obligandi, peccatum est?*

Resp. Aff. Quia illa fictio, seu simulatio est mendacium aliquod, & vana usurpationis nominis Dei, continens irreverentiam con-

tra Deum. Seclusis autem contemptu, scandalo, injuria, non esse per se mortale docet Suarez: quia, inquit, velle præcisè proferre verba vovendi sine volitione vovendi, non est gravis irreverentia, ac injuria Dei; & fictio non est respectu Dei, sed tantum respectu hominum, quibus per illam potest fieri injuria levis. In votis tamen solemnibus, vel quæ fiunt in assumptione Statûs Religiosi docet, fictionem esse mortalem; quia in ea fit injuria gravis Religioni, & consequenter etiam Deo, & Ecclesiæ, & vix separari potest à gravissimo scandalo.

Q. 7. *Quot modis tollitur obligatio voti?*

Resp. Ex communi his. 1. Cessante causa finali, ob quam factum est; nam cessante causa cessat effectus. Cap. 60. de appellat. Seu cessante causa finali deficit intentio voventis, utpote deficiente proprio, ac principali motivo: & vovens non censetur voluisse promittere, & se obligare, illa cessante. Ut si jejunium per mensem voveris ad obtinendam sanitatem Patris, si hic moriatur, desinis obligari.

2. Materiæ desitione, vel mutatione notabili, ut si res promissa, antea honesta, fiat turpis, vel indifferens, vel impeditiva majoris boni, ratione novæ circumstantiæ,

aut

aut prohibitionis, vel si fiat impossibilis. Nam votum est essentialiter de bono meliori, & possibili. Item quando non potest servari sine gravi periculo mortis, vel gravis damni in bonis temporalibus, in Statu, vel honore, quod sit accidentarium voto, nisi constet ex natura voti, vel aliter voventem voluisse se in tali eventu obligare. Nam in tali casu materia non est eadem, nec voventes intendunt communiter tunc se obligare. Neque tunc est obligatio præstandi aliquid aliud loco rei promissæ; quia votum non obligat ultra intentionem voventis, quæ non est obligandi se ad aliud, quàm ad id, quod vovet, nisi illud fuerit in hoc inclusum saltem virtualiter. At voti obligatio non cessat ob difficultates postea obvenientes, quas si vovens prævidisset, non vovisset: nam ut notat Lessius, multi castitatem vovent, & Religionem profitentur, qui tales postea tentationes, ac difficultates patiuntur, quas si prævidissent, vovere nolissent: & tamen omnium iudicio non ideo desinunt teneri voto. Hæc enim omnia præcogitari poterant, ac debebant. Quod si non fecerint, sibi imputent, & media idonea adhibeant ad hoc, ut votum implere possint. Votum quippe obligat secundum mentem, quam vovens re ipsa habuit explicitè, vel implicitè, dum vovit, & secundum communem usum, ac sensum prudentum. Quare voti, vel jura-

No 4 . . . men

menti obligationem non tollit id, quod si antea accidisset, vel prævisum fuisset, impediret, ne fieret: sed requiritur mutatio ita notabilis, ut faciat quasi aliud objectum, ad quod voventis intentio prudenter ex circumstantiis præsumatur se non extendisse.

3. Irritatione, dispensatione, vel commutatione.

4. Defectu conditionis positæ, si votum sit conditionatum; quia vovens noluit se obligare, nisi conditione illa posita, & res non est promissa nisi sub illa conditione, ac proinde eam præstandi obligatio suspensa est, donec impleatur conditio, qua posita fit absoluta.

Si vovens voti conditionem honestam per dolum, fraudem, vel minas impediatur, peccat contra votum, & eo remanet obligatus; nam votum sub conditione aliqua honesta factum obligat ad rem promissam implendam, sub conditione illa, quæ à vovente non sic impediatur: idcirco etiam ad illam non sic impediendam, alioqui esset illusorium. Unde si vovens impediatur per vim, dolum, fraudem, vel minas, peccat, & voto tenetur, perinde, ac si conditio evenisset. *Ita Sanchez, Azor & alii multi apud illum.*

Sed quid si materia voti fiat impossibilis solum quoad aliquam partem, vel modum?

Resp. Tunc si commodè talis materia dividitur

vidi possit, & soleat, vovens tenetur ad eam partem, quam potest; quia censetur partes illas divisim promississe; nam voluntas censetur ferri in objecta secundum eorum naturam, & communem usum, nisi constet, oppositum expressè intendisse. Hinc si non potes dare pauperibus centum, quos promissisti, teneris dare decem, quos potes. Si verò res promissa dividi nequeat, aut non soleat, ad nil teneris: ut si voveris ædificare Ecclesiam, & postea non habeas pecuniam sufficientem, nisi ad ponenda fundamenta, ad nil teneris; quia partes Ecclesiæ non divisim, sed collectivè, tanquam unicum objectum, censuris promississe, nisi contrarium expressè intenderis.

Quid si actus non possit fieri solùm quoad circumstantiam, seu modum, qui non fuerit intentus principaliter, nec ut conditio necessaria ad obligationem substantialem: tunc res promissa implenda est quoad substantiam; quia tunc substantia actus fuit principaliter, & absolutè promissa: circumstantia verò, seu modus ut aliquid accessorium: principale autem non debet impediri per defectum accessorii. Sic qui vovit jejunium in pane, & aqua, & potest solùm servare jejunium ordinarium, ad hoc tenetur; nam jejunium quoad substantiam principaliter vovit, modum verò illum in pane, & aqua solùm accessoriè. Secus, si quis non vovit substantiam actus, nisi de-

pendenter à tali modo, qui nequeat servari, ut sæpe fit, cum modus ille notabiliter minuit difficultatem actûs; nam tunc intentio actum faciendi non est absoluta, sed cum tali conditione, qua sublata cessat intentio se obligandi, ideòque obligatio: ut si vovisti ire Romam equò, vel rhedâ, & postea utrumque desit, non teneris ire pedibus.

Si verò modus, aut circumstantia sit solum possibilis, res autem principalis impossibilis cessat obligatio voti, quia non fuit intentio se obligandi, nisi dependenter à principali.

Cæterum si impossibilitas, aut impedimentum non sit perpetuum, eo postea sublato, votum impleri debet. Nam tunc solum suspenditur ejus obligatio; si verò sit perpetuum, cessat omnino obligatio voti, nec vovens tenetur in aliud commutare, nisi hoc vovisset.

Q. 8. Quenam vota, & à quibus irritari possunt?

Not. Irritatio voti est ablatio ejus obligationis, facta nomine proprio ab eo, cujus potestati subjecta est voluntas vovens, vel materia voti. Duplex est, alia directa, quæ directè cadit in votum, efficitque, ut votum sit nullum defectu conditionis ad illud requisitæ, scilicet consensus
ejus,

ejus, cui voluntas voventis subjecta est: alia indirecta, quæ cadit duntaxat in materiam voti, seu quæ fit tantum ratione materiæ alteri subjectæ, remanente voto.

Resp. I. Vota omnia eorum, quorum voluntas subjecta est potestati dominativæ alterius, possunt ab eo directè irritari, nec postea reviviscunt. *Ita commun.* Quia tales ita dependent ab alio, ut sine ejus injuria non possint de seipsis disponere contra ejus voluntatem, ac proinde eorum vota tacitam, ac imbibitam habent hanc conditionem: *si Superior non contradixerit.* Nam nemo potest vovere contra jura alterius. Quare Superiore nolente voluntatem subditi obligari, cessabit obligatio ob defectum conditionis: quamdiu tamen non irritatur votum, servari debet; quia licet non sit firmum, est tamen validum, donec Superior contradicat, ex c. *Monacho.* 20. q. 4. ubi votum à Religioso sine consensu Superioris factum dicitur solum frangendum, hoc est, irritandum: ergo supponitur validum: quare in hujusmodi votis non includitur conditio affirmativa, *si Superior consenserit*; sed negativa, *dum Superior contradixerit*, ut notat Sanchez.

Hinc ex communi i. omnia vota impuberum, etiam implenda tempore pubertatis, possunt directè irritari à patre, vel in ejus defectum ab avo paterno, aut tutore, ut qui vices patris gerit, non tamen à ma-

tre:

tre: nisi sit tutrix. Ratio est dispositio Juris Canonici, quod votis impuberum ob horum iudicii imbellicitatem apposuit hanc tacitam conditionem; *nisi pater, vel tutor contradixerit. c. puella, 20. q. 2.* Multi docent eadem vota impuberum à patre irritari posse tempore pubertatis; quia vota illa per tractum temporis non amiserunt hanc suam conditionem: *nisi pater contradixerit*; sed semper manent subiecta patri: idque expedit ad subveniendum indiscretioni liberorum. Sed juxta varios id jam non potest tutor; quia eo ipso, quòd pupillus fit pubes, tutor fit curator, cui persona pupilli, seu minoris non committitur sicut tutori: at pater semper manet pater. *Suarez. Reginald.* Limita, modò liberi in pubertate talia vota non ratificaverint, scientes non fuisse firma; nam hæc ratificatio est nova voti emissio.

2. Superiores Religiosorum possunt directè irritare omnia vota suorum subditorum, exceptis votis, quæ ex instituto religionis fiunt, & voto strictioris Religionis. Constat ex communi Doctorum sensu, & usu in Religionibus recepto, & ex *c. Monacho* cit. & ex *S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 8. ad 3.* Idque vel ex natura Statùs Religiosi, & voti obedientiæ, per quod Religiosi abdicarunt jus omne disponendi de seipsis, & cuncta in Superiorum potestatem transtulere: vel ex dispositione Ecclesiæ
per

per usum statuta, quæ sicut in votis impuberum, ita in votis Religiosorum hanc tacitam conditionem inesse voluit: *si Superior non contradicat.* Ut scilicet melius religiosi in via spirituali à suis Superioribus dirigerentur. Potest quoque valide Prælatus secundum communem sententiam irritare votum subditi à se, vel à prædecessore æquali, aut inferiore approbatum. Quia per istam approbationem, seu licentiam non amisit jus Superioris, quo inferiorum voluntates sibi habet perfectè subjectas ad eorum rectam gubernationem: nec ideo suam potestatem à se abdicavit. Sed hoc non videtur omnibus certum. Fidentur autem omnes, talem peccaturum, si sine causa consensum revocet, quia abutitur sua potestate contra bonum subditi, & impedit majus Dei obsequium. Novitiorum verò vota non possunt directè irritari, cum sint, adhuc sui juris; sed solum potest suspendi executio votorum personalium, quatenus impediunt observantiam regularem, & eorum rectam gubernationem: ita ut si egrediantur religione, statim reviviscat eorum obligatio. Porro Religiosi & quivis subditi dominativæ alterius potestati, ex communi sententia licitè, ac meritorie ea omnia bona opera vovent, quæ nec Regulâ, nec Superiorum præcepto eis interdicta sunt, nec eos à debito illorum obsequio retrahunt; & talia vota statim obli-

obligant, non expectato Superiorum consensu, donec ipsi contradicant; quia cum ea materia sit bona, nec interdicta, est apta voto emittendo, & quamdiu non interdicitur, est in voventium potestate.

Resp. II. Vota, quorum materia est alteri subiecta, possunt ab eo indirectè irritari, seu potest eorum executio, & obligatio suspendi, etsi ante subiectionem facta fuerint, ex c. *noluit.* 33. q. 5. Quia nemo potest, & censetur promittere aliquid in damnum, seu præjudicium etiam futurum aliorum: & executio talis voti hoc ipso fit illicita, quòd alter potestatem habens in rem, vel actionem promissam, contradicat; nam nunquam licet jus alterius violare.

Hinc secundùm communem sententiam
 I. Irritari à patre possunt, indirectè, & ratione materiæ, vota puberum, quæ obsunt disciplinæ, & convenienti gubernationi familiæ, in qua pater habet jus regendi filium, donec emancipetur. Sic potest suspendere obligationem voti perpetuò abstinenti à carnibus. At nil potest circa vota puberum, quæ nullatenus ejus potestati officiant, ut sunt certæ preces, consueta pietatis officia, votum Castitatis, Religionis, &c. nam pubes, in ordine ad obsequium divinum, habet jus disponendi de se, & suis actionibus personalibus, quæ non adversantur rectæ gubernationi familiæ.

2. Maritus potest irritare indirectè vota uxoris, quæ officiant usui matrimonii, prolis educationi, & gubernationi familiæ, ut sunt vota peregrinandi, sæpius jejunandi, &c. quia juri mariti obsunt: non autem vota de certis precibus, aut continentia post ejus mortem servanda; nec enim maritus potest prohibere uxori omnia opera consilii, cum omnia juri ejus non officiant, & subjectio uxoris ad virum oriatur solum ex matrimonii vinculo, sitque ei commensurata. Uxor vicissim potest sic irritare vota mariti, quæ obsunt vitæ sociali, & moderatæ debiti redditioni, cum ad hæc jus habeat. Possunt tamen ambo ex communi consensu continentiam vovere, & tunc neutri debitum petere, aut petenti reddere licebit, cum juri suo cesserint.

3. Herus potest suspendere executionem votorum famuli, & ancillæ, quatenus solum impediunt, vel imminuunt obsequium sibi debitum, cum alia ejus juri non officiant.

Observa. Vota directè irritata nunquam reviviscunt, quia Superior, eis contradicendo efficit, ut sint nulla, defectu conditionis requisitæ; cum inferior non possit validè vovere nisi sub hac conditione tacita: *si pater, vel Superior non contradixerit.* At vota indirectè irritata suspenduntur solum, quamdiu materia est subjecta alteri, & reviviscunt, ac obligant, quando de-

desinit ei subesse; quia votum erat validum absolutè, & ob solam materiæ subjectionem suspensum erat, & ejus executio jam est licita, cum nulli obsit.

Hinc vota conjugum, puberum, & famulorum perpetua, quæ tempore subjectionis vel ante emissa, suspensa fuerunt, eos obligant cum eorum materia desinit subjici alterius potestati. Unde uxori, quæ sine consensu mariti continentiam vovit, non licet nubere post ejus mortem.

Resp. III. Qui vota irritandi potestatem habent, illa validè irritant, etiam sine justa causa; quia ad validum usum juris sui non requiritur causa. Peccant tamen, si sine causa faciant, cum sit abusus potestatis contra bonum proximi, & honorem Dei.

Q. 9. Quinam possunt dispensare in Votis, & Juramentis?

Resp. I. Prælatos Ecclesiæ habere potestatem dispensandi in votis, & Juramentis. Constat. 1. ex Mat. 16. *Tibi dabo Claves Regni Cælorum... & quodcumque solveris super terram, erit solutum & in Cælis. &c.* 18. *quacumque solveritis super terram, erunt soluta, & in Cælo.* Quæ verba, utpote generalia, intelligi debent de omni vinculo voluntariè contracto ab homine erga Deum. 2. Ex perpetuo Ecclesiæ usu.
3. Quia

3. Quia ad commune bonum fidelium expedit, imò necessaria est hæc potestas.

Dispensatio autem voti est absoluta condonatio rei Deo promissæ, facta nomine, & vice Dei à Superiore tanquam ejus Vicario: qui tamen tunc non dispensat in Legge divina servandi votum; nam obligationem servandi votum non relaxat tum, cum ipsa viget: sed solùm ipsam promissionem, seu rem promissam remittit nomine, ac vice Dei, & tanquam ejus œconomus; Lex autem divina non obligat ad servandam promissionem Deo factam, cui Deus per suum Vicarium cessit.

Resp. II. Potestas ordinaria dispensandi in votis, & juramentis competit solis Prælati habentibus jurisdictionem in foro externo; nam hæc potestas ad externam Ecclesiæ gubernationem pertinet, sicut potestas ferendi leges, & censuras: unde non est ordinis, sed jurisdictionis. Hinc eam habent 1. Papa erga omnes fideles in omnibus votis. 2. Episcopi erga suos subditos in votis Papæ non reservatis; nam hæc potestas est necessaria ad regimen Episcopale. Item habentes jurisdictionem quasi Episcopalem, eam dispensandi potestatem habent ut ordinem. Potestatem verò delegatam habent, qui ab iis accepere.

Vota autem Papæ reservata, præter solemnia, sunt quinque, scilicet castitatis perpetuæ, ingrediendi Religionem approba-

tam, & peregrinationis in Jerufalem, ad Li-
mina Apostolorum, & ad S. Jacobum in
Compostella. *Extravag. etsi Dominici*
de pœnit. Quæ tamen si conditionata, vel
pœnalia fuerint, dicit Toletus pertinere ad
Episcopum.

Resp III. Ex communi, ad valorem di-
spensationis requiritur etiam justa causa;
quia Deus non dedit hominibus potesta-
tem relaxandi sine causa vota, & juramen-
ta sibi facta; cùm talis remissio sit irratio-
nabilis, & honori Dei, ac bono animarum
obstet. Nec Prælati sunt Domini jurium
Dei, sed solùm ejus œconomi: at œcono-
mus nil potest circa bona, & jura Domini
nisi secundùm ejus voluntatem rationabi-
liter præsumptam. In dubio tamen de
sufficiencia causæ, potest subditus stare ju-
dicio Prælati dispensantis, vel commutan-
tis. *Ita S. Thom. 2. 2. q. 88. a. 12. ad 2.*

Hinc, dispensans in voto gravi sine justa
causa, peccat mortaliter; quia in re gravi
ad Religionem pertinente arrogat sibi po-
testatem, quam non habet, & peccat con-
tra fidelitatem ex munere debitam. Justæ
autem causæ dispensandi hæc recensentur:
Honor Dei, utilitas Ecclesiæ, commune bo-
num reip, spiritualis utilitas voventis, peri-
culum morale sæpe violandi votum ex fra-
gilitate, levitas mentis, ex qua votum fa-
ctum est, perturbatio animi, notabilis dif-
ficultas superveniens executioni voti, aliæ-
que

que id genus, quæ generatim revocari possunt ad pietatem, utilitatem spiritualem, & necessitatem. Quanquam ex his aliquæ videantur solum sufficere ad votum commutandum; nam longè gravior requiritur causa ad dispensandum, quam ad commutandum, & rarò utendum est pura dispensatione; sed admiscenda est aliqua commutatio.

Q. 10. *Quinam possunt commutare vota?*

Not. Commutare votum est mutare materiam voti in aliam sub eadem obligatione.

Resp. I. Quisque potest privata auctoritate, & sine alia causa commutare votum suum in id, quod evidenter melius est, & aliunde non præceptum; modò id Ecclesia non prohibuerit. *Est saltem communior sententia.* Quia 1. ex cap. 3. de Jurejur. *non promissum infringit, qui in melius illud commutat.* 2. Debitum rei minus bonæ abunde, & perfectiùs solvitur Deo in re meliore, quæ semper est Deo gratior, & in qua etiam res promissa continetur virtualiter, saltem quoad finem voti, qui est rem gratam Deo facere. 3. Deus semper acceptum habet obsequium majus ei delatum loco minoris; cum magis velit à nobis fieri id, quod melius est, & ei

Oo 2

gra-

gratius. Hinc potest votum recitandi septem Psalmos commutare in votum audiendi Sacrum. Multi excipiunt vota Papæ reservata, quæ sine ejus auctoritate commutari nequeunt, eoquod talem Commutationem sibi propriam reservârit, nisi in statum Religionis commutentur. Ita Suarez, Sanchez, Layman, &c.

Porro melius hîc censetur id, quod, spectatis omnibus, est Deo gratius: tale autem non est semper id, quod secundum se, & ex genere suo præstantius est, sed quod salutem, voyentis magis expedit, cupiditates efficacius coërcet, & voluntatem Deo perfectius subjicit. Hinc licet oratio sit absolute melior jejunio, non licet tamen propria auctoritate hoc in illam commutare; quia hîc & nunc potest jejunium esse Deo gratius, utpote utilius ad bonum spirituale hujus hominis. In dubio, an opus sit melius, requiritur auctoritas Prælati, c. i. *De voto.* & de hoc omnes consentiunt, teste Azor.

Resp. II. Ex communi, votum non potest valide commutari privata auctoritate in opus minus bonum; quia tunc intercedit partialis dispensatio, quæ necessario requirit potestatem Ecclesiasticam; tunc enim tota res promissa non redditur æquivalenter.

Imò requiritur potestas Superioris ad commutationem voti in æquale. *Est saltem*

tem communior. Prob. Tum quia Jura non dicunt, sufficere auctoritatem privatam, nisi ad commutandum in evidenter melius, ex c. 1. *De voto.* Tum quia talis Commutatio requirit permissionem nomine Dei factam, ut res una solvatur pro alia æquali, ac proinde auctoritatem Prælati, vicem Dei gerentis; nam res in specie fuit promissa ac debita: ergo alia non melior solvi nequit, sine consensu creditoris, scilicet Dei. Arg. ex l. 2. ff. de Rebus credit. ibi: *Aliud pro alio invito creditore solvi non potest.*

R-sp. III. Ex communi, non solum ad licitam, sed etiam ad validam commutationem in minus bonum, præter auctoritatem, requiritur justa causa; quia in illa admiscetur aliqua dispensatio, qua condonatur aliquid, quod ex voto debetur Deo. Requiritur etiam aliqua causa, sed minor ad commutationem validam in æquale; quia Deus non concedit, ut solutio rei sibi debitæ fiat sine causa in re alia non meliore: & fidelitas Deo debita exigit, rem promissam solvi, nisi adsit justa causa rem aliam æqualem dandi, vel nisi detur melior. *Ita Suarez, & alii communius.*

Ad hoc tamen juxta multos sufficit major devotio ad illud æquale præstandum; nam non requiritur adeò gravis causa, cum non fiat relaxatio, sed mera translatio obligationis. Si tamen Superior bona fide

procefferit, putans, esse causam justam, licet talis non sit, juxta multos valet commutatio; quia bona fides Superioris est pro causa, cum Deus non sit in hoc rigidior exactor.

Resp. IV. Ex communiore sententia, quicumque habet potestatem dispensandi, etiam solum delegatam, habet etiam potestatem commutandi. Tum quia qui potest plus, potest & minus in eodem genere, ex *Reg. 53. Jur. in 6.* Tum quia qui potest remittere absolutè totum debitum, à fortiori potest illud remittere sub conditione dandi aliud. Cui autem solum concessa est potestas commutandi, is non habet potestatem dispensandi; quia hæc major est, nec continetur in alia.

Imò non potest commutare nisi in æquale; nam vox, & natura Commutationis æqualem subrogationem importat, & Commutatio in minus continet aliquam dispensationem admixtam. *Ita S. Carol. in Instruct. Confess. & est communissima.*

Observa 1. Peregrinationes rectè commutantur in jejunia, largas eleemosynas, crebram Confessionem, & Eucharistiæ summptionem; quia plerumque hæc sunt magis salutaria, & Deo gratiora. 2. Juxta multos ei, cujus votum commutatum est, licet ad prius redire. Tum quia commutatio facta est in ejus favorem, cui proinde renuntiare potest: tum quia videtur solum
facta

facta sub conditione: *si nolit prius votum implere.* Excipit Reginaldus si commutatio facta sit in melius, & acceptata à vovente, eo quod acceptatio talis commutationis vim habeat novi voti, quo acceptans obligavit se ad reddendum Deo aliquid melius, quàm antea voverat. Unde implere prius, esset commutare votum ex meliori in minus bonum, quod non licet privata auctoritate, & sine justa causa. 3. Si opus subrogatum fiat impossibile, vel indifferens, juxta multos vovens non tenetur implere prius, etiamsi possit; quia hujus obligatio per Commutationem extincta est: obligatio autem extincta, præsertim quæ propria voluntate suspecta est, non reviviscit, nisi propria voluntate iterum assumatur. Sed num dici potest commutatio facta fuisse sub hac tacita conditione, ut tunc prius impleatur, si moraliter possit impleri?

CAPUT IV.

De Juramento.

Q. I. *Quid est Juramentum?*

Resp. Est attestatio Dei, seu invocatio Dei in testimonium. Unde jurare est Deum invocare, seu assumere in testem, non quidem, ut hîc & nunc veritatem aliquo miraculo testetur, hoc enim esset tentare

Deum, sed quando & quomodo ei placuerit, sive in hac vita, sive in altera, quando illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.

Hinc juramentum differt ab Adjuratione, quæ est actus, quo quis alterum rogat, vel ei præcipit aliquid per Deum: ut scilicet ejus timore, reverentia, vel amore cogatur, aut permoveatur ad aliquid agendum, vel non agendum, ut illud 1. *Thess. 5. adjuro vos per Dominum, ut legatur Epistola hæc.*

Ad juramentum duo *ex communi* requiruntur, 1. Intentio saltem virtualis jurandi, seu Deum in testem assumendi; nam juramentum debet esse actus humanus, quatenus juramentum est, ac proinde ab intentione jurandi proficisci: alias qui præcisè recitat verba jurandi solum ex intentione docendi, juraret. 2. Locutio, quæ Deus in testem advocetur. Quæ locutio non solum in verbis consistit, sed etiam in quovis signo, quo exprimitur Dei invocatio, v. g. nutu, contactu Evangelii, elevatione manûs, &c. quando hæc fiunt ex intentione jurandi. Imò illa locutio potest esse merè interna, & sic juramentum potest esse merè internum.

Hinc 1. Modi loquendi, quibus Deus in testem non adducitur, non sunt juramenta, ut cum dicitur. *Tam verum est, quam sol lucet, quam loquor, &c.* Juraret tamen, qui

qui animum habens Deum ut testem invocandi, adhiberet verba, vel alia signa, quæ alioqui de se talem juramenti significandi vim non habent, ut si cum intentione jurandi diceret: *in veritate hoc faciam*, ut notat Sanchez. Hæc verò locutio, *tam verum est, quam Deus existit, vel quam Christus est in Eucharistia*, est blasphemia, si loquens intendat significare tantam esse in suo dicto certitudinem, quanta est in ea veritate Fidei: sed non est juramentum, nisi per hæc verba intendat adducere Deum in testem.

2. *Certissime, sine dubio, in veritate*, & similes locutiones non sunt juramenta: secus si dicatur, *in veritate Dei vel Christi*.

3. *Ex communi*, non sunt ordinariè juramenta hæ formulæ, *in fide mea, per fidem meam*, quia ordinariè accipiuntur de fide seu fidelitate humana, sine ullo respectu ad Deum. Unde nemo prudens putat, sibi esse rem juramentò confirmatam ob hanc solam locutionem. Item juxta multos, istæ *in conscientia, super vel per meam conscientiam*: quia saltem apud Doctos, significant solum hominem loqui ex veritatis notitia, ex conscientia dictamine. Azor tamen dicit, plerosque sentire, iis contineri vim juramenti. *Ex communi*, non sunt ordinariè juramenta hæ formulæ. *In fide boni viri, in fide boni Christiani, vel Sacerdotis*; quia, ut ordinariè accipiuntur,

tur, significant rem afferi, vel promitti ea fidelitate, & veracitate, quam debet habere vir probus, Christianus, Sacerdos, ut ordinariè accipiuntur; nam tunc Deus non adducitur in testem. Ab iis tamen abstinendum est ob scandalum; nam non omnes ita hæc verba intelligunt, & sunt juramenta apud eos, qui existimant esse. Si autem per fidem meam, per fidem boni Christiani, &c. intelligatur fides divina, erit juramentum; qui enim dicit: *per fidem divinam, vel veritatem Dei*, censentur Deum illius auctorem in testem adducere. Quare rudes interrogandi sunt, an per illas formulas intenderint, Deum in testem advocare, & omnes ab his avocandi sunt.

4. In istis locutionibus, *Deus scit, coram Deo loquor, Deus videt conscientiam meam*, spectanda est intentio loquentis; nam si narrative solum proferantur sine intentione jurandi, non sunt juramenta; quia propriè ille non jurat, qui testimonium Dei non implorat ut exhibendum: secus, si invocativè usurpentur.

5. Istæ locutiones, *abnego Deum, per mortem, per ventrem, per caput Dei*, sunt potius blasphemix, quam juramenta.

6. In omnibus modis loquendi habenda est ratio usûs, & spectandæ sunt circumstantiæ, & intentio loquentis; nam juramentum est, si adhibeantur quævis verba, vel signa cum intentione jurandi, ut docent
Sua-

Suarez, Azor, Sanchez & alii, etsi illa juramenti significandi vim non habeant; nam tunc per verba illa quæcunque sint, vult assumere Deum in testem. In dubio de ejus intentione judicari debet secundum communem verborum, quibus usus est, acceptionem.

Q. 2. *Quotuplex est Juramentum?*

Resp. Juramentum dividitur i. In explicitum, quo Dei testimonium expressè invocatur, dicendo, v. g. *Deum testor: Juro per Deum: per Deum ita est: Deum testem invoco, &c.* & implicitum, quo implicite solum Deus adducitur in testem, ut *per Deum: Vivit Deus.* hoc est, per vitam Dei, seu per Deum viventem: vel cum quis jurat per Creaturas nobiliores, in quibus Dei potentia, vel alia perfectio specialiter elucet, vel quæ habent specialem relationem ad Deum; tunc enim earum author tanquam in illis representatus seu præsens censetur in testem adduci, ut si dicas, *juro per Cælum, per Terram, per Templum, per Evangelium, per fidem Christianam, &c.* Item *per Sanctos* intuitu Dei, qui in eis peculiari modo habitat, & virtutem ac veritatem ostendit. Vel *per meam animam, in anima mea*, nam Deus in anima rationali specialiter splendet tanquam in imagine, proindeque censetur Deus in eis splendens

dens adduci in testem. *Sanchez, Suarez & alii.*

2. In solemne, quod fit cum aliqua solemnitate, v. g. certâ verborum formulâ, vel coram Notario, & duobus testibus, vel in iudicio, vel contactu Evangelii, aut Reliquiarum: & simplex, quod fit absque solemnitate.

3. In contestatorium, quo Deus solùm ut testis vocatur, v. g. *Per Deum*; & execratorium, quo Deus in testem simul & vindicem advocatur, unde fit per imprecationem, ut *puniat me Deus: damner: volo mori: dæmon me auferat: nunquam videam Deum, si &c.* Item *per meam, vel alterius vitam, aut salutem: vel in vita, salute* nam sensus est, Deus auferat mihi, vel illi vitam, si &c. Item *super animam meam*; nam sensus est, damnum patiatur anima mea, nisi ita sit; & istud, *ita me Deus adjuvet*, hoc est, nisi ita sit, Deus me non adjuvet. Cùm autem execrationes, quæ Dei nomen, vel Sanctorum, aut nostra Mysteria continent, ex ira proferuntur, tunc sunt blasphemix, quia contumeliosè pronuntiantur.

4. In assertorium, quo confirmatur dictum, vel factum de præsentî, vel præterito, aut propositum de futuro sine promissione, ut cùm quis jurat se facturum aliquid, licet illud nemini promittat: & promissorium, quo quis confirmat promissum, &

& se obligat alicui ad aliquid pro futuro: hocque est vel absolutum, vel conditionatum, quod scilicet habet conditionem expressam, aut tacitam, ex dispositione juris, vel intentione jurantis.

Q. 3. *An & quando licet jurare?*

Resp. I. Licet eum certis conditionibus jurare. Constat. 1. ex Deut. 6. *per nomen illius jurabis.* & Ps. 62. *laudabuntur omnes, qui jurant in Eo.* 2. ex traditione, & praxi Ecclesiæ. 3. Quia juramentum est actus Patriæ, quo jurans tacitè testatur, Deum habere rerum omnium cognitionem, & veracitatem infallibilem, ac providentiam rerum humanarum. Imò est obligatio jurandi. 1. quando à Superiore legitimè exigitur. 2. quoties necessarium est ad subveniendum proximo; nam lex charitatis obligat ad ejus necessitati subveniendum mediò licitò, præsertim facili, quale est juramentum.

Resp. II. Ut licitè fiat juramentum requiruntur tres conditiones, seu comites, scilicet veritas, judicium, & justitia. Ita omnes & constat tum ex Jerem. 4. *Jurabis, vivit Dominus, in veritate, & in judicio, & in justitia.* Tum quia, si una ex illis deest, committitur irreverentia in Deum. Veritas exigit, ut jurans, prudenter, & certò judicet verum esse id, quod dicit:
&

& moraliter certus sit, se verum effecturum id, quod promittit. **Judicium:** ut cum discretione, prudentia, consideratione, maturo examine veritatis, ac reverentia, nec sine necessitate, & gravi causâ juretur. **Justitia** demum exigit, ut juramentum promissorium, vel assertorium de futuro sit de re licita, & honesta.

Q. 4. *An semper est mortale, si una ex illis conditionibus desit?*

Resp. I. Si veritas desit, vel putetur deesse, vel dubia sit juranti, est perjurium, & semper mortale peccatum, etiam in re levi asserta, vel promissa. *Ita omnes Theologi.* **Prob.** Quia I. Deus non potest sine gravi irreverentia, ac injuriâ adduci in testem falsitatis, sive in re magna, sive in parva, vel jocosa: *quia per hoc datur intelligere, vel quòd Deus veritatem non cognoscat, vel quòd falsitatem testari velit.* S. Thom. 2. 2. q. 98. a. 2. quod est valde injuriosum Deo; nam alias non esset summè verax, nec proinde Deus; cùm vel levissima falsitas summæ, ac infinitæ veracitati repugnet. Unde assumere Deum in testem mendacii vel levissimi est ex natura actionis Deo negare infallibilem, ac summam veracitatem. Præterea (ut ait S. Thom. q. cit. a. 3.) *ea, qua ex se sunt peccata venialia, vel etiam bona ex genere, si in con-*
tem

temptum Dei fiant, sunt peccata mortalia. Unde multò magis quidquid est, quod de sui ratione pertinet ad contemptum Dei, est peccatum mortale: perjurium autem de sui ratione importat contemptum Dei. 2. ex S. August. Serm. 28. de verbis Apost. perjurium peccatum esse, & grande peccatum, nemo dubitat. 3. Innoc. XI. damnavit hanc propos. Vocare Deum in testem mendacii levis, non est tanta irreverentia, propter quam velit, aut possit damnare hominem. Quare omne perjurium strictè dictum, quod est mendacium juramento confirmatum, seu falsum juramentum, mortale est. Latiùs autem à S. Hieron. & in jure aliquando sumitur, nempe pro quolibet juramento illicito. etiam vero, sed sine necessitate factò.

Ergo mortaliter peccat 1. Qui jurat id, de quo dubitat, vel non est certus; nam exponit se periculo jurandi falsum. Imò pejerat, nam mentitur asserens tanquam certum id, quod putat, tale non esse, 2. Qui jurat verum, putans esse falsum; nam talis formaliter, & spectato ejus conceptu jurat falsum, & mentitur, cum loquatur contra mentem; habetque voluntatem adducendi Deum in testem falsitatis. 3. Qui jurat id, quod verum est, & tale putat, sed levis conjecturis adductus; ita Catechism. Roman. quia exponit se periculo jurandi falsum. 4. *Ex communi*, qui aliquid juramen-

mento promittit sine voluntate implendi; nam jurans, se aliquid facturum, jurat, se habere firmam voluntatem faciendi: unde si non habeat, mentitur. Vel si juret se facturum id, quod scit sibi esse impossibile; quia non potest habere propositum efficax implendi; nam propositum non est de re impossibili cognita ut tali, idque etiamsi res sit moraliter tantum impossibilis, quia jurat se facturum id, quod judicare debet non facturum. Item si dubitet, an possit, aut debeat præstare; nam pejerat, vel saltem se exponit periculo pejerandi: & in his omnibus deficit certa veritas de præfenti, quam semper in re qualibet habere debet juramentum promissorium, & quæ exigit, ut sit animus firmus, & certus promissa perficiendi.

Resp. II. Quoad defectum judicii constat i. Esse semper mortale, si defectus considerationis sit circa juramentum ipsum, vel circa veritatem, propter periculum perjurii: ut si deliberatè jures sine prudenti judicio de veritate, vel sine consideratione ad hoc requisita, etsi contingat esse verum, quod juras; nam exponis te periculo jurandi falsum. Hinc peccant mortaliter, qui factum, quod auditu tantum, vel aliis signis non omnino certis cognovunt, tanquam certò cognitum jurati affirmant: Item qui jurati de alicujus peritia judicium ferunt sine sufficienti illius notitia, &

cer-

certitudine de illa. Si verò defectus considerationis sit solum circa necessitatem & gravitatem rei, *ex communi* est solum venialis, secluso contemptu, scandalo, & periculo jurandi falsum, ut cum quis certus de veritate non satis considerat, an sit causa sufficiens jurandi.

Constat 2. Esse peccatum saltem veniale jurare sine necessitate, vel magna utilitate, ex Math. 5. *Ego dico vobis non jurare omnino... sit autem sermo vester: est, est: non, non, &c.* Et Jacob 5. *nolite jurare quodcumque juramentum... ut non sub iudicio decidatis.* Nam est irreverentia contra summam Dei Majestatem, quòd interponatur ejus auctoritas, & ipse adducatur in testem sine necessitate, vel magna utilitate, aut ad res vanas, ac leves confirmandas. Sic illicita sunt juramenta urbanitatis gratiâ emissa, ut non ingrediendi, vel egrediendi prius, defectu necessitatis, & gravitatis rei. Ea autem non videntur violari, si jurans, altero urgente, præcedat; tum quia imbibunt hanc tacitam conditionem, *si non nimium repugnaveris, non præcedam*; tum quia illud juramentum cedens in honorem alterius, remittitur ab eo, cum jure cedens contendit, ut jurans prior transeat.

Non est tamen, ex communi sententia, mortale jurare sine necessitate, vel super re levi, aut vana, sed vera, & licita; modò

absit contemptus, scandalum, & periculum pejerandi; quia in hoc non censetur gravis irreverentia. Ita S. Antonin. p. 1. Tit. 14. c. 4. ibi: *Requiritur iudicium, id est, discretio, ut scilicet non juretur, nisi in casu necessitatis, vel magna utilitatis... aliàs jurando leviter, ut communiter fit, etsi verum sit, & licitum, quod juratur, est peccatum, non tamen mortale, nisi fieret in contemptum.* Qui tamen sæpe jurant sine necessitate, pejerandi periculum incurrunt, & proinde mortaliter peccant. Nam qui sic jurant ex consuetudine, propter nimiam facilitatem, & proclivitatem per eam contractam, leviter & temerè jurant; suntque in periculo morali jurandi sine iudicio prudenti de veritate, ideòque pejerandi.

Resp. III. Quod spectat ad defectum iustitiæ, Constat 1. Eum, qui jurat, se facturum rem illicitam, sine animo faciendi, esse perjurum, quia iuramentum mendacioso confirmat. 2. Eum qui jurat se facturum rem graviter illicitam, duplex mortale peccatum admittere: unum quod velit rem graviter malam, alterum contra Religionem; nam gravis est in Deum irreverentia Dei auctoritate, ac testimonio se firmare in proposito Deum graviter offendenti; in hoc enim est gravis abusus nominis, & auctoritatis Dei. Hinc c. *Qui Sacramento* 22. q. 4. dicitur, *qui Sacramento se*
ob-

obligaverit, ut litigans cum quolibet ad pacem nullo modo redeat; pro perjurio uno anno à Communione Corporis & Sanguinis Domini segregatus, reatum suum elemosinis, sletibus, & quantis potuerit jejuniis absolvat. 3. Esse pejus jurare de re venialiter mala patrandi, quàm de re indifferenti, vel de honesta, sine causa. Communis tamen docent, esse solum veniale grave; quia putant non esse gravem irreverentiam, nisi fiat cum quadam contumelia, vel verbis, quæ blasphemiam sonant, aut adsit periculum pejurii. 4. Esse mortale contra Religionem juramento confirmare injuriam mortalem, ut gravem detractionem veram, vel contumeliosam; nam assumere nomen Dei tanquam Instrumentum ad gravem injuriam proximo inferendam: ideòque Deum graviter offendendum, gravis est in Deum irreverentia. An autem propriam culpam mortalem præteritam juramento affirmare cum jactantia, & delectatione, sit præter culpam lethalem jactantiæ & delectationis, mortale peccatum contra Religionem? Alii asserunt, quia putant esse gravem irreverentiam; alii probabiliùs negant, eò quòd juramentum per se non cadat in illam assertionem ut malam, sed ut veram.

Not. Per præceptum, *non assumes Nomen Dei tui in vanum.* Non solum prohibentur omnia juramenta contra hono-

Pp 2 rem

rem Dei facta, sed etiam quælibet vana usurpatio ejus Nominis.

Q. 5. Quæ, & quanta est obligatio juramenti promissorii, & assertorii de futuro?

Resp. I. Est obligatio sub mortali præstandi rem licitam juramento promissam, vel assertam, saltem si res illa sit gravis. *Ita omnes, Constat 1. ex Matth. 5. Reddes Domino juramenta tua. & ex cap. 10. & II. de Jurejur. 2.* Quia hæc obligatio ex suo genere gravis est; nam est obligatio virtutis Religionis, & ex præcepto colendi Deum: Ergo ejus violatio est ex suo genere mortalis. Deinde tendit ad firmanda pacta inter homines, controversiisque dirimendas: ad quem finem assequendum necesse est, ut ex tali juramento nascatur gravis obligatio servandi promissa: alioquin hoc vinculum non esset satis firmum, & facile ab hominibus rumperetur.

Idem docent Tolet, Lessius & alii, etiam si res sit levis. Quia 1. Jurans se aliquid facturum, Deum testem assumit se non solum habere animum faciendi, sed etiam se facturum, nisi legitima causa excuset: & sic auctoritate divina se obligat ad servandum promissum, ut constat *ex communi sensu & usu.* Unde duplex veritas exigitur, una præsens, scilicet animus rem juratam præstan-

standi, altera futura, scilicet illius executio suo tempore futura: Ergo si non exequatur, facit, quantum in se est, ut Deus falsum testatus sit; voluit enim, ut Deus testaretur aliquid futurum, quod tamen impedit, ne sit futurum. 2. Si non servatur juramentum, etsi de re levi, efficitur Deus testis falsitatis; veritas quippe talis juramenti consistit in conformitate cum re promissa; nam ab eo, quod res est, vel non est pro tempore importato, propositio est vera, vel falsa. Hinc S. Thom. q. 89. a. 7. ait: *Tenetur, ut faciat verum esse id, quod juravit: alioquin deest veritas juramento.* 3. Est mortale contemnere Dei auctoritatem interpositam pro quacunque re. Aliud est de violatione voti, quæ in re levi est solum venialis, quia non est gravis injuria, nec irreverentia in Deum non præstare rem levem promissam, quæ parum conferat ad ejus honorem. At est gravis injuria adducere Deum in testem falsitatis, etiam in re levi: & quantum est in se, efficere, ut testatus sit falsum in quavis re; neque enim stare potest veracitas Dei infinita, si Deus possit testari falsum in re aliqua etsi levi: ac proinde rem levem juratam non exequi est facto negare veracitatem Dei, & quantum est in se, illam destruere.

Not. Licet juramenti obligatio non transeat ad hæredes, cum sit obligatio propria

voluntate suscepta ex juratione, ideoque personalis; tenentur tamen ex justitia implere juramenta realia Defuncti, quæ non fuerunt per injuriam extorta; nam succedunt in onera realia Defuncti, sicut in ejus jura. Defunctus autem per promissionem juramentò confirmatam contrahit onus & debitum reale, quod proinde transit ad hæredes. Debent etiam impleri erga hæredes promissarii; quia actiones, & jura Defuncti transeunt ad illos. Item jurans obedientiam alteri ratione dignitatis, & Officii, v. g. Episcopo, tenetur vi juramenti obedire omnibus ejus Successoribus in ea dignitate seu Officio, ex cap. 14. de *Jurejur.* quia censetur jurasse obedientiam omni habenti tale Officium, seu dignitatem, quæ est causa, & ratio juramenti.

Resp. II. Juramentum promissorium habet easdem, condiciones, limitationes, & extensiones expressas, ac tacitas, quas promissio, vel contractus, cui adjicitur, habet ex mente contrahentium, ex dispositione juris, vel recepta consuetudine; eodemque modo explicandum est, ex cap. 25. de *Jurejur.* & l. ult. Cod. de non numer. pecun. nam talis est intentio jurantis. Et juramentum non mutat, sed præcisè confirmat contractum, ac promissionem secundum eorum naturam, & eodem modo, quo intelliguntur, & accipi solent, non aliter: solumque addit obligationem Religionis.

Sic

Sic jurasti puellæ nuptias, scilicet nisi illa fornicetur, &c. quia promissio ipsa sic intelligitur, nec aliter obligat. Hinc juramentum conditionatum non obligat ad rem promissam, donec impleatur conditio, ex cap. c. 3. *de Furejur.* quia conditio suspendit pactum, & proindè juramenti obligationem. Obligat tamen ad expectandum eventum conditionis.

Resp. III. Juramentum de futuro sine promissione obligat: quia simplex assertio de futuro confirmata juramento obligat ex virtute Religionis ad faciendam veram rem assertam de futuro. Et jurans se aliquid facturum absque promissione, jurat non solum se habere voluntatem id præstandi, sed etiam suo tempore facturum: sicque tenetur efficere veram assertionem suam de futuro Suarez, Sanchez, &c.

Q. 6. *Quibus casibus juramentum non obligat?*

Resp. His 1. Si sit de re illicita etiam venialiter, ex Reg. Jur. 58. in 6. *Non est obligatorium contra bonos mores præstitum juramentum.* Nam juramentum non est vinculum iniquitatis, ex cap. 18. *de Furejur.* Enim verò nemo potest obligari ad peccandum, cum econtra quisque teneatur ad non peccandum; alioquin teneretur ad duo contradictoria, ideòque ad impossibile.

sibile. Imò qui rem illicitam faceret ob juramentum, bis peccaret: nam præter peccatum illud, quod patraret, gravem irreverentiam contra Deum admitteret, utendo ejus nomine, & auctoritate tanquam vinculo, ac instrumento, seu motivo ad eum offendendum. Quare non obligat juramentum de re, quæ sit in damnum tertii, cap. 28. *de Furejur.* vel contra bonum publicum, aut legem divinam, vel Ecclesiasticam, vel etiam civilem; nisi hæc sit immediatè infavorem privati, cui licitè renuntiare possit. Nam illicitum est damnum alteri sine justa causa, & legitima auctoritate inferre, & leges violare.

Si sit de re inutili, id est, quæ neque ex fine, aut circumstantiis ad Dei obsequium, vel hominis utilitatem conducit: nam juramentum non est vinculum rerum vanarum, & otiosarum, nec Deus vult illas fieri ob nominis sui reverentiam. Imò tale juramentum est peccatum, cum sit abusus Sancti, & terribilis Nominis Dei, & irreverentia in Deum. Aliud est cum res de se indifferens ordinatur ad finem bonum, ad quem conducit: vel est utilis alteri, in cuius gratiam jurata est, ut si jurasti te nullas merces, nisi à Titio empturum, obligaris: nam honestum est reddere proximo rem promissam, quæ ei utilis, & grata est: juramentum autem de opere honesto obligat.

3. Si sit de re impeditiva majoris boni, & contraria Consiliis Christi, ut si jures te non ingressurum Religionem: nam Deus non vult illud servari, cum majus Dei obsequium impediatur. Obligat tamen, si res illa sit promissa homini, & ei utilis: quia homo vult illam fieri ob suam utilitatem, & habet jus ad illam. Unde illam præstando exercetur debitus actus veracitatis, fidelitatis, justitiæ, & Religionis. Hinc si jurasti dare viginti aureos Petro diviti, non potes illos dare pauperibus, licet seclusa promissione hoc sit melius. Nam ex c. 28. *de Jurejur.* servari debet juramentum homini præstitum, quando non vergit in æternæ salutis dispendium, nec redundat in alterius detrimentum.

4. Si sit de re impossibili: nam ex Reg. Jur. *Impossibile nulla est obligatio.* cum nemo possit ad impossibile obligari.

5. Si fuerit error, vel dolus circa rei promissæ substantiam: quia deest consensus substantialis circa juramentum: nam jurans non habet intentionem jurandi rem illam, circa quam errat, sed aliam, quam apprehendit: ut si jures te daturum vas aliquod putans esse æneum, cum sit aureum. Idem dic si error versetur circa causam finalem, quia etiam deest verus consensus, cum desit motivum verum volendi; & jurans censetur jurare sub conditione, si res ita est, ut si jures te daturum viginti

Petro, eò quòd falsò afferat tibi favisse in aliquo negotio.

6. Si promissio jurata non fuerit acceptata ab homine in cuius gratiam facta est: quia iuramentum sicut ipsa promissio includit hanc conditionem, si ab altero acceptetur; secùs si promissio facta sit in honorem Dei, ut si alteri iuramento promittas, te Sacramenta suscepturum, Religionem ingressurum, &c. Tunc enim est votum juratum, cum ad Deum directè spectet, & ejus intuitu fiat: unde statim acceptatur à Deo.

Q. 7. *An iuramentum injustè extortum obligat?*

Resp. Aff. Nisi sit de re illicita. Hoc certissimum est apud omnes, inquit Sanchez. Prob. 1. Quia est verum iuramentum: ergo ex eo oritur obligatio Religionis erga Deum, ut, quod juratum est, verum efficiatur, ne Deus, in testimonium falsi adductus sit: cum hæc obligatio ex natura rei sit inseparabilis à iuramento, quod est de re licita, nec alteri noxia. 2. Ex cap. 6. & cap. 8. *de Furejur.* ubi Alexand. III. loquens de iuramento ex gravi, & injusto metu extorto, ait: *Non est tutum quemlibet contra iuramentum suum venire, nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ.* Nec Ecclesia tale iuramentum.

mentum irritat, sicut votum ex metu gravi injusto extortum. Nec obstant. cap. 28. de *Jurejur.* & cap. 2. de *Pact.* in 6. ubi dicitur, Pacta, quæ secluso juramento sunt irrita, servari debere eo accedente, dum licitè possunt, si præstitum sit sine vi, & dolo. Nam Pontifex vult solum pacta illa non firmari juramento, vi, vel dolo præstito, & juramentum extortum relaxationis causam ex seipso præbere ob injuriam, quam continet. Equidem juramentum non firmat promissionem, quæ nulla esset: at firmat assertionem inclusam in promissione.

Hinc 1. Captivus tenetur cum periculo vitæ redire in carcerem, quò se rediturum juravit illud prævidens, licet mors, & carcer sint injusta; nam cum hæc promissio prudens sit, cum jurans exitum sine illa non obtinisset; nec mutatio circa rem promissam facta sit, ejus executio nempe reditus est actus licitus, & opus fortitudinis, patientiæ, magnæ veracitatis, & fidelitatis; ideòque est materia juramenti; nec is censetur se occidere, sed tantum se exponere periculo mortis ob justam causam. *Ita Tolet. Suarez, De Lugo, Sanchez, &c. & est saltem communior.* Item reus tenetur non fugere, etiam cum periculo mortis præviso, si juravit non fugiturum: nam juramentum de re licita præstitum in gratiam tertii obligat.

Hinc 2. Qui latroni ex metu mortis juravit

ravit se daturum pecuniam, & insuper eum non denuntiaturum; non tenetur quidem ad non denuntiandum: quia hæc pars juramenti est illicita, utpote contra bonum publicum. Sed tenetur pecuniam promissam tradere: non quidem ex vi promissionis injustè extortæ, cum actio injuriosa non possit dare jus injurianti in injurium invitum, sed ex Religione erga Deum, cui soli acquiritur obligatio: ideoque fur semper tenetur accepta restituere ob injuriam illatam. Potest tamen jurans juramenti relaxationem petere, vel solutam pecuniam repetere. Ita S. Thom. 2. 2. q. 89. a 7. ad 3. *In juramento, quod quis coactus facit, duplex est obligatio. Una quidem, qua obligatur homini, cui aliquid promittit: & talis obligatio tollitur per coactionem; quia ille, qui vim intulit, hoc meretur, ut ei promissum non servetur. Alia autem est obligatio, qua quis Deo obligatur, ut impleat quod per nomen ejus promisit: & talis obligatio non tollitur in foro conscientie, quia magis debet damnum temporale sustinere, quam juramentum violare. Potest tamen repetere in judicio, quod solvit, vel Prelato denuntiare, non obstante quod contrarium juravit: quia tale juramentum vergeret in detriorem exitum, esset enim contra justitiam publicam.*

Q. 8. *Quid dicendum de juramento ficto, & doloso?*

Resp. I. Juramentum exterius factum sine animo jurandi, est semper intrinsecè malum. Quia 1. est mendacium, nam sic jurans exterius significat se habere animum jurandi, quem tamen non habet. 2. Est irreverentia in Deum abuti ejus nomine, & majestate ad decipiendum proximum. 3. Est intrinsecè malum evertere finem principalem juramenti, qui est firmare veritatem, & sinceritatem, & pacta. At nisi homines graviter obligarentur ad habendam sinceram intentionem, cum jurant, prorsus everteretur juramenti finis, & securitas, ut notat Suarez; inde inferens obligationem hanc esse gravem, utpote ortam ex intrinseca ratione juramenti, & reverentia divini testimonii. 4. Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Cum causa licitum est jurare sine animo jurandi, sive res sit levis, sive gravis.*

Hinc juramentum sine animo jurandi factum, etiam de veritate in contractibus, in judiciis, in re quavis gravi, semper est mortale contra Religionem. Nam est gravis illusio, & abusus nominis Dei contrarius fini juramenti: si enim homines scirent posse fictè jurari sine peccato mortali, nil estimarent juramentum. Et ita docet
com.

communis sententia, quoties juramentum legitime petitur, vel sponte fit. Sed idem dicendum videtur, etiamsi minus legitime exigatur.

A fortiori semper est mortale sic fictè jurare falsum, cum semper sit gravis irreverentia in Deum, ipsum exterius adducere in testimonium falsitatis; & ipsa verba secundum se habeant turpitudinem, & indecentiam gravem.

Resp. II. Etsi juramentum factum sine animo jurandi, sit solum fictio juramenti; cum verba per se non habeant efficaciam, nisi ut sunt vera signa mentis: tamen est obligatio faciendi, quod juratur, ratione injustitiæ, vel damni inde orti, aut orituri, vel scandali, si non præstetur: nam quisque tenetur cavere, ne ex sua actione sequatur alteri damnum ac scandalum, & secutum tollere. Imò juramentum dolosum, saltem si non injustè exigatur, impleri debet ex virtute Religionis; quia, ut ait Valentia, præceptum naturale Religionis obligat ad tuendum honorem divinum non solum efficiendo verum id, in cujus confirmationem reverè invocatum est divinum testimonium, sed etiam id, quod rationabiliter potest credi, fuisse divino testimonio confirmatum: alioqui minueretur per se loquendo honor divinus.

Resp. III. Qui jurat cum restrictione mentali, aut æquivocatione, i. Peccat mor.

mortaliter contra Religionem : nam gravem irreverentiam Deo infert, abutendo ejus nomine, & auctoritate ad decipiendum injustè proximum ; estque perjurus : *Perjuri sunt, qui servatis verbis expectationem eorum, quibus juratum est, deceperunt.* Ait S. August. Epist. 224. Enim verò restrictio mentalis, & æquivocatio propriè, ac simpliciter dictæ, sunt mendacium : nam in illis locutio totaliter sumpta est contra mentem ; cum neque ex se, neque ex circumstantiis habeat vim significandi totam propositionem internam, sed solum significet id, quod verba in sensu obvio præ se ferunt in talibus circumstantiis, quod quidem est contra mentem. Hinc. Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Qui mediante commendatione, vel munere ad Magistratum, vel Officium publicum promotus est, poterit cum restrictione mentali prestare juramentum, quod de mandato Regis à similibus exigi solet, non habito respectu ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum.* 2. Talis peccat etiam contra justitiam, quando juramentum justè exigitur, vel sponte fit, ut in judiciis, contractibus, &c. Nam violat jus, quod alter habet, ne decipiatur ; & ut clarè, sincerè, & secundum ejus intentionem juretur. Quare deceptor obligatur juramento secundum intentionem illius, cui jurat ; nam tenetur tollere decepti-

onem

onem injustam. Ita S. Thom. 2. 2. q. 89. a. 7. ad 4. ibi: *Quando non est eadem jurantis intentio, & ejus, cui jurat, si hoc proveniat ex dolo jurantis, debet juramentum servari secundum sanum intellectum ejus, cui juramentum praestatur.* Unde Isidorus dicit quacumque arte verborum quis juret, Deus tamen, qui conscientia testis est, ita hoc accipit, sicut ille, cui juratur, intelligit... si autem jurans dolum non adhibeat, obligatur secundum intentionem jurantis. Unde Gregor. dicit l. 27. *Moral. humana aures talia verba nostra judicant, qualia foris sonant; divina vero judicia talia foris audiunt, qualia ex intimis proferuntur.*

Hinc rogatus juridicè, an crimen aliquod admiserit, quod per se non admisit, sed per alium, cui id præcepit, perjurus est, si juret, se non admisisse: quia hoc juramentum accipiendum est secundum legitimum verborum sensum, quem aut ex communi acceptione, seu usu habent, aut in quo Canones, & leges accipiunt. At fecisse verè dicitur non solum ille, qui per seipsum fecit, sed etiam qui fieri mandavit, c. 6. de *sent. excom.* & l. 1. ff. de *vi armata.* ita Sanchez.

Resp. IV. Juramentum factum cum animo jurandi, sed sine animo se obligandi, vel implendi. 1. Est obligatorium, nam est verum juramentum; cum ad hoc sufficiat

ciat voluntaria invocatio Dei in testimonium: at obligatio ex natura rei inseparabilis est à juramento, supposita materiâ licitâ; nec jurans potest hanc ullatenus vitare, sed necessariò tenetur efficere verum id, quod juravit, ne Deus in testem falsitatis adductus sit. *Ita Suarez, Lessius, Valentia, & alii multi.* 2. Ex communi semper est mortale, tum quia gravis est irreverentia in Deum adducere eum in testem nolendo obstringi illius testimonio, vel obligationem inde contractam implere: tum quia est perjurium, cum sit mendacium juramento confirmatum; nam jurans vocat Deum in testem voluntatis se obligandi, & implendi, quam significant voces, ex usu & fine juramenti, quamque scit se non habere.

Not. Clerus Gallican. An. 1700. has propositiones ut perniciosas, & bonæ Fidei contrarias damnavit: *Qui intentionem jurandi non habet, licet falsò juret, non pejerat, etsi alio crimine tenetur, putà mendacii alicujus. Qui jurat cum intentione non se obligandi, non obligatur ex vi juramenti.*

Q. 9. *Quot modis tollitur obligatio juramenti promissorii?*

Resp. Ex communi his 1. Materiæ mutatione, videlicet si res jurata fiat postea im-

Tom. 1.

Qq

pos

possibilis, vel illicita ob Superioris prohibitionem, vel prorsus inutilis ad intentum finem, vel noxia ei, cui promissa est. *Cum aliquis jurat, vel promittit se facturum voluntatem alterius, intelligenda est debita conditio: si scilicet id, quod ei mandatur, licitum sit, & honestum, & possibile, sive moderatum.* ait S. Thom. q. 98. a. 2. ad 3. Item ex communi si fiat aliqua mutatio ita notabilis, ut res jurata videatur in alio statu constituta, & diversa notabiliter ab ea, quæ promissa est, ex cap. 17. & 25. de *Jurejur.* nam talis mutatio quasi aliud objectum facit, ad quod jurantis intentio non extenditur, ut si jurasti te jejunaturum certo die, & eodem die incidas in morbum gravem. Hinc parentes, qui jurarunt se punituros liberos, vel heri famulos, non tenentur eos punire, si poenâ juratâ digni non sint, quia invalidum fuit ab initio juramentum, utpote de re illicita: vel licet poena digni sint, si punitio videatur plus obfutura quàm profutura, vel si filius corrigi paratus veniam petat: nam notabiliter mutatus est status rei; & juramentum comminatorium habet hanc conditionem tacitè intellectam, *nisi sit melius non servare, nisi punitio inutilis sit.* Idem dic, si id accidat, quod si fuisset juramenti tempore, jurans temerarius ac insipiens haberetur: nam tunc ad id nullatenus se extendit jurantis intentio.

2. Condonatione, seu remissione facta ab eo, in cuius solius favorem juratum est, ob subtractionem materiæ; nisi res promissa fuerit principaliter in honorem Dei: nam hoc ipso quod promissarius promissioni renuntiat, tollit juramenti materiam, quod proinde jam non obligat.

3. Commutatione factâ à Superiore iustâ de causâ, si promissio facta sit Deo. Si verò facta sit in utilitatem hominis, & ab eo acceptata, res promissa potest commutari cum ejus consensu.

4. Irritatione factâ ab eo, cui persona seu voluntas jurantis, vel materia juramenti est subjecta, sicut dixi de voto. Nam juramentum non obligat in damnum, seu præjudicium tertii, & fit sub conditione, nisi contradixerit talis persona, alióqui res jurata esset illicita, utpote contra jus alterius. Sic Superior Regularium potest validè, etiam sine causa, irritare juramenta subditorum, pater filiorum, maritus uxoris, dominus servi, circa ea, quæ eorum potestati subjiciuntur, & in iis casibus in quibus possunt eorum vota irritare. *Ita S. Thom.*

5. Si alter non servet promissa cap. 3. de *Jurejur.* Ratio horum generalis est, quia in juramento promissorio, sicut in voto, & promissione, hæ conditiones generales secundùm Canones, & communem usum includuntur, *si potero. Si res non mutetur*

notabiliter. Si acceptes. Nisi remittas, Si is, cui voluntas, vel materia subest, non contradicat, aut aliter disponat. Salvo jure Superioris. Si alter stet promissis, suam obligationem impleat. Unde non impleta conditione cessat obligatio.

6. Demum dispensatione, quæ fieri potest ob justam causam à Superiore habente ordinariam potestatem dispensandi in votis, ut sunt Episcopi, non tamen ii, qui solum habent potestatem delegatam dispensandi in votis : nam juxta stilum Curie Romanæ privilegium dispensandi in votis distinguitur à privilegio dispensandi in juramentis. *Ita Nav. Azor, Lessius, &c.*

Juramentum tamen promissorium, sicut votum, factum in commodum tertii, & ab eo acceptatum, non potest sine ejus consensu relaxari, nec commutari etiam in melius à Superiore; cum alter per acceptationem jus ad rem illam acquisierit, nisi in tribus casibus 1. Ob bonum commune, quod privato præferri debet: ut si quis juratus promiserit alteri Beneficii sui resignationem, Episcopus alium multò digniorem, & aptiorem judicans, posset illum solvere ab obligatione juramenti. 2. In poenam alicujus criminis, in materia, quæ Superioris jurisdictioni subjaceat. 3. Ratione injuriæ juranti illatæ, ut cum juramentum fuit metu vel fraude extortum, &c.

Q. 10. *An licet exigere juramentum ab eo, qui prævidetur pejeraturus?*

Resp. Non licet personæ privatæ, etiam in judicio. Ita S. Thom. q. 98. a. 4. Sanchez, Reginal. Vasquez, Suarez, hanc vocans communem Doctrinam, &c. Prob. 1. ex S. August. Serm. 28. de verbis Apost. Si scit, & cogit jurare, homicida est; ille enim suo perjurio se perimit: sed iste manum interficientis & expressit, & pressit. 2. Cùm tunc nulla sit utilitas exigentis, merito censetur consentire perjurio, & illius occasionem offerre. 3. Tenemur ex charitate impedire peccatum proximi, saltem cùm facile possamus. Sed tunc facile potest impediri perjurium, cùm nulla sit utilitas exigendi à tali juramentum. Nec quis habet jus illud exigendi, nisi quatenus ad debitum recuperandum conducit: sed ad hoc non conducit, cùm alter prævidetur pejeraturus. Hoc procedit, etiamsi alter sponte se offerat: quia tunc exigens tribueret illi occasionem perjurii exequendi, & consentiret executioni pravæ voluntatis.

Id tamen licet judici ad instantiam partis: quia id exigat juris ordo, & officium judicis, qui debet procedere secundum publicam scientiam, ad quam hoc juramentum inservit. Quo casu non iudex,

Q 3

sed

sed is, cuius dicere debet, censetur juramentum exigere. Ita S. Thom. *suprà*.

Dices. Licet interdum exigere juramentum ab eo, qui prævidetur juraturus per falsos Deos, ut docet S. August. in c. *Movet. 22 q. 1.* ergo à pari, &c.

Resp. Disparitas est, quod juramentum quamvis per falsos Deos valeat ex parte jurantis ad faciendam fidem, & firmandum pactum; ac proinde potest esse medium utile ad avertendum grave damnum petentis. Licet autem ex gravi necessitate ab aliquo petere id, quod potest licite præstare, etsi prævideatur peccaturus. At perjurium cognitum non potest prodesse privato, ideòque non est justa causa illud non impediendi.

Sed quid, si dubites, an alter sit peccaturus?

Resp. Tunc potes exigere juramentum in re gravi: quia in dubio nemo præsumitur malus, aut peccaturus; & hoc potest esse utile ad recuperandum id, quod tibi debetur, nec aliter potes illud recuperare.

Q. II. Quid dicendum de consuetudine jurandi?

Resp. Quisque tenetur sub mortali consuetudinem jurandi sine necessitate vitare,
&

& contractam evellere: quia hæc affert mortale periculum pejerandi, ut constat experientiâ, & ex cap. 26. de Jurejur. *Ex frequenti & incauta juratione perjurium sæpe contingit.* & ex S. August. Epist. 89. *jurandi consuetudine & in perjurium sæpe caditur, & semper perjurio propinquatur.* Idem docent S. Chrylost. S. Isidor, &c. Ratio est, quia hæc consuetudo propter nimiam facilitatem & proclivitatem ex ea contractam constituit hominem in periculo morali jurandi leviter, ac temerè, ideòque sine consideratione sufficienti ad judicium prudens, ac certum de veritate, & consequenter in periculo jurandi falsum. At quisque tenetur sub mortali vitare, ac tollere periculum morale peccandi mortaliter; nam *qui amat periculum, in illo peribit.* Eccli. 3. Et quisque tenetur graviter velle efficaciter vitare peccatum mortale. Ergo &c. Hinc illud Eccli. 23. *Jurationi non assuescat os tuum, multi enim casus in illa... vir multum jurans implebitur iniquitate, & non discedet à domo illius plaga.* Quod verum est etiam de consuetudine jurandi absque advertentia an juretur, nec ne, ut rectè docent Suarez, Sanchez, &c. quia hæc consuetudo exponit periculo proximo incidendi in juramenta falsa, quæ, quamvis inadvertenter & sine animo jurandi prolata sint, habent tamen turpitudinem, ac difformitatem ob-

jectivam, ob quam graviter disconveniunt naturæ rationali, & ratione cuius homo tenetur ea non velle, neque in se, neque in causa: quippe exterius sonant perjurium, & eum sensum ingerunt audientibus. Hæc autem iuramenta indeliberata sunt sufficienter voluntaria, ac libera in causa, nempe in consuetudine, & in negligentia eam extirpandi. A fortiori id verum est de consuetudine jurandi advertenter, & indiscriminatim sive verum, sive falsum, vel jurandi inadvertenter circa rei juratæ veritatem: quia exponit proximo periculo jurandi falsum. *Ita Suarez, Azor, Sanchez & alii.*

CAPUT V.

De vitis, & peccatis Religioni oppositis.

Not. Peccata Religioni opposita sunt ex genere suo mortalia, & cæteris paribus graviora iis, quæ fiunt contra alias virtutes morales, cum opponantur virtuti inter morales præstantissimæ. Hæc duplicis generis sunt: alia, quæ opponuntur per excessum, & nomine superstitionis comprehenduntur, non quod Deus nimium vero cultu coli possit, cum sit infinito honore, & amore dignus; sed quod adhibea-
tur

tur cultus inordinatus, ac vitiosus. Alia per defectum, quæ Irreligiositatis nomine exprimuntur.

ARTICULUS I.

De Superstitione, & ejus Speciebus.

Q. 1. *Quid est Superstitio?*

Resp. Est cultus inordinatus, ac vitiosus veri, vel falsi Numinis. Unde duplex est generatim, una ex parte rei cultæ, & est cultus falsi Numinis: & alia ex parte modi colendi, quæ verus Deus, sed modo inordinato colitur, & dicitur vitiosus cultus veri Dei.

Q. 2. *Quotuplex est species Superstitionis?*

Resp. I. Duplex est ex parte modi colendi verum Deum, scilicet cultus falsus, & superfluus. Cultus falsus est, cum falsa miracula prædicantur, vel scriptis mandantur, & sic verorum fides enervatur: vel falsæ Reliquiæ obtruduntur: vel cum auctoritate propriâ proponitur aliquid tanquam institutum à Deo vel ab Ecclesia, quod reipsa non est: vel adhibentur Cæremoniæ veteris Legis, quæ sunt à Deo repudiatæ: vel

Q 9 5

cum

cum Laicus Deum colit tanquam publicus Minister Ecclesiae. Haec superstitionis species est semper ex se mortalis: quia gravem irreverentiam Deo infert, graviterque repugnat ejus honori, ac cultui, qui sola veritate nititur. *Spiritus est Deus: & eos qui adorant eum, in spiritu, & veritate oportet adorare.* Jo. 4.

Cultus superfluum est modus veri Dei colendi praeter Dei & Ecclesiae institutionem, aut communem fidelium usum, & inutilis ad honorem Dei, & ad excitandam spiritus devotionem, vel domandam concupiscentiam; ut orare adhibito certo numero, situ, colore cereorum; non nere die Sabbati in honorem B. V. interim aliis servilibus insistendo, &c. Nam superfluum est medium, quod fini non congruit: finis autem divini Cultus est honor Dei per subjectionem mentis, & corporis. *S. Thom. q. 93. a. 2.* & cum exterior Dei cultus ad interiorum ordinem non conducit, superfluum est, qualiscumque illum adhibentis sit intentio. Haec superstitio, juxta communem, est solum venialis; modo actio alias nulla lege sit prohibita, & absit scandalum, & contemptus Caeremoniarum Ecclesiae, ac communis fidelium usus: quia & materia levis est, & irreverentia non censetur gravis ob simplicitatem. Secus, si fiat post prohibitionem Superioris. Si tamen in Missa, vel in

in administratione Sacramentorum, relictis Rubricis, aliæ Cæremoniæ etiam pro sua devotione, & secluso contemptu, adhiberentur, videretur non posse excusari à mortali, ob materiæ gravitatem, & periculum grave, & gravem præsumptionem.

Cultus dicitur etiam superfluus ratione certitudinis vanæ, id est, non nixæ promissione divina; ut cum quis certò credit se à tali morbo, vel periculo liberandum, gestando imaginem, vel Reliquias Sanctorum, vel verba Scripturæ, &c. Quia licet hæc pia sint, tamen à talibus nullus effectus absolutè, & infallibiliter expectari potest, cum nullam habeant virtutem naturalem, nec divinam promissionem absolutam.

Resp. II. Quinque sunt species superstitionis ex parte objecti, quod colitur, seu cultus falsi Numinis, nimirum Idololatria, Divinatio, Vana observantia, ad quam revocantur Maleficium, & Magia.

Q. 3. Quid, & quotuplex est Idololatria?

Resp. I. Idololatria est supremus, ac divinus cultus creaturæ exhibitus, sive est actus, quo cultus supremus, & soli Deo debitus tribuitur creaturæ, ut oblatio Sacrificii facta Idolo, & quodvis signum honoris, quo quis creaturæ tanquam Deo se sub-

submittere intendit: v. g. genuflexio, sufficitus, &c. Hinc patet esse scelus maximum, cum per illam honor soli Deo vero debitus tribuatur creaturæ, & sic gravissima injuria Deo inferatur: sicut in rep. maximum crimen est subditum pro Rege agnoscere, etque regium honorem deferre. Sunt autem per se tria signa externa propria latriæ, nempe Sacrificium, Templum, & Altare, quæ proinde sine gravi crimine nulli creaturæ offerri possunt. Alia verò signa, quibus Deus colitur, ut genuflexio, inclinatio capitis latriæ, vel inferiori cultui convenire possunt, & ab intentione, vel à circumstantiis determinantur.

Resp. II. Triplex est Idololatria; alia perfecta, qua quis divinum honorem Idolo defert, quia falsò putat esse Deum. Alia minus perfecta, cum quis creaturæ cultum externum Soli Deo debitum defert, non credens eam habere divinitatem, sed ex pravo affectu, v. g. ex odio veri Dei, vel cupiditate aliquid à diabolo, aliave creatura obtinendi: hæc ob malitiam voluntatis est crimen gravius, quàm perfecta. Et alia simulata, cum quis sine existimatione divinitatis, & interno affectu colendi, sed ex solo metu mortis, supremum cultum creaturæ exterius solum exhibet. Hæc est etiam semper mortale peccatum; nam continet gravem injuriam, ac irreverentiam in Deum, deferendo creaturæ honorem exter-

ternum soli Deo debitum. Estque crimen Læsæ Majestatis Divinæ: sicut qui externis signis subdito honorem regium externum serio præstaret, committeret crimen Læsæ Majestatis humanæ. Est etiam mendacium perniciosum contra Religionem, ac Confessionem Fidei, cum cultus exterior sit signum interioris.

Q. 4. *Quid, & quoruplex est Divinatio?*

Resp. I. Divinatio est significatio, vel inquisitio occultorum ope Dæmonis expressè, vel tacitè invocati. Dico, *occultorum*, id est, quæ ab homine propriâ industriâ cognosci nequeunt. Quod si res illæ à solo Deo cognosci possint, ut sunt secreta cordis, & futura libera, involvitur tacita Idololatria: quia Dæmoni tribuitur honor divinus, ei attribuendo, quod est Dei proprium, & ab eo expectando, quod à solo Deo obtineri potest. Si verò sint tales, quas Dæmon naturaliter scire potest, ut sunt actus externi hominum præsentis, vel præteriti, est nihilominus mortalis culpa; quia continet invocationem, & societatem saltem implicitam cum Dæmone jurato Dei hoste, quod quandam defectionem à Deo: & gravem in eum irreverentiam continet.

Resp.

Resp. II. Divinatio ex parte pacti duplex est: nam alia fit cum expressa invocatione Dæmonis, seu pactione cum eo: ut cum quis verbis Dæmonem invocat, vel aliquid usurpat, per quod putat Dæmonem cooperari. Alia fit cum invocatione tacita, & implicita: ut cum ad occultorum notitiam obtinendam adhibentur media vana, & impropportionata; tunc enim talis notitia non potest expectari nisi à dæmone, cum constet ejusmodi signa vana à Deo non esse instituta, nec à bonis Angelis exhiberi, nec habere connexionem naturalem cum illa: ut cum quis cupit furem cognoscere invertendo cribrum, aut proferendo certa verba.

Resp. III. Divinatio ex parte medii multiplex est, scilicet Præstigium, cum Dæmon variis apparitionibus oculos perstringit; Necromantia, quæ fit per mortuos in speciem suscitatos; Chiromantia, quæ per lineas manûs; Aruspicium, quod per viscera animalium; Auspicium, quod per motum, situm, aut numerum avium; Augurium, quod per garrum avium; Astrologia judicaria, quæ per situm, ac concursum syderum; Sors divinatoria; item quæ fit per somnia, vel signa in aere, aqua, igne, corporibus terrestribus apparentia, &c. Sed ex communi hæc omnia inter se specie morali non differunt, cum non habeant malitiam notabiliter inter se diversam.

Nos,

Not. 1. Aliquos effectus naturales, v.g. serenitatem, pluviam, tempestatem conjicere licet ex avium, & animalium motu, garritu, volatu; nam hæc sunt proportionata cognitioni talium, saltem probabili.

Not. 2. Duplex est Astrologia; alia naturalis, & licita, qua ex syderum concursu prænantur Eclipses, Venti, Pluvia, Frigus, Æstus, & similes effectus, qui cum illis connexionem naturalem habent. Alia judiciaria, qua ex syderum concursu futura libera prædicuntur. Hæc à Script. Patribus, & multis Conciliis, & utroque jure, & à Sixto V. Constit. 17. graviter damnatur, ac prohibetur, cum actus liberi non possint per Astra cognosci, quippe qui ab Astris non pendent, sed à sola voluntate libera. Sicque Astrologia illa continet superstitionem, sicut aliæ divinationes: eum fundetur in Astris tanquam in signis. Quod si fundetur in Astris tanquam causis, erit etiam Hæreticum, nam tollitur libertas humana.

Not. 3. Triplicis generis sunt Sortes, nempe Divisoria, Consultoria, & Divinatoria. Divisoria sunt eæ, quibus decernitur, cui aliquid tribuendum sit. Licite adhibentur sive ad hæreditatis divisionem, sive ad litis compositionem, quando jus utriusque partis apparet æquale, & utraque pars in sortitionem consentit. Item quoties

ties non apparet ratio, cur alter alteri in aliquo commodo, vel incommodo debeat præferri, ex Prov. 18. *Contradictiones comprimit fors; & inter potentes quoque iudicat.* Nam non sunt superstitiosæ, quia non assumuntur ad investigandum aliquid occultum; nec injustæ, cum ordinentur ad quemdam contractum, in quo æqualis est contrahentium conditio, ut res sit illius, cui fors obtigerit. Sortes tamen omnes veritæ sunt in Electionibus Ecclesiasticis, cap. 3. *de Sortib.* nec licet etiam Officia Sæcularia sorte distribuere ob periculum eligendi indignum, aut minus dignum. Nam Beneficia, & Officia tum Ecclesiastica, tum Sæcularia conferri debent dignioribus, qui non sorte, sed diligenti inquisitione rationis cognosci possunt.

Sortes consultoriæ, quibus inquiritur, quid in aliqua re obscura sit agendum, sunt illicitæ, nisi ex inspiratione divina fiant; continent saltem tentationem Dei, & periculum deceptionis diabolicæ. Imò sunt superstitio, si à dæmone cognitio expectetur. Quare sub Anathemate prohibentur. cap. *Sortes* 26. q. 5.

Sortes divinatoriæ, quibus inquiritur res occulta, vel futura, ut si quis ex taxillorum projectione, & dispositione divinet, quis sit obtenturus victoriam, beneficium, &c. Sunt vera superstitio, cum sint medium vanum, & improportionatum huic effectui, ideo-

ideoque interveniat in iis tacita dæmonis invocatio. Et graviter prohibentur multis Canonibus *Caus. 27 q. 5.*

Not. 4. Licet aliqua somnia possint à Deo immitti, qui tamen facile, & temere somniis credit, non excusatur à gravi culpa, etsi dicat se credere illa esse à Deo; quia mortali periculo dæmoniacæ deceptionis se exponit; & quantum est ex se vult illis credere, etiamsi à dæmone sint. Ita Suarez. *Multos enim errare fecerunt somnia, & exciderunt sperantes in illis. Eccli. 34.* Porro quando somnium ad peccatum, vel ad aliquid imprudens, aut vanum impellit, aut post somnium homo remanet animo turbato, & minus prompto, ac propenso ad opera virtutum, certum est illud non esse à Deo.

Q. 5. Quid, & quotuplex est observantia vana?

Resp. I. Observantia Vana est superstitio, qua ad effectum aliquem obtinendum adhibentur media vana, inutilia & improporcionata: vel qua quis ex observatione eventus fortuiti actiones suas vanè dirigit. Non differt à divinatione, nisi, quòd hæc ad cognitionem occultorum ordinetur, illa verò ad effectum externum, vel opus observantis. Quare quæ dicta sunt de divinatione, debent cum proportione accommodari vanæ observantiæ.

Tom. I.

R r

Resp.

Resp. II. Dividitur 1. In eam, quæ fit cum expressa dæmonis invocatione, seu pactione, ut cum quis verbis dæmonem invocat, vel usurpat aliquid, per quod scit dæmonem operari; & in eam, quæ fit cum implicita, ac tacita invocatione dæmonis, ut cum sine invocatione verbis facta adhibentur ad aliquid assequendum media vana, & impropotionata, nec à Deo instituta. Dividitur 2. In tres species. 1. Est ars notoria, qua ad scientiam aliquam repente, & sine studio acquirendam usurpantur media vana, & impropotionata, ut verba ignota, certæ preces, aliqua potio, &c. Et tunc tribuitur Dæmoni, quod Soli Deo convenit, scilicet infundere scientiam. 2. Est observantia sanitatum, qua ad sanandos morbos hominum, vel animalium, aut vitam, ac valetudinem conservandam adhibentur media vana, & per se inania, ut certa signa, nomina ignota, cœremonia inanes, certæ figuræ, numeri, characteres ignoti, &c. Aut etiam remedia naturalia, sed quibus aliqua frivola, seu vana adjunguntur tanquam necessaria, ut herbæ collectæ in Vigilia Sancti Joannis Baptistæ, aut etiam adhibentur preces, verba, scripturæ, gestatio Reliquiarum, vel Scedarum verbis Evangelii inscriptarum cum vana circumstantia; ut si inserantur aliqua falsa, apocrypha, incerta, aut verba ignota, ineptave: vel si vis, & efficacia precum con-

constituatur in modo eas scribendi, vel proferendi, aut in tali charta, tali figura, tali hora: vel si preces, verba scripturæ, gestatio Reliquiarum adhibeantur cum certa persuasione obtinendi sanitatem aut alios effectus, putà non moriendi sine Confessione, vitandi infortunii, &c. 3. Est observantia eventuum, qua quis ex eventu fortuito conjicit aliquid prosperi, vel adversi, & inde actiones suas moderatur: ut si quis manè domo egrediens, pedem offendat, & ideo domum revertatur, timens aliquid infausti: vel si quis credat, aliquos dies esse infaustos, ideòque negotia omittat, alios verò faustos, quibus ea conficiat: quod prohibetur cap. *Quis* 26. q. 7. nam cum ista nullam habeant vim naturalem, vel supernaturalem ad ea mala, vel prospera annuntianda, nec cum illis connexionem habeant, observantur ut signa vana, quibus cooperatur daemon, ut animos hominum talibus vanitatibus implicet, & à Deo, ac virtutibus avertat.

Not. Cognoscitur, & fit vana observantia. 1. Si ad effectum aliquem obtinendum adhibeatur aliquid, quod nullam habet vim, seu proportionem naturalem, nec à Deo per se, vel per Ecclesiam institutum est ad talem effectum, aut communi usu fidelium approbatum; tunc enim non potest effectus expectari nisi à dæmone, cum Deus se vanis rebus non immisceat: ideòque tunc

Rr 2

est

est saltem tacita dæmonis invocatio, & cum eo pactio. Ut si quis gestet amuleta, ligaturas, involucra fallis characteribus consignata, contra vulnera, vel subitam mortem, &c. 2. Si medio naturali, vel supernaturali adjungatur aliqua res, vel circumstantia falsa, aut vana tanquam necessaria, & efficax; quia cum illa non sit verum medium, necesse est, ut adhibeatur instar signi, quod cum non sit à Deo, continet pactum occultum cum dæmone, & ejus invocationem implicitam. 3. Cum preces, vel verba Sacra, aut Reliquiæ usurpantur cum certa persuasionem obtinendi infallibiliter effectum; nam cum neque ex natura sua, neque ex promissione divina habeant vim infallibilem, & absolutam, effectus non potest infallibiliter expectari nisi à dæmone: ut si recitentur preces promittentes recitantibus mortis subitæ, vel certi periculi vitationem, nullæ enim preces talem vim absolutam, & infallibilem habent. *S. Antonin.* Secus, si proferantur verba scripturæ, aut gestentur Reliquiæ, vel recitentur quædam preces, quæ nec falsum nec vanum contineant, ad obtinendum aliquid à Deo, si salutem nostram expedire judicaverit, non tribuendo illis vim certam, & absolutè infallibilem; hoc enim pium, ac bonum est, modo nullâ vanâ circumstantiâ contaminetur. 4. Cum ex rebus, vel verbis Sacris effectus vanus expectatur: ut si pro-

proferantur verba Sacra, ut annulus moveatur; nam virtus divina non efficit vana, & inutilia: & ideò ista referuntur saltem tacitè ad dæmonem, qui maximè cupit rebus, vel verbis Sacris honorari,

Q. 6. Quid est Magia?

Resp. Magia generatim est ratio efficiendi mira, hoc est, quæ habent causam occultam, sed creatam, ac proinde, quæ non superant vires naturales hominis, vel Angeli: in quo mira differunt à miraculis, quæ superant vires omnes naturales, & à solo Deo fieri possunt. Duplex est magia, naturalis, & superstitiosa. Naturalis est ratio efficiendi mira industriâ humanâ absque dæmonis opera, unde est licita. Magia superstitiosa, & illicita est ratio efficiendi mira ope dæmonis, estque species vanæ observantiæ. Hæc duplex est ratione finis, seu effectûs; nam vel exercetur ad ostentationem, aut commodum proprium, vel alienum, & vocatur simpliciter magia: vel fit ad nocendum aliis, & tunc dicitur maleficium.

Q. 7. Quale peccatum est divinatio, & quævis vana observantia, ac Magia?

Resp. Est semper de le mortale, à quo sola ignorantia invincibilis excusat, qualis

Rr 3

non

non est in rudibus, qui mōniti se ab iis non abstinēt, vel qui in dubio ea exercent. Nec potest esse veniale ratione materiae. *Est commun.* Prob. 1. ex Deut. 18. *Carve, ne imitari velis abominaciones illarum gentium. Nec inveniatur in te... qui ariolos sciscitetur, & observet somnia, atque auguria, nec sit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones Consulat, nec divinos, aut querat à mortuis veritatem. Omnia enim haec abominatur Dominus, & propter istius modi scelera delebit eos.* 2. Ex Patribus, & multis Conciliis. 3. Ex cap. 2. *de Sortil.* ubi Sacerdos qui ex Astrolabio auctorem furti inquirere voluit, etsi sine intentione invocandi dæmonem, gravissimè peccasse dicitur, & à Ministerio Altaris per annum integrum suspenditur. Quia in talibus continetur invocatio dæmonis, & pactio quædam cum eo vel expressa, vel saltem implicita seu tacita; nam quoties ad cognitionem, aut effectum aliquem obtinendum adhibetur aliquid vanum, & per se ad id inutile, nec à Deo vel ab Ecclesia institutum, necesse est, ut talis cognitio vel effectus expectetur à dæmone, & ejus ope obtineatur, cum obtineri nequeat per vim talis medii, utpote per se inutilis, & improportionati, nec à Deo, qui res illas vanas non instituit, nec iis utitur, nec à bonis Angelis, qui nil agunt nisi Dei jussu: unde tunc facto invocatur dæmon

mon, à quo id expectatur, & cum eo in-
tur quædam societas, usurpando ea quibus
se immiscet, & cooperatur. Omnis autem
invocatio, pactio vel societas etiam impli-
cita cum dæmone, perpetuo Dei hoste, in
quavis re est graviter injuriosa Deo, & in
ejus contemptum cedit, cum homo relicto
Deo ad hostem ejus infensissimum hono-
ræque divinum affectantem confugiat:
quod est crimen Læsæ Majestatis Divinæ,
sicut in Rep. Societas, & Commercium cum
hoste Principis est crimen Læsæ Majestatis,
præsertim si ille conetur in omnibus actio-
nibus Principi contumeliam inferre. Hinc
illud 1. Cor. 10. *Nolo vos socios fieri Dæ-
moniorum.*

Nec obstat, quòd aliquis testificetur, se
renunciare omni pacto; quia re ipsa facit
contra suam testificationem, hoc ipso, quòd
medium vanum usurpat; nam facto ipso
opem dæmonis implorat, & vult tacitum
pactum, volendo uti rebus vanis, & impro-
portionatis ad aliquid obtinendum; cum
illud non possit expectari, nec obtineri nisi
à dæmone, qui solus talibus rebus coope-
ratur, & se immiscet, testificatio autem fa-
cto contraria nil excusat, & est illusoria.
Gravius tamen crimen est, si invocatio, &
pactio sit explicita, cum sit expressa volun-
tas dæmonem verbò, aut factò invocandi,
ideòque in Confessione explicari debet.

Hinc mortaliter peccant 1. Qui occul-

ta, vel futura per media vana, & impropor-
tionata inquirunt, prædicunt, enunciant,
vel qui tales consulunt, aut eorum dictis
fidem certam adhibent. Item qui alios de
fortuna consulunt seriò, vel cum scandalo:
si autem joco tantùm, nec fides adhibeatur,
& scandalum absit, dicunt esse solùm venia-
le, quia superstitio non est perfecta, nec lè-
ria. Obstat tamen, quòd consulens coo-
peretur peccato mortali alterius, ideòque
mortaliter peccet, nisi uterque joco tantùm
agat, nam tunc videtur peccare solùm ve-
nialiter. 2. Qui notitiã ex divinatione
partã utuntur tanquam certã, vel actiones
suas secundùm eam dirigunt. 3. Qui ad
aliquid obtinendum media inepta, & im-
proportionata adhibent, etiam joci causã,
sed ex quadam curiositate, ut experiantur,
quid casu accidat, quamvis putent, totum
esse vanum & futile: nam ii tentant expe-
riri, an dæmon de factò se illis mediis im-
miscat: ergo tentant cum dæmone socie-
tatem habere, quod mortale est, etsi joco
fiat. *Ua Castropal. La Croix, &c.*

Q. 8. *Quid est Maleficium?*

Resp. Est ratio nocendi aliis ope dæmo-
nis: unde continet triplicem malitiam
mortalem, scilicet contra Religionem, cha-
ritatem, & justitiam. Duplex est, aliud
dicitur veneficium, quo alicui in propria
per-

sona, vel animalibus damnum inferitur, morbis, doloribus, morte, &c. Fitque multis modis, utendo vel causis naturalibus cognitis ope Dæmonis, aut signis, ut cum imagines punguntur in aliqua parte, & tunc aiii læduntur in simili parte corporis: vel signa quædam aliorum corporibus, vel vestibus applicando, quibus durantibus malè afficiuntur. Aliud est amatorium, seu philtro, quod adhibetur ad carnalem amorem, vel odium excitandum, dæmone humores, & phantasiam commovente, unde oritur gravis tentatio, quæ tamen libertatem non adimit: quare qui philtro infecti in rem veneream consentiunt, verè peccant mortaliter.

Porro maleficium tolli potest 1. Exorcismis, oratione, pœnitentia, jejuniis, & aliis pietatis operibus. 2. Remediis ex Medicina petitis. 3. Destructione seu combustione signorum, quibus annexum est pactum, præcisè ut operum Diaboli, ex Rit. Roman. *d. Exorciz.* at non licet illud tollere per aliud maleficium, vel superstitionem, cum sit intrinsecè malum invocare dæmonem, vel ad id inducere.

Not. Divinatores, magi, & malefici non sunt absolvendi, nisi omne pactum cum dæmone, & commercium abjurent, ac dissolvant, & omnia signa, artis magicæ instrumenta, libros, schedas, ligaturas comburant, & damna illata refarciant. Quod

si Chirographum dæmoni dederint, non
necesse est illud ab eo extorqueri; nam
ad ejus destructionem sufficit pœnitentia.

ARTICULUS II.

De Irreligiositate.

Irreligiositas est peccatum, quo Deus in
se, vel in rebus, aut personis sacris in-
honoratur. Quintuplex est species, scili-
cet, blasphemia, tentatio Dei, sacrilegium,
simonia, & perjurium, de quo jam egi.

*Q. 1. Quid est Blasphemia, & quatuor-
plex?*

Resp. 1. Blasphemia est locutio contu-
meliosa in Deum: triplex est specie diver-
sa, nempe Hæreticalis, Imprecativa, & me-
rè Dehonestativa. Hæreticalis est ea, quæ
hæresim continet, & sic duplicem habet
malitiam mortalem, nempe contra fidem,
& Religionem: fit vel attribuendo Deo
id, quod ei non convenit: ut si dicatur ty-
rannus, crudelis, injustus, &c. Item ô mi-
serum Deum; vel de eo negando, quod ei
convenit: ut si dicatur non esse omnipo-
tens, bonus, misericors, non curare nostra,
non prospicere rebus humanis, non omnia
esse bene ordinata, dæmonem esse Deo
me-

meliolem, fideliolem, &c. Vel tribuendo creaturam, quod Dei proprium est: ut si dicatur dæmon aliquid creasse, vel mundum regere, &c.

Hinc Hæreticalis est hæc Blasphemia, *denego Deum, Christum*; quia denegatur Deo existencia aut Dominium; & ista, *denego Evangelia*; quia denegatur Deo veritas infallibilis. Item si dicas *denego Deum, si hoc ita non est*: quia negare Deum etiam sub conditione cuiusvis objecti, est negare, quod Deo proprium est, scilicet existentiam à quolibet objecto creato independentem. Si tamen non crederetur error per blasphemiam expressus, tunc non committeretur hæresis, sed grave peccatum contra Confessionem externam Fidei, & aliud contra honorem Dei. Imprecativa est ea, qua quis Deo malum imprecatur, ut si dicas: *utinam Deus non esset, non haberet potentiam, sit maledictus, pereat Deus, &c.* Hæc odium Dei continet.

Merè dehonestativa est ea, qua per modum contumeliæ, & contemptûs enuntiatum aliquid Deo conveniens, ut illud Juliani, *vicisti Galilæe*: aut indignanter, irreverenter, irrisoriè, exprobrativè, contumeliosè nominatur Christi mors, caput, vel Sacramenta, Mysteria, ut cum ex ita profertur contumeliosè mors Dei: nam ista tunc dicuntur de Deo tanquam contem-

tem-

temptibilia, & vituperabilia, & in his magnus Dei contemptus apprehenditur, unde graviter prohibentur cap. *Siquis* 2. 2. q. 1.

Revocantur ad blasphemiam alia signa contra Deum, licet verba non adsint, ut in Cælum spueri, infrendere dentibus, &c. Item blasphemiam sunt vituperia, & verba contumeliosa tum contra res sacras, cum ad Deum eorum auctorem redundent: tum contra Sanctos, quia (ut ait S. Thom. q. 13. a. 1.) Sicut Deus in Sanctis suis laudatur, in quantum laudantur opera, quæ Deus in Sanctis efficit: ita & blasphemiam, quæ fit in Sanctos, redundat in Deum, qui in iis elucet: & ad hoc sufficit virtualis habitudo ad Deum. Quare cap. 2. *de Maledic.* graviter punitur, *si quis contra Deum, vel aliquem Sanctorum suorum, & maxime B. Virginem, linguam in blasphemiam publicè relaxare presumpserit.*

Imò blasphemiam est, maledicere creaturis irrationabilibus, quatenus sunt creaturæ Dei, vel ejus instrumenta, ut tempestatum; nam iis maledicere sub ea ratione est maledicere Creatori. S. Thom. q. 76. a. 2. blasphemiam tamen immediatè in Deum prolata gravior est, quàm in Sanctos; nam gravius est Deum in seipso contumeliâ afficere quàm repræsentatum in Sanctis, & in his, quàm in aliis creaturis.

Rursus blasphemiam, sicut laus Dei, cui
directè

directè opponitur, alia est cordis, seu merè interna: alia oris seu merè externa, quæ verbis, vel aliis signis externis exprimitur. Ita S. Thom. q. 14. a. 1.

Q. 2. *Quale peccatum est blasphemia?*

Resp. Omnis blasphemia est per se peccatum mortale, nec admittit levitatem materiæ; quia quælibet Dei contumelia, vel maledictio est gravis injuria, & contemtus Dei, cum per eam infinita Dei majestas positivè deprimatur, & dedecoretur. *Nihil horribilius blasphemiâ, qua ponit in exelsum os suum.* ait S. Hieron. l. 7. in Isa. c. 18. hinc illud Ps. 36. *maledicentes ei disperibunt.* Et in lege veteri morte puniebatur Levit. 24. *qui blasphemaverit nomen Domini, morte moriatur.*

Not. 1. Ad mortalem blasphemiam non requiritur intentio expressa, ac formalis Deum inhonorandi: sed virtualis, & interpretativa sufficit, nempe cum quis liberè profert ea, quæ ex propria significatione, vel communi apprehensione, & ex modo proferendi, aliisve circumstantiis Dei inhonationem continent. licet id fiat sine ullo pravo in Deum affectu, sed ex joco, vel ad iram, aut indignationem exprimentam; quia hæc per se tendit in gravem Dei inhonationem: & reipsa gravis est irreverentia, & inhonoratio Dei assumere
ver-

verba, ei contumeliosa, ad jocum, vel iram exprimendam: gravior tamen injuria esset, si hoc fieret ex directa intentione Deum inhonorandi, vel ex animo in Deum irato: & tunc saepe conjungitur cum odio saltem abominationis in Deum.

Not. 2. Blasphemia Hæreticalis, & imprecativa debent declarari ut plura peccata specie diversa; nam prior præter irreligiositatem, seu contumeliam Dei, continet malitiam hæresis, si adsit assensus internus, vel si desit, negationis externæ Fidei contra præceptum confitendi fidem. Posterior verò malitiam odii Dei contra charitatem Dei. Item blasphemix prolatae contra Sanctos differunt specie ab iis, quæ proferuntur contra solum Deum; nam irreverentia, quæ fit contra aliquem Sanctum, semper habet duplicem malitiam: unam contra duliam, quæ inclinatur ad colendum Sanctos propter eorum excellentiam supernaturalem creatam; & alteram contra virtutem Religionis, quæ præcipit cultum Dei propter excellentiam increatam Dei; ex illa enim irreverentia in Sanctos redundat irreverentia in ipsum Deum, propter peculiarem conjunctionem, quam habet cum Sanctis. Et licet non intendatur irreverentia Dei, sufficit tamen indirecta volitio ad contrahendam malitiam. Imò blasphemix contra B. V. differunt specie ab iis, quæ proferuntur contra alios
San-

Sanctos, cum hyperdulia, qua colitur Dei Mater, specie differat à dulia, qua coluntur alii Sancti, propter diversitatem maximam excellentiæ, in qua fundatur cultus Dei paræ. Blasphemiæ verò in alios Sanctos omnes pertinent ad eandem speciem, cum sint omnes contra duliã. *Ita de Lugo.*

Not. 3. Qui habet consuetudinem blasphemias proferendi, vel sibi, aut aliis demonem, aut grave malum imprecandi, tenetur sub mortali efficaciter proponere, & seriò conari eam evellere. Alioqui toties peccat, quoties ad eam advertens id omittit; quia vult saltem interpretativè permanere in morali periculo peccandi, cum pravus habitus ad similes actus vehementer pertrahat, & pariat necessitatem moralem peccandi. Et quandiu eam consuetudinem non retractat, nec curat emendare, imputantur ei ad culpam mortalem blasphemix omnes, quas ex ira aliqua, aut alio passionis motu, etsi sine advertentia ad verborum sensum profert. *Ita Tolet. de Lugo, Sanchez, & alii multi.* quia sunt sufficienter voluntariæ, ac liberæ in causa non retractata, & quam emendare non curat. Quòd si contritione elicita quis interim, dum diligenter curat illum habitum extirpare, subinde labitur ex inadvertentia, & non ex negligentia, excusatur à culpa: quia blasphemix illæ, impetu naturali effusa,

fusa,

fusæ, non sunt voluntariæ nec in se, nec in sua causa, cum consuetudo, uti supponitur, efficaciter retractata sit, & eam, quantum potest, emendare conetur. *Quicumque verò blasphemantem audierint, eum verbis acriter objurgare teneatur, si citra periculum suum id fieri posse contingat, eundemque deferre, vel notificare apud judicem Ecclesiasticum, seu Sæcularem intra triduum debeant.* ait Leo X. in Conc. Later. s. Sess. 9.

Not. 4. Appellatio nominis Dei, vel Jesu, vel Sanctorum, per modum loquendi, non tamen contumeliæ, ut *O Jesu! Deus bone!* &c. Licet non sit blasphemia, est tamen vana usurpatio nominis Dei, & culpa venialis contra Religionem. Nam Sanctum, & terribile nomen Domini usurpare sine reverentia, ac pietate, sed tanquam modum loquendi, est habere illud tanquam aliquid profanum, idèoque est irreverentia. Unde prohibetur Eccli. 23. *Nominatio Dei non sit assidua in ore tuo, & nominibus Sanctorum non admiscearis: quoniam non eris immunis ab eis.* id est à peccato irreverentiæ contra eos.

Not. 5. Assidua nominatio dæmonis, licet sine imprecatione, sed per modum loquendi, cum Christianum non deceat, omnino vitanda est; & ratione scandali potest esse grave peccatum, ut notat *Layman.*

Q. 3. *Quid est tentatio Dei, & quale peccatum?*

Resp. Tentatio Dei est dictum, vel factum, vel omissio ad capiendum experimentum divinæ alicujus perfectionis, ut potentiæ, bonitatis, &c. vel voluntatis, per effectum extraordinarium à Deo temerè expectatum. Deus autem tentatur dupliciter. 1. Expressè, cum ex directa intentione experimenti sumendi de aliqua Dei perfectione, aliquid fit, vel omittitur: ut si petatur miraculum, ut innotescat Dei potentia, vel ejus in aliqua re voluntas, omis- sis aliis mediis, vel si quis in puteum saliat ad explorandam Dei in se providentiam. 2. Implicitè, & interpretativè, quando etsi non intendatur tale experimentum. id tamen fit, vel omittitur, quod ad nihil aliud videtur ordinabile, nisi ad explorandam aliquam Dei perfectionem, vel voluntatem: ut si quis nolit uti mediis ordinariis, vel à Deo institutis, ad aliquid, quod optat, sperans id à Deo solo, v. g. sanitatem sine remediis, conservationem vitæ sine cibo, & potu; vel si quis velit docere, aut concionari sine ullo studio, &c. Huc etiam pertinent eæ probationes justitiæ, vel innocentia, quæ fiunt per ferrum candens, vel aquam, aut per duellum, aut aliter, & dam- nantur cap. *Mennam* 2. q. 1. & cap. ult.

Tom. 1.

Ss

de

de Purgat. Vulg. Si tamen ista fierent ex intentione experiendi, an Deus innocentiam hoc etiam modo tueatur, essent tentatio Dei expressa.

Resp. II. Omnis tentatio Dei prohibetur Deut 6. & Matth. 4. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Estque per se peccatum mortale, sive fiat expressè, ac directè; nam velle expressè aliquam Dei perfectionem explorare, est magnus Dei contemptus, & gravis irreverentia: sive fiat indirectè, & tacitè; nam gravis est in Deum irreverentia, quod vilis creatura negligat, ac respuat ordinaria divinæ providentiæ media, velitque saltem interpretativè, ut Deus ad nutum illius sine necessitate leges suæ providentiæ immutet. Item mortale est ex sola curiositate petere miraculum; nam est agere cum Deo tanquam cum ludione, ac curiositatum fautore, & velle, ut sua omnipotentia aliquid mirabile ad hunc vanum finem efficiat, quod summam Dei sapientiam, ac majestatem valde dedecet.

Tentatio Dei quandoque adjunctam habet infidelitatem, ut si quis dubitans de aliqua Dei perfectione, vel providentia, eam miraculo experiri cupiat. Quandoque est etiam contra charitatem propriam, ut si conjuncta sit cum periculo vitæ, aut gravis læsionis. Licet tamen petere à Deo miraculum ad bonum finem, vel ex speciali ejus
in.

inspiratione, vel si necessitas justa, aut pia utilitas adsit, quando omnia media ordinaria non sufficiunt, modo id petatur cum humilitate, & res tota divinæ voluntati committatur: nam tunc nulla est irreverentia in Deum.

Q. 4. *Quid est Sacrilegium, & quod-
tuplex?*

Resp. I. Sacrilegium est violatio, seu indigna tractatio rei Sacræ, hoc est, rei Deo dicatæ, sive ad Dei cultum specialiter destinatæ. Violatur autem res Sacra, cum aliquid fit, quod peculiariter sanctitati illius, vel reverentiæ illi debitæ, seu Deo in illa debitæ repugnat: sive violatio rei Sacræ est quælibet irreverentia in illam.

Resp. II. Cum triplicis generis sit res Sacra, scilicet Persona, Locus, & Res aliæ, idcirco tres sunt sacrilegii species, Personale, Locale, & Reale.

1. Sacrilegium Personale est, quo indignè tractatur Persona Sacra, ut Clericus, vel Religiosus. Quod fit quatuor modis, primò eos injustè percutiendo, aut quamlibet aliam actionem violentam, ac contumeliosam in eos injustè exercendo, contra privilegium Canonis: *si quis suadente.* 2. Eos subjiciendo Tribunali Sæculari contra privilegium fori. 3. Imponendo eis tributa, vel onera publica sine legitima aucto-

ritate contra immunitatem Ecclesiasticam; nam hæc privilegia eis, concessa sunt intuitu Religionis. 4. Omne peccatum contra castitatem à Religiosis, vel Clericis Sacro Ordine insignitis commissum, est sacrilegium; quia per votum corpus suum, & animam specialiter Deo consecrârunt quoad fugam omnis actûs venerei. Hoc etiam incurrunt alii, qui cum ipsis peccant, cum ei cooperentur. Item cujuslibet voti violatio est sacrilegium; nam eo ipso, quod res per votum Deo dicata est, jam est jure divino ad Dei cultum destinata idèoque *Sacra. Cajet. Azor, Bonac. Lessius, & alii.*

Secundò Locale est violatio loci Sacri, ut Templi, & Cæmeterii. Qualis est omnis actio irreverentiam loci includens, aut specialem habens cum sanctitate loci vel cultu divino repugnantiam, sive ex natura sua, sive ex prohibitione Ecclesiæ, videlicet.

1. Effractio, spoliatio, incensio Ecclesiæ, everasio altaris cap. 22. *de sent. excom.*
2. homicidium, effusio illicita sanguinis, aut seminis humani, sepultura excommunicati non tolerati, aut non Baptizati; nam his polluitur locus sacer. 3. Usus profanus Ecclesiæ tanquam vulgaris loci, ut si in ea fiant negotiationes, exercitium judiciorum Sæcularium, seditio, conclamatio, vana, & profana colloquia, confabulationes

nes quælibet tempore divini officii, vel quævis alia, quæ cultum divinum turbare, aut impedire possunt, aut oculos divinæ Majestatis offendere, cap. *decer de immun. in 6.* ex Conc. Gener. Lugdun. 11. à quo hæc omnia prohibentur. 4. Extractio violenta rei è loco Sacro, ubi Lex asyli viget. 5. Furtum sive rei Sacræ, sive rei profanæ in loco Sacro, quamvis ibi non depositæ, ut crumenæ occulta abscissio, ex cap. *Quisquis 17. q. 4.* ubi Joan. 8. ait, *Sacrilegium committitur auferendo Sacrum de Sacro, vel non Sacrum de Sacro, sive Sacrum de non Sacro.* Ubi autem Lex non distinguit, nec nos distinguere debemus, sed generaliter & indistinctè accipiendum est, quod Lex generaliter dicit. Et ad reverentiam Ecclesiæ pertinet, ut res omnes, in ea positæ, à furtis & injuriis sint liberæ. Ita *Suarez, Layman, Reginal. Filliucius asserens, esse communem.* 6. Convivia, cap. 4. Dist. 42.

Tertio Sacrilegium Reale est indigna tractatio rei Sacræ, distinctæ à persona, & loco. Res autem illæ dicuntur Sacræ, quæ vel sanctitatem producant, ut Sacramenta: vel quæ Sacra significant, ut verba scripturæ: vel quæ Sacra repræsentant, ut Imagines Christi, & Sanctorum, item Cærimoniarum Sacræ: vel quæ sunt particulæ, aut res Sanctorum, ut Reliquiæ: vel quæ ad cultum Dei, & ejus Ministrorum susten-

tationem, usúsque pios sunt consecrata, seu destinata, ut Vasa Sacra, Ornamenta, item bona temporalia Ecclesiæ. cap. 4. *Et sequent.* 17 q. 4. & cap. *nulli.* 12. q. 2. Et ex Conc. Gener. Later. 2. Can. 10. & aliis.

Porro etiam sola omissione committitur sacrilegium, ut si Chrisma vel SS. Eucharistia non satis custodiatur clavibus adhibitis, vel si Vasa Sacra, Corporalia, Pallæ, vestimenta, altaria, & similia non sint satis munda, aut decora, ex cap. 1. & 2. *de Custod. Euchar.* vel permittantur species corrumpi in pixide, &c.

Cum autem in iis rebus diversæ sint habitudines ad sanctitatem, seu diversa sit ratio sanctitatis, ideo diversas constituunt species rerum Sacrarum, & sic earum violationes sunt sacrilegia diversæ speciei. Lessius & alii addunt tempus Deo dicatum, nempe dies Dominicos, ac Festos, eò quòd sint mensura actionum Sacrarum, & ad illas destinati: quamvis alii dicant violationem Festi non esse sacrilegium, sed quamdam Irreligiositatem.

Hinc sacrilegium reale est indigna administratio, vel susceptio Sacramentorum, profanatio Reliquiarum, Imaginum, Vasorum Sacrorum, ut si quis utatur Calice ad potandum, Ornamenta Sacra ad usus profanos adhibeat; abusus verborum Scripturæ non solum ad errores confirmandos, sed

sed etiam ad res profanas: unde Conc. Trid. Sess. 4. Verbi Dei violatores appellat, jubetque puniri eos, qui Verba & sententias S. Scripturæ ad profana quæque convertunt, & torquent ad scurrilia, fabulosa, vana adulationes, detractiones, &c. Item invasio bonorum sive mobilium sive immobilium, & jurium Ecclesiæ, suppressio piorum Legatorum, defraudatio decimarum, &c. Nam hæc ad Dei cultum data sunt.

Q. 5. Quale peccatum est Sacrilegium?

Resp. Est peccatum mortale ex genere suo, quia per illud Deus in rebus sacris inhonoratur; irreverentia enim rei Sacræ illata redundat in ipsum Deum, ad quem relationem habet, & ad cuius cultum destinata est. Deinde ratio ipsa dicitur, Sancta sanctè, & reverenter tractanda esse. Est autem tantò gravius crimen, cæteris paribus, quantò res, quæ violatur, est sanctior, & sacratior. Potest tamen esse veniale ob levitatem materiæ, ut si unus assis in Ecclesia surripiatur.

Porro cum sacrilegium novam speciem peccati constituat ratione specialis deformitatis oppositæ Religioni, debet semper exprimi in Confessione. Hinc circumstantia personæ sacræ in luxuria, loci sacri in furto, &c. declaranda est; nam utrum-

que continet duplicem malitiam specie di-
versam: unam contra Religionem, alteram
contra castitatem, vel justitiam. Imò quia
omnia sacrilegia non sunt ejusdem speciei
infimæ, nec gravitatis, debet quoque ex-
primi, in qua re fuerint commissa.

*Q. 6. An omne peccatum, in loco sacro
commissum, contrahit speciem Sa-
crilegii?*

Resp. I. Certum est contrahere, si sit
specialiter ab Ecclesia prohibitum in loco
sacro, quales sunt actus supradicti; quia
quod prohibetur fieri in loco sacro, pro-
hibetur intuitu, & ex motivo Religionis.
Unde tunc actus vetitus opponitur specia-
liter virtuti Religionis.

Resp. II. Omne peccatum, saltem ex-
ternum, in Ecclesia commissum, contrahit
inde malitiam sacrilegii; quia tale pecca-
tum repugnat sanctitati loci, Deo conse-
crati, & propriæ ejus institutioni, quæ est,
ut Deus in eo piè colatur. Nam est per
se, & ex natura rei indecentia, ac irreveren-
tia, ut locus orationi, & cultui divino di-
catus convertatur in locum peccandi, &
offendendi Deum. Enimverò si actus pro-
fanus alibi licitus, ut venditio Columba-
rum ad usum Templi violat Sanctitatem
loci, & ideo Matth. 21. prohibetur à Chri-
sto, qui eiciebat omnes vendentes, & emen-
tes

res in Templo, quia Templum est *Domus orationis*, hoc est, solis actionibus piis destinatum. A fortiori actus per se malus factus in loco sacro sacrilegium est. Deinde à Conc. Gener. Lugdun. cap. *decel.* prohibentur in Ecclesia, quæcunque possunt oculos divinæ Majestatis offendere.

Multi verò id negant de actu merè interno; quia, inquit, nullam habet relationem ad locum sacrum, utpotè sensibilem, nec proinde repugnant ejus Sanctitati, ac reverentiæ. Sed hæc ratio non omnes convincet.

ARTICULUS III.

De Simonia.

Q. 1. *Quid est Simonia?*

Resp. Definitur studiosa voluntas emendi, vel vendendi pretio temporali aliquid spirituale, vel spirituali annexum. Sic dicta est à Simone mago, quòd ille primus in nova lege hoc crimen admisit volendo emere dona Spiritùs Sancti.

Dicitur 1. *Studiosa voluntas*, id est, voluntas deliberata, ac libera.

2. *Emendi, vel vendendi*, hoc est, commutandi pretio temporali, sive non gratis dandi, aut accipiendi, sed interventu pretii

Ss 5

tem-

temporalis ; nam his verbis intelligitur omnis contractus non gratuitus, sive sit nominatus, sive innominatus, ut docent omnes cum S. Thom. 2. 2. q. 100. a. 1. ad 5. quare sufficit emptio, & venditio virtualis.

3. *Pretio temporali*, quo intelligitur pecunia, & res omnis pecunia æstimabilis, ac quævis commoditas temporalis. Secundum omnes cum S. Gregor. cap. *sunt*. 1. q. 1. & S. Thom. q. cit. a. 5. Simonia pretium triplex est. 1. Munus ab obsequio, id est, quodvis obsequium, servitium, ministerium in rebus temporalibus præstitum, vel præstandum: ut si quis alteri Beneficium conferat pro eo, quod ejus negotia gesserit, &c. 2. Munus à manu, scilicet pecunia, vel res omnis mobilis, aut immobilis pretio æstimabilis, ut gemmæ, equus, vinum, prædium, remissio debiti, jus aliquod, &c. 3. Munus à lingua, nempe favor, patrocinium, intercessio, adulatio, laus, commendatio apud alium, &c. Nam hæc sunt pretio æstimabilia, & commodum temporale pariunt: ut si quis Collatoris, vel Patroni amico, aut famulo det munera, ut pro ipso Beneficium petat, eum laudet, ac commendet, &c. Hinc cap. *Salvator* 1. q. 3. *Qui res Ecclesiasticas munere lingua, vel indebiti obsequii, vel pecunia largitur, vel adipiscitur, simoniacus est*; nam in his casibus commutatur saltem æquivalen-

lenter, & moraliter spirituale, vel spirituali annexum pro temporali; & interventu rei temporalis acquiritur spirituale.

4. *Spirituale* id est res, vel actio Sacra, seu ad salutem animæ specialiter ordinata, vel ad cultum Dei pertinens, ut dona Spiritûs Sancti, gratia, virtutes, oratio, Sacramenta, divina Officia, Benedictiones, Reliquiæ Sanctorum; item omnis potestas supernaturalis, ejusque usus, ut omnis actus ordinis, vel jurisdictionis Ecclesiasticæ. Hinc Concio, Exhortatio, Catechesis facta à Ministro Ecclesiæ est materia Simonix, cum ad salutem immediatè ordinetur. Secus, de munere, & actu docendi Theologiam, quia Theologia licet versetur circa objectum supernaturale, potest propriis viribus acquiri, & actio eam docendi per se primò non ordinatur ad animæ salutem, neque immediatè dirigitur ad movendam voluntatem.

5. Per *spirituali annexum* intelligitur id, quo ad spirituale ordinatur, vel ab eo dependet, aut ei conjungitur. Potest autem conjungi, vel antecedenter, ut jus Patronatûs, quod præsupponitur præsentationi ad Beneficium: Altaria, Vasa Sacra, quæ antecedenter ordinantur ad Sacrificium Missæ, & ei præsupponuntur: vel concomitanter, ut labor intrinsecus, & necessarius administrationi Sacramentorum: vel consequenter, ut proventus Beneficii, qui supponunt Officium Divinum.

Not.

Not. Allata definitio strictè est simonia juris divini, non simoniæ juris Ecclesiastici saltem omnis; nam non convenit simonia, quæ reperitur in permutationibus, & resignationibus factis sine auctoritate Superioris citra temporale pretium. Sic autem potest generatim simonia omnis defini: quævis pactio, datio & acceptio rei spiritualis, vel spirituali annexæ, lege prohibita ob reverentiam rei Sacræ. Porro id in spiritualibus est simonia, quod in temporalibus usura; & sicut datur usura paliata, ita & simonia.

Q. 2. An ad simoniam requiritur intentio formalis dandi, vel accipiendi rem temporalem ut pretium rei spiritualis?

Resp. Neg. Sed sufficit voluntas dandi, vel accipiendi spirituale non gratuito, sed pro temporali, sive ut pretio, vel compensatione, sive ut motivo saltem principali. Item sufficit intentio virtualis emendi, vel vendendi, seu commutandi spirituale pro temporali, inclusa in voluntate obtinendi spirituale per temporale, & vicissim.

Prob. Quia 1. Simon magus Act. 8. damnatur quòd præcisè obtulisset pecuniam eo fine, ut acciperet potestatem conferendi spiritum Sanctum, & quod existimâris donum Dei pecuniâ possideri, hoc est,

est, acquiri per pecuniam. 2. cap. 34 *de Simon.* dicitur simoniae reus, qui sine ullo pacto donationem facit *eâ intentione, ut per temporalia bona, qua offert, spiritualia valeat adipisci.* & Conc. Gener. Later 1. cap. 1. prohibet *ordinari quemquam per pecuniam, vel promoveri.* & Conc. Gener. Later. 2. cap. 2 vetat Beneficium, vel aliquid spirituale per pecuniam acquiri cap. 1° item cap. *ex multis* 1. q. 3. dicitur: Chalcedonense Concilium. *Condemnat eos, qui Ecclesia Beneficium interventu pecunia acquirunt.* 3. Innoc. XI. damnavit hanc propos. *Dare temporale pro spirituali non est simonia, quando temporale non datur tanquam pretium, sed duntaxat tanquam motivum conferendi, vel efficiendi spirituale, vel etiam quando temporale sit solum gratuita compensatio pro spirituali, aut e contra.* 4. Per hoc tractatur res spiritualis ut commutabilis, & comparabilis re temporali, non ut donum gratis dandum & accipiendum contra illud Christi, *gratis accepistis, gratis date.* 5. Tunc moraliter loquendo, & in æstimatione prudenti temporale re ipsa se habet ut pretium, cum non detur alio titulo, quam ad obtinendum spirituale, nec conferatur spirituale nisi ad temporale consequendum. Sicut enim dans munus judici ut motivum ad obtinendam sententiam iniquam dicitur

tur

tur emere justitiam; & judex illam ferens propter munera accepta dicitur vendere justitiam: ita qui dat temporale, ut moveat alium ad dandum Beneficium, emit virtualiter Beneficium; & qui confert Beneficium propter munera data vel danda, illud vendit. Et verò tunc datur unum loco alterius. 6. Aliàs nemo subtilitatis Metaphysicæ peritus posset unquam simoniam admittere; aperireturque via latissima simoniæ.

Aliud est cum datur temporale per modum stipendii, sustentationis: nam datur in subsidium necessarium ad sustentationem personæ occupatæ in gratiam dantis, & quæ interea actioni sibi quæstuosæ vacare non potest. Lex enim naturalis postulat, ut sustentatio, spectato personæ statu, supeditetur ei, qui in alterius commodum occupatus est.

Q. 3. Quotuplex est Simonia?

Resp. Dividitur 1. In eam quæ est juris divini, & in eam quæ est juris humani. Prior est ea, quæ ideo prohibita est, quia mala est ex natura sua. Talis est emptio, vel venditio etiam virtualis rei, aut actionis Sacræ: nam recta ratio dicitur rem Sacram indignè, ac irreverenter tractari hoc ipso, quod datur, vel accipitur pro re temporali æquiparatur factò, sicque deprimi-

tur.

tur. Simonia juris humani est pactio, aut commutatio, aut acceptio, quæ ex natura sua non habet malitiam simoniæ, sed solum ex prohibitione Ecclesiæ facta ex motivo Religionis, seu intuitu reverentiæ erga res Sacras. Nam Lex facit, ut objectum suum sit materia illius virtutis, ex cuius motivo fertur: sic communio à non jejuno facta est sacrilegium: quia Ecclesia ex motivo reverentiæ vetuit sumptionem cujuslibet rei ante communionem.

Dividitur 2. In mentalem, conventionalem, realem, & confidentialem.

Simonia mentalis non est præcisè nudum propositum committendi simoniam, nam hæc dicitur purè mentalis, & hoc modo datur etiam furtum mentale, seu merè internum; sed est actio externa facta ex intentione simoniaca exterius non apparente: sive est datio, vel acceptio rei spiritualis pro temporali, vel temporalis pro spirituali, nullo interveniente pacto etiam tacito: ut si quis serviat Episcopo hac intentione, ut pro obsequio temporali ei procuret Beneficium, nullâ tamen verbis, vel nutibus factâ conventionem. Hæc autem est vera simonia, & ejusdem speciei coram Deo cum simonia reali, ex cap. 34. *de Simon.* Conventionalis est pactio simoniaca expressa, vel tacita, seu implicita, sed nondum tamen executioni mandata saltem ab utràque parte. Nam alia est purè con-

con-

ventionalis, quæ neutra ex parte completa est: alia conventionalis mixta, & semirealis, quæ ex una tantum parte completa est, ut si post pactiorem initam conferatur ab uno Beneficium, sed ab alio non detur temporale, vel e contra: unde participat aliquid de reali.

Realis est pactio simoniaca ex utraque parte completa saltem inchoate: quod addo, quia ad simoniam realem sufficit solutio partis pretii cum receptione rei spiritualis, vel spirituali annexæ.

Simonia confidentiæ, est cum quis alteri Beneficium procurat. eligendo, præstando, postulando, resignando, commendatione, vel alia ratione, cum confidentia, hoc est cum pacto expresso, vel tacito, ut is, cui procuratur illud aliquando resignet procuranti, vel alteri, aut ut pensionem, vel fructus aliquos ex eo præstet. Hæc simonia graviter prohibeturra Pio IV. Bulla 85. & à Pio V. Bulla *intolerabilis*. dicitur confidentialis, eo quod procuratio Beneficii nitatur confidentiâ pactiorem, vi cuius Beneficium ipsum, vel fructus illius, pensione expectatur.

Quatuor modis committitur 1. Per accessum, ut cum Prælati volens tibi per artem incapaci procurare Beneficium, illud confert alteri ea conditione, ut quam primùm capax fueris, illud accipias.

2. Per

2. Per ingressum, ut cum quis Beneficium sibi collatum, ante captam ejus possessionem, alteri resignat eo pacto, ut illud postea ingrediatur, si iste moriatur, vel dimissurus sit.

3. Per regressum, eum quis Beneficium à se possessum alteri resignat ea conditione, ut ille sibi vel alteri idem Beneficium resignaturus sit convenienti tempore.

4. Si presentans, resignans, conferens, &c. Paciscatur expressè, vel tacitè, ut pensio vel pars fructuum Beneficii sibi, vel alteri detur. Porro ad hanc simoniam requiritur, ut accessus, ingressus, & regressus sint in idem Beneficium. Hinc qui resignat Beneficium alteri ea lege, ut hic aliud, quod possidet, dimissurus sit in favorem tertii, non est reus simoniæ confidentialis, sed conventionalis, vel realis.

Q. 4. *Quibus casibus est simonia juris divini, ideòque indispensabilis?*

Resp. Ea generatim prohibentur ut simoniaca jure divino naturali, & positivo, quæ cum sint spiritualia, vel spiritualibus annexa, commutantur pro temporali. Speciatim verò sequentia 1. Dare vel accipere temporale pro virtutibus supernaturalibus, donis spiritus Sancti, Sacramentis, Reliquiis Sacris, quavis potestate spirituali, sive ordinis, sive jurisdictionis, ejusve

Tom. I.

T t

actu,

actu, Prælatura Religiosorum, jure eligendi, usu gratiarum gratis datarum, precibus, Officiis Divinis, Missa, Concione, quavis functione spirituali, &c. Ita omnes. Nam hæc omnia ad finem supernaturalem per se primò ordinantur; & supposita fide recta ratio dicitur res Sanctas Sanctè esse tractandas, & res supernaturalis ordinis idèque inæstimabiles pretio temporali, ut viles, ac infimas indignè tractari si commutentur re temporali. 2. Dare vel accipere temporale pro Beneficio Ecclesiastico etiam simplici, & solùm quo ad jus percipiendi fructus temporales. Est communis Theologorum sententia teste Suarez & Prob. tum ex cap. *Salvator.* & cap. ex *Multis.* l. q. 3. Tum quia jus illud ita est connexum Officio spirituali, ut non possit obtineri nisi ratione illius Officii: cujus exercendi jus habeatur; nam jus percipiendi fructus temporales Beneficii est jus tales fructus obtinendi Ministerio spirituali, cujus exercendi jus habeatur: Beneficium enim est propter Officium ex c. ult. *de Rescript.* in 6. & ex Trid. Sess. 21. c. 3. *Cum Beneficia ad divinum cultum, atque Ecclesiastica munia sint constituta.* Ita ut jus percipiendi redditus necessariò, & ex justitia debeatur & acquisitum sit ei, qui habet titulum, id est potestatem exercendi tale Ministerium spirituale, propter quod fructus sunt destinati. Ergo jus illud percipi-

piendi fructus vendi non potest, quin vendatur primario, & directè jus exercendi Officium spirituale, & ipsum Officium, ex quo hoc jus provenit, ex cap. *si quis* 1. q. 3. *Quis quis horum alterum vendit, sine quo nec alterum provenit, neutrum inventum de relinquit.* Quare etsi non teneris dare Beneficium alteri, tamen si conferas, teneris gratis conferre, nec potes temporale ei annexum subtrahere. *Beneficia nullo modo vendere licet: quia eis venditis intelliguntur etiam spiritualia venditione subijci.* ait S. Thom. 2. 2. q. 100. a. 4. Potest tamen Papa ex plenitudine potestatis titulum seu jus Officii Spiritualis abrogare, & temporale Beneficii ob Ecclesiæ necessitatem, vel majorem utilitatem alienare. Et tunc temporale Beneficii separatum à titulo nil haberet Spirituale, nec proinde ejus distractio esset simoniaca. Idem est de commenda Clericali, ac de Beneficio, cui æquivalet, quia principale in ea est Spirituale Ministerium, cui temporale commodum consequenter annexum est. 3. Omnis transactio in Beneficiis, vel aliis rebus spiritualibus facta compensatione cum re propriè temporali, nam tunc spirituale commutatur cum temporali. 4. Dare vel exigere temporale non solum pro receptione, seu admissione ad Religionem, ut patet, (nam hæc est quid spirituale, cum ex se ordinetur ad animæ

salutem, perfectionem, ac Dei cultum) sed etiam pro sustentatione ingredientis Religionem, quando bona Monasterii sufficiunt. *Ita multi.* quia jus vivendi ex bonis Religionis est ex institutione Ecclesie, & mente Fundatorum annexum Professioni, sicut jus percipiendi redditus annexum est admissioni ad Canonicatum: ita ut illud nequeat obtineri nisi ratione Professionis, quæ est quid spirituale. Nam Monasteria sunt dotata, & auctoritate Ecclesie sic instituta, ut homines ibi adscripti liberius Deo vacarent, & assidue pro fidelibus orarent. Ergo nihil exigi potest pro jure vivendi ex bonis Monasterii, quin exigatur pro ipsa professione, ex qua provenit hoc jus, quod est spirituale, vel saltem spirituali annexum. Quemadmodum igitur non potest citra simoniam juris divini in Beneficio, conferendo vel resignando vendi, vel emi jus percipiendi proventus temporales propter ejus connexionem cum spirituali titulo: ita ut qui unum vendit, alterum, nempe spirituale non relinquat invenditum ex Can. cit. ita etiam non potest vendi jus utendi bonis temporalibus Monasterii propter ejus connexionem cum ipsa Professione Religiosa, in qua fundatur. Deinde admissio in Religionem est admissio ad omnia jura Religiosorum, inter quæ est jus vivendi ex bonis Religionis. Quare cum Alex. III. cap. *Non satis.*

Innoc. III. cap. *Dilectus* & Conc. Gener. Later. 4. cap. *Quoniam de Simon.* id graviter prohibent, in hoc juris divini naturalis observantiam præcipiunt. Si autem Monasterium sit pauper, nec possit plures sustentare, non est simonia exigere aliquid ab ingredi volentibus: quia illud exigitur non pro jure Alimentorum, nec ut pretium Religionis, sed ut habeat Monasterium unde ei possit providere, & ut alii Religiosi non careant necessariis, ad quæ jus jam acquisitum habent. Ita S. Thom. in 4. Dist. 25. q. 3. a. 2. ad 7. sed erit injustitia, & simonia, si quid amplius exigatur ultra id, quod requiritur ad hunc finem, quia jam cessat ratio allata quoad excessum. Quod tamen est intelligendum moraliter, nec consistit in indivisibili. 5. Vendere jus Patronatûs. Ita Nav. Suarez, Layman, & alii multi. Quia hoc jus est spirituale, nam est potestas ad actum spiritualem, nempe præsentationem, quæ dat jus præsentato ad Beneficium habendum, ita ut necessariò institui debeat, si sit idoneus cap. 18. *de jure Patron.* at potestas ad actum spiritualem, est spiritualis.

Porro est simonia juris divini etiam post collatum spirituale, vel spiritali annexum, & nullo præcedente pacto dare, vel exigere aliquid temporale tanquam debitum, vel ut pretium, aut mercedem, vel compensationem ex cap. 39. *de Simon.* nam tunc facto

ipso temporale æquiparatur spirituali, quasi esset illius pretium: & ideo SS. Patres Giezi simoniæ arguunt, quòd pecuniam pro curatione lepræ miraculosè facta petierit. Licet tamen, seclusa Ecclesiæ prohibitione, aliquid gratis oblatum accipere, post quam res spiritualis gratis collata est; quia non datur pro re spirituali, sed ex gratitudine, & benevolentia ex cap. 30. de *Simon.*

Q. 5. Quibus casibus est simonia juris humani?

Resp. Communiter recensentur. 1. Permutatio Beneficiorum sine auctoritate Prælati, nullo interveniente pretio. Item resignatio extra curiam Romanam in favorem certæ personæ, & resignatio cum pacto, ut resignatarius suum Beneficium cedat tertio, vel cum confidentia accessûs, aut regressûs. Nam in his non commutatur spirituale, nec spirituali annexum pro temporali: unde licet commutare Beneficia cum auctoritate Episcopi, *Clement. de rer. permut.* & Papa potest in aliis dispensare. Ista sunt tamen simoniaca, quia prohibita sunt ab Ecclesia ob reverentiam rei Sacræ, & ob periculum, ne fiant ex aliquo motivo temporali.

2. Venditio Officiorum Sacristæ, œconomi, defensoris, advocati, procuratoris Eccle-

Ecclesiæ, &c. De quibus cap. *Saluator*.
 1. q. 3. nam talis venditio prohibita est
 intuitu Religionis, non quòd ista Officia
 sint in se quid spirituale, aut Sacrum, sed
 propter quamdam cõjunctionem, quam
 habent cum supellectili Sacra, rebus, &
 Ministris Ecclesiæ.

3. Acceptio munerum etsi modicorum
 sponte, ac gratis oblatorum ex occasione
 examinis ad Parochiam, ex Trid. Sess. 24.
 cap. 18. item ex occasione collationis Or-
 dinum, Tonsuræ, litterarum dimissoria-
 rum, aut testimonialium, ex Trid. Sess. 21 c.
 1. Dixi *ex occasione*. nam dare, vel accipere
 aliquid pro collatione Ordinum, Tonsuræ,
 aut pro litteris dimissoriis, vel testimonia-
 libus est simoniacum jure divino: cum
 ista sint actus procedentes à potestate spiri-
 tuali ordinis, & jurisdictionis, proindeque
 spirituales. Subscriptio verò earundem
 litterarum, cum sit complementum illarum,
 est quid spirituale, aut saltem pertinens ad
 aliquid spirituale, nempe ad actum jurisdic-
 tionis: Deinde quando principale fieri de-
 bet gratis, gratis etiam accessorium fieri
 debet, cum ex Reg. Juris accessorium se-
 quatur naturam principalis.

Q. 6. *An permutatio rerum spiritualium
 inter se simoniaca est, ideoque
 illicita?*

Resp. Neg. Si illæ non habeant annexum

aliquod temporale commodum, & nullum interveniat pretium: quia nullo jure est vetita: non jure divino, nam nulla est per se irreverentia, si res Sacra cum alia commutetur nullo interveniente pretio, cum utraque sit ejusdem ordinis: neque jure Ecclesiastico; nam licet in jure prohibeatur generaliter omnis pactio in rebus spiritualibus, hoc intelligitur de iis, quibus annexum est aliquod temporale commodum, vel quæ fit interveniente pretio temporali. Hinc licitè duo paciscuntur mutuas preces, mutua Sacrificia, mutuam operam Sacram, v. g. me obligo ad celebrandum cras Missam pro te, ut tu alio die eam pro me celebres.

Q. 7. An simonia reus est, qui temporale pro spirituali promittit sine animo implendi?

Resp. Aff. Nam talis habet voluntatem acquirendi Beneficium per aliquid temporale promissum. Deinde non solum datio, sed etiam promissio in jure prohibetur ut simoniaca cap. 12. *de Simon.* & à Conc. Melphitano cap. 1. dignitate vel Officio privantur, *qui dato, vel promisso, vel pretio, vel servitio ea intentione intento, vel precibus, Ecclesiasticam dignitatem assequuntur.*

Qui verò sine animo se obligandi pro-

mit-

mittit temporale pro spirituali, committis grave peccatum saltem injustæ deceptionis, scandali, inductionis, & cooperationis ad simoniam mentalem alterius. Item qui rem spiritualem fictè promittit pro temporali, graviter peccat mendacio pernicioso, & scandaloso, & irreverentiam infert rebus sacris, ita illis abutendo.

Q. 8. *Quale peccatum est Simonia?*

Resp. I. Simonia juris divini est semper per se peccatum mortale. *Ita omnes.* Constat i ex 4. Reg. 5. ubi Giezi correptus fuit leprâ, quod pecuniam procuratione lepræ per miraculum facta exegisset. Et ex Act. 8. *Pecunia tua tecum sit in perditionem, quia donum Dei existimasti pecunia possideri. . penitentiam age ab hac nequitia tua.* & Matth. 10. *gratis accepistis, gratis date.* 2. Quia est gravis irreverentia in rem Sacram, & consequenter in Deum ejus auctorem, dum tanquam profana, & temporalis commutatur pretio temporali; ei que æquatur saltem facta, & sicut res infima, venalis, profana & temporalis tractatur, ac deprimitur. Unde simonia in jure Canonico vocatur execrabile flagitium. Nec potest esse venialis ex levitate materiæ, seu rei spiritualis, cum nulla sit, quæ non sit res gravis momenti in se, & inestimabilis pretio, utpote ordinis su-

terioris, & ordinata ad supernaturalem Dei Possessionem: neque etiam ratione rei temporalis pro spirituali datæ, nam quo vilior est res illa temporalis, eo majus est rei spiritualis vilipendium.

Hinc infert Suarez esse mortale emere, vel vendere unam Salutationem Angelicam, vel unum *Agnus Dei*, videtur autem esse peccatum non solum contra Religionem, sed etiam contra justitiam: nam iniquum est vendere rem suo Dominio non subjectam contra voluntatem Domini, qui gratis dare jussit, & pretio commutare id, quod pretio commutari nequit, nec pretio æstimabile est. Item est contra fidem, si simoniacus putet rem spiritualem esse venalem.

Resp. II. Simonia juris Ecclesiastici est etiam mortale peccatum contra Religionem, cum sit graviter prohibita ex motivo Religionis, seu intuitu reverentiæ rebus sacris conservandæ, ut constat ex jure Canonico, & pœnis gravissimis perinde contra illam, ac contra simoniam juris divini latis. Et quia, ut ait Suarez, est ejusdem speciei cum simonia juris naturalis, ideoque ejusdem est gravitatis substantialis, seu specificæ: nam habet materiam ejusdem rationis ex jure positivo, & opponitur honestati ejusdem virtutis. Quippe species tam virtutis, quam præcepti ex obiecto & motivo sumitur: ac proinde præcepta

cepta licet quoad efficientes causas diversa; sunt ejusdem speciei, si habeant idem objectum, & motivum: & consequenter eorum transgressiones erunt ejusdem speciei. Est quoque contra justitiam defectu tituli, & materiae legitimae: unde omnes actus simoniaci sunt irriti, & obligant ad restitutionem.

Porro quævis simonia est species quædam sacrilegii, cum sit indigna tractatio rei Sacrae; nam per simoniam res Sacra tanquam profana, ac temporalis tractatur, ideoque irreverenter, ac indignè.

Q. 9. An licet emere, vel vendere temporale spirituali annexum?

Resp. I. Quod est quovis modo annexum spirituali nunquam potest emi, aut vendi ratione spiritualis. Patet, nam tunc spirituale pretio aestimaretur, & venderetur. Hinc non licet pluri vendere Calicem Consecratum, quàm si non esset Consecratus, vel fundum ob jus Patronatus. Item non potest res Sacra Elocari, neque ob usum rei Sacrae, quia usus rei Sacrae non potest vendi, cum sit sacer, & quid spirituale: neque ob usum profanum, cum res Sacra non possit adhiberi ad usus profanos.

Resp. II. Temporale antecedenter annexum spirituali, seu cui spirituale postea advenit, ut fundus cui postea accedit jus Patro-

tro-

tronatûs, vas, quod postea consecratur, seclusâ Ecclesiæ prohibitione, licitè emi, ac vendi potest, ratione temporalis, materiæ, artificii, modò non vendatur cariùs ob spirituale annexum, quàm sine illo valeat: quia res illa retinet suum valorem intrinsicum, nec ita dependet à re spirituali, ut eâ venditâ hæc censeatur vendi. Sic vendi possunt Calices consecrati ad subveniendum necessitati pauperum, & fundus, cui annexum est jus Patronatûs, quod tunc concomitanter transfertur, sed non venditur, cùm pretium soli fundo respondeat.

Porro prohibetur venditio Ecclesiæ cap. 15. *de Simon.* item loci ad sepulturam, etiam ratione materiæ, cap. 8. *de sim.* & cap. 13. *de Sepult.*

Resp. III. Vendi nequeunt concomitanter annexa spirituali, & quæ sunt ei intrinsicæ, seu per se conjuncta ut opera, seu labor necessarius ad exercendam functionem sacram v. g. Missam, concionem, &c. *Est commun.* Quia 1. labor & opera, cùm sint intrinsicæ actioni spirituali, & ab ea inseparabilia, vendi non possunt, quin actio spiritualis vendatur. 2. Labor necessarius ad aliquam actionem coalescit cum ea in unum opus morale, & sic conditionem eius accipit. 3. In nullo opere labor est dignus pretio distincto ab ipso opere, sive labor operi intrinsicus nullam aliam æstimationem habet præter ipsum opus: nam
labor

labor solum appetibilis est, & quaeritur ob opus. Ergo sicut actio Sacra non est pretio aestimabilis, ita nec labor ei conjunctus. Deinde hoc ipso, quod Christus praecipit ut spiritualia gratis darentur, iussit etiam gratis dari id omne, sine quo spiritualia dari nequeunt.

Item operæ, & actiones, quæ per se necessariae sunt ad functionem sacram, prout ab hominibus exerceri potest, non possunt vendi, nec pretio aestimari, ut studium, præparatio ad concionem, &c. Quia omnes illæ actiones, & operæ non habent aestimationem, nec utilitatem nisi ratione operis spiritualis, ad quod ordinantur: & proinde si venderentur, spirituale censeretur vendi. *Ita Suarez.* Secus si labor, fatigatio, vel aliæ actiones sint spirituali extrinseca, & per accidens adjuncta, ut fatigatio longioris itineris ad celebrandam Missam in loco distito: nam hæc nil includunt spirituale, & ab eo sunt separabilia, & aliunde sunt pretio aestimabilia.

Resp. IV. Temporale consequenter annexum spirituali, hoc est, quod præsupponit rem spiritualement, & ab illa dependet, vendi non potest sine simonia: quia non potest acquiri nisi ratione spiritualis, nec vendi nisi vendatur spirituale ei præsuppositum. Præterea quod est annexum consequenter spirituali, ipsum spirituale supponit, & se habet velut ejus accessorium:

at

at accessorium naturam principalis sequitur, ex Reg. Jur. 42. in 6. *Accessorium naturam sequi congruit principalis.* Ergo cum principale vendi nequeat sine simonia, ita nec accessorium. Quare simoniacum est vendere, vel emere jus percipiendi redditus Ecclesiasticos annexum Officio spirituali, aut jus vivendi de bonis Monasterii annexum professioni.

*Q. 10. An licet dare vel accipere temporale ob functionem aliquam spirituales, v. g. Missam, con-
cionem, &c.*

Resp. I. Certum est non licere dare, vel accipere temporale præcisè pro aliqua functione spirituali, vel labore ei intrinseco, nam hoc est simoniacum jure divino. Item non potest accipi pretium præcisè pro obligatione ad spiritualia præstanda: quia obligatio ad spirituale est quid spirituali annexum, & ad illud per se ordiatur, suamque æstimationem ab illo accipit. Hinc Cantoribus Conductitiis, & Musicis non licet stipendium accipere, ut pretium sui obsequii, sed solùm titulo sustentationis honestæ: nam eorum Officium ordiatur ad cultum divinum, nempe ad Laudes Dei canendas, & fidelium devotionem excitandam.

Resp. II. Licet temporale dare, & accipere

pere per modum sustentationis cum obligatione, ut fiat spirituale, v. g. celebrentur Missæ, administrentur Sacramenta, &c. Quia 1. ita habet praxis recepta in Ecclesia 2. Conc. Constantiense Sess. 8. damnavit hunc articulum Wicleff. *Omnes sunt simoniaci, qui se obligant orare pro aliis, eis in temporalibus subvenientibus.* 3. Tunc datur solum pecunia ad sustentationem Ministri, sub conditione spirituale præstandi, non ut ejus pretium. At sic dare, ideoque accipere licitum est, imò & justum, nam iis, qui Ministrant populo spiritualia, debetur ex justitia sustentatio, *dignus enim est operarius cibo suo.* Matth. 10. Et verò naturalis justitia exigit, ut ei, qui in alterius gratiam & commodum occupatus est, & se privat facultate vacandi rei sibi lucrosæ, sufficiens sustentatio spectato statu personæ suppeditetur, ex 1. Cor. 9. *Quis militat suis stipendiis unquam? &c.* Nihilominus ea gratis Ministrant, quia non exigunt quidquam tanquam Ministerii pretium, hoc enim tanquam majus omni pretio gratis præstant. Sed ut hoc gratis præstent, requirunt necessariam sustentationem à populo, & licetè exigunt id quod auctoritate publica, vel consuetudine approbata constitutum est in sustentationem Ministri. Unde licet accipere aliquid pro sustentatione secundum approbatam consuetudinem ad Missas pro ali-

aliquo celebrandus, ad conciones non debitas ex Officio, &c. Imò *gratis spiritualibus prius exhibitis licite possunt statuta & consuetæ oblationes & quicumque alii proventus exigi à nolentibus, & valentibus solvere, auctoritate superioris interveniente.* Ait S. Thom. 2. 2. q. 100. a. 3.

Non licet tamen quidquam exigere etiam à diviibus titulo sustentationis ad sepulturas, exequias, Benedictiones nubentium, administrationem Sacramentorum, &c. Per horum spiritualium subtractionem. Nam hoc graviter prohibent Conc. Gener. Later. 3. cap. 7. & Later. 4. cap. 66. *Hoc enim haberet quandam venditionis speciem.* ait S. Thom. Sup.

Q. II. *An est simonia saltem mentalis prestare aliquid spirituale principaliter, propter temporale taxatum, vel sponte oblatum v. g. recitare Officium principaliter propter retributionem, &c.*

Resp. Aff. *Ita multi presertim Canonisti.* Quia intentio principalis obtinendi temporale per spirituale tanquam per medium, est simoniaca; nam tunc temporale moraliter loquendo se habet æquivalenter ut pretium, & expetitur loco spiritualis. Deinde ratio simoniæ in hoc præcipue consistit, quòd morali agendi modo res
Spi.

spiritualis temporali æquetur, aut postponatur: quod fit, dum spirituale propter temporale principaliter præstatur. Unde S. Antonin. 2. p. Tit. 3. cap. 5. asserit, esse mortale quærere, aut appetere Beneficia curata principaliter propter honorem, & divitias, quæ ex iis percipiuntur. Et S. Thom. quodlib. 8. q. 6. a. 1. ait: *Si hujusmodi retributiones recipit quasi finem operis sui principaliter intentus, simoniam committit, & ita mortaliter peccat. Si autem habeat principalem finem Deum in tali actu, ad ejusmodi autem retributiones respicit secundariò, non quasi in finem, sed sicut in id, quod est necessarium ad suam sustentationem, constat, quod non vendit actum spirituales, & ita simoniam non committit, nec peccat.* Porro distributiones quotidianæ institutæ sunt, ut Clericorum negligentia in horis solemniter persolvendis earum privatione mulcetur, & hujus poenæ metu impediretur: unde se habent ut removens impedimentum, non ut motivum persolvendi Officium.

Q. 12. *An est simonia dare, vel accipere pretium pro omissione actus spiritualis?*

Resp. Aff. Si ommissio moraliter censeatur procedere à potestate spirituali, & habeat effectum moralem, ex cap. 14. de Si-

Tom. I.

Uu

mon.

mon. Nam tunc talis ommissio est revera quidam usus potestatis spiritualis: ideoque nullo pretio æstimabilis ac comparabilis; ut si omittas absolvere à censura vel à peccatis post auditam Confessionem, vel si paciscaris, ut non eligas talem: nam ligatum detinere, vel aliquem rejicere est exercitium potestatis spiritualis, & proinde invendibile. Si verò ommissio actûs spiritualis non censeatur in æstimatione prudenti exercitium potestatis spiritualis, neque intuitu rei spiritualis æstimetur, multi docent non esse simoniam, sed turpe lucrum, aut injustitiam, si actus erat jure debitus: ut si accipias pecuniam, ut non audias Confessionem alterius, nam talis ommissio non est exercitium jurisdictionis, sed est duntaxat voluntarius non usus illius, seu potius voluntarius, & naturalis usus libertatis. Est tamen in hoc quædam turpitudine Simonie affinis, inquit Lessius; quia tacite indicatur actum spirituale esse vendibilem; quod in ejus injuriam cedit: si enim est æstimabile pretio ipsum non fieri, etiam æstimabile pretio videtur ipsum fieri.

Q. 13. Quot modis committitur Simonia in materia Beneficiali?

Resp. I. Simonia juris divini est promittere, dare vel accipere aliquid pretio æstimabile pro collatione, electione, præsentatione.

tione, confirmatione ad Beneficium, & generaliter pro quavis actione, qua jus etiam inchoatum ad illud acquiritur, vel qua dubium confirmatur; quia tunc res spiritualis commutatur cum temporali; & per temporale acquiritur spirituale: illæ enim actiones sunt spirituales ob respectum, quem habent ad spirituale, & procedunt à potestate spirituali. Hinc Simonia est pensionem super Beneficio dare, vel promittere procuranti illud, aut etiam promittere mutuum, nam licet mutuatio sit ex natura sua gratuita, tamen ex ea oritur mutuatio commodum temporale. Imò. Simoniacum est aliquid exigere pro immisione, seu introductione in possessionem Beneficii, vel installatione, ex c. 9. 36. *de Simon.* Nam per hoc acquiritur jus quoddam spirituale nempe administratio, aut saltem aliquid connexum cum exercitio juris spiritualis.

Item Simonia est dare, vel promittere aliquid alteri, ut per se vel per alium obsecret, aut curet ut detur Beneficium. c. 1. *Presentium.* l. q. 5. quia munere temporali intenditur obtentio Beneficii, & paratur via ad Beneficium, eoque medio comparatur. Nec refert quòd intercessio sit tantum mediata, cum idem sit effectus, & finis, & reipsa spirituale per temporale acquiratur. Deinde obsecratio etiam mediata est causa moralis concessionis Beneficii:

ficii: ergo hanc causam emens emit virtualiter effectum ab illa manentem.

Resp. II. Simoniaca est, & nulla saltem jure Ecclesiastico non solum permutatio Beneficiorum, & cujuslibet juris Beneficia spectantis, sed etiam omnis in Beneficiis conventio, pactio, vel conditio, quæ obligat ad id, quod non est jure debitum, si fiat privata autoritate. Item resignatio sub conditione, pacto, vel onere, quod de jure non inest Beneficio, facta sine autoritate Papæ, ex c. 34. de Simon. & ex c. 5. de rerum permut. ibi; *generaliter tenens, quod commutationes prebendarum de jure fieri non possunt: præsertim pactione præmissa, qua circa spiritualia, vel connexa spiritualibus labem semper continet Simonia, &c. ult. de pact. pactiones factæ à vobis pro quibusdam spiritualibus obtinendis: cum in hujusmodi omnis pactio, omnisque conventio debeat omnino cessare, nullius penitus sunt momenti.*

Ratio legis est, quia in pactione, & commutatione rei spiritualis, cui temporale commodum annectitur, periculum est, ne id fiat intuitu rei temporalis. Est autem Simonia juris divini spirituale temporali etsi annexo spirituali emere, & vendere, vel spirituale intendere, dare aut accipere principaliter ob temporale, etsi spirituali annexum. Resignatio verò in favorem prohibita est tum ad tollendam omnem speciem
hæ.

hæreditatis in Beneficiis, tum propter periculum, ne id fiat ex aliquo motivo temporali: tum ne per hoc adimatur Collatori libertas dandi Beneficia iis, quos magis idoneos censuerit.

Hinc 1. Simoniaca est & nulla omnis transactio, cessio Beneficii, vel juris etiam dubii circa Beneficium non gratuita, propria authoritate facta. cap. 7. *de Transact.* Item pactio ad impediendam, vel dirimendam litem super Beneficio, si ita fiat ut unus litigantium cedat jure suo pro pecunia, & alteri Beneficium pacificum relinquat: nam in ea permutatur spirituale pro temporali, compenlando spirituale per temporale; vel ut unus desistat, modò alter solvat impensas factas. cap. 4. *de Pact.* Nam hæc impensarum solutio vel habet rationem pretii pro adeptione Beneficii, cum non fuerint factæ in gratiam alterius, vel saltem suspecta est inter privatos.

Licitè tamen inter litigantes fit compositio per sententiam judicis ordinarii, vel delegati, vel etiam arbitratorum Ecclesiasticorum à Superiore deputatorum pro incunda concordia, qui, accedente partium consensu, & compromisso, adjudicent Beneficium illi, cujus jus est probabilius, eique imponant pendendam alteri pecuniam certam, non in compensationem juris, sed ob bonum temporale pacis, & ut à lite recedatur cap. 2. *de Arbit.* Potest etiam in hoc

casu ei, cui Beneficium adjudicatur, imponi persolvenda annua pensio, imposita non Beneficio, sed Beneficiato, & ad hujus vitam, cap. 21. *de Præbend.* Sed hæc compositio facta privatâ partium auctoritate, etiam sub conditione, ut approbetur à Superiore, est Simoniaca, nec potest à Superiore approbari, ex eod. cap. quia tunc præsumitur dari temporale pro spiritali ob utilitatem contrahentium. At cum ea fit à iudice compositio, non idem præsumitur, nam iudex censetur intendere duntaxat bonum pacis, & concordia. Nec obstat, quòd volentes permutare, possint pacisci de modo sub conditione, *si Superior approbet*: quia in alio casu est specialis prohibitio.

2. Simoniacum est pactum reparandi Ecclesiam, dandi aliquid fabricæ, vel pauperibus, &c. ad obtinendum Beneficium, c. *ex multis.* r. q. 3 Nam licet hæc sint pia opera, habent tamen materiam temporalem pretio æstimabilem. Deinde est onus, quod jure non inest Beneficio.

3. In permutatione committitur Simonia, non solum si Beneficia permutentur sine auctoritate Ordinarii, sed etiam si permutantes compensent auctoritate propria inæqualitatem fructuum pecuniâ vel pensione; aut si unus illorum alteri imponat aliquod onus, quod sit præter naturam permutationis, v. g. Omnes sumptus solvendo.

dos. Item si permutentur jura quælibet ad Beneficia, vel actiones ad illa pertinentes, ut si unus cedat suæ præsentationi, ut alter sibi conferat aliam: si ita paciscantur, tu elige, vel præsentata hunc ad hoc Beneficium, & ego eligam, vel præsentabo te, aut illum ad illud: do tibi meum suffragium in hac electione, & tu dabis mihi tuum in alia: Te præsentabo, eligam, si mihi, vel meo nepoti Beneficium resignes, &c. Nam omnia pacta in hac materia generaliter prohibentur, eo quod hæ actiones spirituales habeantur, & fiant ut via ac medium ad temporale annexum spirituali.

Hanc doctrinam extendit Suarez ad omnia spiritualia, quæ habent temporale annexum, consequenter, etiam si propriè & in rigore non sint Beneficia, qualis est Vicaria amovibilis ad nutum: tum quia eadem est ratio malitiæ, periculi, & prohibitionis: tum quia c. 5. cit. *de rer. permut.* vetantur omnia pacta generatim circa spiritualia, & connexa spiritualibus. Idem dic de Prælatura religiosorum licet non perpetua, ex dicto cap. quia Prælaturæ illæ sunt quid spirituale annexam habens administrationem rerum temporalium. Hinc graviter peccant duo religiosi sic paciscentes: suffragare mihi, ut sim Provincialis, & tibi suffragabor, ut sis Prior, ex cap. 11. *de Simon.*

4. Simoniaca est omnis resignatio infa-

vorem alterius, vel cum reservatioe pensionis, facta sine auctoritate Papæ, ex tit. *ut Ecclesiastica Beneficia sine diminutione conferantur*, & constat ex usu, & praxi Ecclesiæ, & ita declaravit Conc. Rothomag. an. 1581, & Bituric. an. 1584.

Sed an in Beneficiis conventio de remuneratione qualibet gratuita, seu obligatione antidotali, hoc est, dandi aliquid ex gratitudine, sive temporale, sive spirituale, est vera Simonia?

Resp. Aff. tum quia omnis conventio seu pactio in hac materia prohibita est ut Simoniacæ. Tum quia hæc conventio ex se parit novam obligationem fidelitatis, & justitiæ pretio æstimabilem, obligationi gratitudinis superadditam: alioqui frustra fieret, & nunquam exigeretur: unde posita hac pacto, si non detur id, de quo conventum est, alter conqueritur tanquam de injuria sibi facta, & de fide non servata, quod seclusa conventionem non fieret. Proindeque tunc datio non est gratuita, sed onerosa & reciproca, fitque contractus *do, ut des, vel do, ut facias*. Suarez Laym. & alii communiter.

Not. 1. Præbendæ Canonissarum sunt materia Simoniacæ, ut resolvit S. Congregatio Cardin. an. 1691. Nam videntur esse vera Beneficia, licet non Clericalia; sunt enim jus perpetuum, auctoritate Ecclesiæ constitutum, seu approbatum, percipiendi fru-

fructus ex bonis Ecclesiasticis, seu Deo dicatis propter officium spirituale.

Not. 2. Ex *extrav. ambitiosa* non licet locare fructus Beneficii, vel Monasterii ultra triennium. Sed juxta multos hæc restrictio non est in plerisque locis recepta: proinde dicunt posse locari etiam ad tempus vitæ beneficiati. Porro id non fuit prohibitum ob periculum Simonix, sed ne per hujusmodi locationem, seu alienationem noceatur Ecclesiis, & successoribus.

Q. 14. *An est Simonia dare vel procurare Beneficium ratione consanguinitatis?*

Resp. Cum S. Thom. 22. q. 100. a. 5. ad 2. *Si aliquis aliquid spirituale alicui conferat gratis propter consanguinitatem, vel quamcunque carnalem affectionem, est quidem illicita, & carnalis collatio, non tamen Simoniaca, quia nihil ibi accipitur. Unde hoc non pertinet ad contractum emptionis, & venditionis, in quo fundatur Simonia.* At Simonia est si conferas, vel procures Beneficium consanguineo, aut affini, ut inde honoratior vel potentior, vel opulentior fias, aut tua familia. Item si Beneficium procures extraneo, ut consulat tuis consanguineis, aut affinibus. Nam tunc datur spirituale intuitu commodi temporalis percipiendi, ita S. Thom. in 4. dist. 25. q. 3. ad 7. ubi ait: *qui dat ratione*

Uti s

con-

consanguinitatis præbendam, si intendit aliquod bonum in seipsum redundans sic, quod magnificetur per hoc, & nobiliteretur domus sua; vel quod ipse in consanguineis fit fortior, & sic ipse aliquid accipere sperat, pro quo spiritualia dat, Simoniam committit.

Q. 15. An est Simonia conferre, vel præsentare ad Beneficium ob commendationem amici?

Resp. Aff. Si favor humanus in eo principaliter intendatur: nam talis favor pretio æstimabilis est. Ita S. Thom. 2. 2. q. 100. à 5. ad 3. ibi: *Munus à lingua dicitur vel ipsa laus pertinens ad favorem humanum, qui sub pretio cadit; vel etiam preces, ex quibus acquiritur favor humanus, vel contrarium evitatur. Et ideo si aliquis ad hoc principaliter intendit, simoniam committit. Videtur autem ad hoc principaliter intendere, qui preces pro indigno porrectas exaudit: unde ipsum factum est simoniacum. Si autem preces pro digno porrigantur, ipsum factum non est simoniacum; quia subest debita causa, ex qua illi, pro quo preces porriguntur, spirituale aliquid conferatur. Tamen potest esse simonia in intentione, si non attendatur ad dignitatem personæ, sed ad favorem humanum.*

Q. 16.

Q. 16. *An licet emere, vel redimere pensionem?*

Resp. Ex communi, Simonia est emere, vel vendere pensionem assignatam pro aliquo Officio spirituali, v. g. pro Adjutore Episcopi, Concionatore; quia hæc fundatur in Ministerio spirituali, nec nisi ratione illius potest quis jus ad illam habere. Unde non potest vendi, quin vendatur ministerium spirituale, in quo fundatur. Neque licet eam redimere, quia non potest extinguere obligatio ad tale ministerium spirituale, cum hoc debeat remanere. Item simonia est juris divini emere, vel vendere alias pensiones, quæ soli Clerico conceduntur sive in sustentationem, sive ad litem componendam, aut fructuum inæqualitatem compensandam in Beneficiis: quia sunt annexæ titulo, & Officio spirituali, scilicet recitandi Officium B. V. imposito à Pio V. ita ut qui illud omittit, redditus amittat. Et sic non solum requirunt statum clericalem, sed etiam hoc officium spirituale, ratione cujus acquiritur jus ad illos redditus. Quare jam pensiones illæ sunt quidpiam spirituale constans ex illa obligatione spirituali, & jure ad temporalia ei annexa: sive nil aliud sunt quam jus percipiendi fructus Ecclesiasticos medio officio spirituali. Cum autem hoc officium sit in-

invendibile, ita & jus percipiendi fructus illos ab illo est inseparabile. Neque hæ pensiones redimi possunt, nisi tollatur spirituale, quod tolli non potest nisi à Papa, à quo constitutum est, *Ita Suarez, Reginald. & alii.* Secus de Laicali pensione, quia talis pensio est quid merè temporale; cum non fundetur in titulo spiritali, nec ni annexa sit functio spiritalis, nec ad eam ordinetur, sitque separata à titulo spiritali.

Q. 17. *An Redemptio vexationis licita est in Beneficiis?*

Resp. I. Simonia est redimere vexationem, seu oppositionem non injustam ad obtinendum Beneficium, v. g. dare pecuniam alteri, ne defectum tuum Collatori detegat, ne pro alio obsecret, ne habens jus utcumque probabile litem moveat, vel motam prosequatur, ne doctior ad concursum cum aliis conveniat, ut competitor à præensione justa desistat, &c. *Ita omnes teste Suarez,* quia via ad Beneficium per pecuniam pararetur, & mediâ re temporali acquireretur spirituale. Et licet redimens non det pretium immediatè pro re spiritali; tamen mediatè vult acquirere jus spirituale mediante pecunia, quod est emere illud. Et quamvis jam haberes jus aliquod ad illud, tamen cum vexatio est

est iusta, eo ipso jus non est omnino firmum, & sic pretio emeretur firmitas juris spiritualis, quod est saltem ex parte emere jus spirituale. Imò ex communi quando jus in re nondum est acquisitum, aut necdum plenum, non licet redimere vexationem injustam ab iis, qui ad Beneficium iuvare possunt, cap. 23. *de Simon.* quia per pecuniam acquireretur res spiritualis, aut saltem jus in re firmum, quod antea non habebatur; quod est emere spirituale. Ut si elector velit eligere indignum ut te impediatur, esset simonia dare ei pecuniam, ne sic te impediatur.

Licet tamen vexationem iniquam redimere ab iis, qui solum impedire possunt, non verò iuvare: quia hac redemptione solum remouentur impedimenta injustè apposita: nec proinde via ad Beneficium paratur magis, quàm parata esset ante injustam impedimentorum positionem. Hinc licet Clerico pecuniâ impedire calumnias, quibus alioqui impeteretur apud collatorem.

Resp. II. Habenti jus in re acquisitum in Beneficio plenum ac certum licet pretio, non tamen re spirituali, vexationem injustam redimere, & impedimenta injusta removere, ex cap. 28. *de Simon.* quia tunc non datur pretium pro re spirituali, cum hæc habeatur jam acquisita: sed solum pro liberatione ab injuria, quæ est quid tem-
po.

porale, & nil acquiritur de novo. Quare vexans, qui pretium recipit pro cessatione ab injuria, non est simoniacus, cum nil recipiat pro re spirituali; sed est solum injustus, & tenetur ad restitutionem, cum sine justo titulo accepta possideat: nam aliter sponte, ac liberaliter non dat, sed per injuriam coactus.

An verò jam confirmato vel instituto liceat pretio redimere vexationem, qua injustè impeditur à possessione capiendâ? contròvertitur. Alii negant, quia possessio est aliquid spirituale, vel spirituali annexum, cum per illam obtineatur exercitium functionum seu actuum spiritualium. Alii asserunt id licere, quia possessio præcisè sumpta, supposito titulo, est factum quoddam corporale, quod non dat, sed supponit jus spirituale completum: ergo acquisito titulo, ac jure pretium non datur pro aliquo spirituali, sed solum ad tollendum injustum impedimentum possessionis, quæ illi titulo per se immediate debita est.

Resp. III. Simonia est redimere justam vexationem post obtentum, & possessum Beneficium. *Ita omnes teste Suarez.* nam eo ipso, quòd justa est vexatio, sequitur, quod jus in Beneficio non sit omnino firmum, vel auferri possit. Unde tunc datur pretium ad confirmationem, & conservationem Beneficii. Vel si sit omnino firmum, necesse est, ut aliquod crimen sit patra-

tratum, propter quod ille esset Beneficio privandus; & tunc dare pretium ad removendum illud impedimentum esset simonia, quia pretio temporali emeretur conservatio rei spiritualis.

Resp. IV. Semper est simoniacum dare spirituale ad redimendam vexationem injustam, etiam post obtentum Beneficium; item dare Beneficium cum pacto, ne is, cui datur, in posterum vexet, vel noceat etiam injuste: quia tunc spirituale datur pro temporali commodo, seu in compensationem mali temporalis vitandi, quæ est quid de se pretio æstimabile.

Q. 18. An est simonia saltem mentalis suscipere Ordines, ut Beneficium obtineatur saltem principaliter ob ejus redditus?

Resp. Aff. Quia 1. is re spirituali viam sibi parat ad bonum temporale principaliter intentum; & ipsum spirituale ut medium ad obtinendum temporale principaliter refert: atque ita suo agendi modo temporale spirituali æquiparat, aut etiam præfert. 2. Ex Synodo Excestriensi Anno 1287. can. 8. *Ad propriam recurrant conscientiam, quo fine ad Ordines aspirent, an ut Deo & Ecclesie virtuosius & gratiosius famulentur, non pro temporali questu, nec Beneficiis à suis ordinatorebus extor-*
quen.

quendis, quoniam tales simoniacos reputamus. Unde Fagnan. in cap. ad nostram de Elect. ait: Clericum, qui Ordines suscipit, ut Beneficium consequatur, simoniam committere mentalem, quæ non obligat ad Beneficii dimissionem, sed tantum modo ad satisfaciendum Deo per pœnitentiam, nisi pactum præcesserit.

Q. 19. An licet dare, vel promittere aliquid temporale alteri, ut faciat aliquod opus salutare in suam utilitatem, v. g. suscipiat Sacramenta, audiat Sacrum? &c.

Resp. I. Licet dare aliquid temporale absolutè alteri, petendo ab illo, ut aliquid spirituale faciat in bonum animæ suæ, modo nulla imponatur obligatio illud faciendi: quia tunc est solum donatio liberalis, facta ad alliciendum alterum ad bonum opus, sine obligatione mutua & pacto oneroso. Item licet aliquid promittere sub conditione, si feceris hoc opus bonum, intendendo spirituale bonum operantis, & se obligando ad standum promissis, impletà conditione, & non aliter, modo nulli alteri oriatur obligatio, ex cap. 2. de condit. ubi approbatur concessio libertatis facta seruo eâ conditione, ut Monachus fieret, & non aliter. Nam ibi nulla est Simonia, sed est precisè quædam optio, quæ alteri gra.

gratuitò offertur in suum solùm bonum, ut hoc vel illud eligat pro suo arbitrio.

Resp. II. Simonia est dare, vel promittere temporale sub pacto, & conditione, ut alter obligatus sit ad faciendum opus salutare in suam utilitatem, ex cap. *Quam pio* 1. q. 2. quia ibi intervenit pactum onerosum circa spirituale cum pretio, quod in jure prohibetur ut simoniacum, & tunc datur, & accipitur pretium pro spirituali. *Ita Suarez.*

Q. 20. *An accepta per simoniam restitui debent?*

Resp. I. Beneficia, Dignitates, Officia & alia ejusmodi simoniacè accepta non possunt in conscientia retineri, sed dimitti debent cum omnibus fructibus, ante omnem sententiam. Constat tum ex consensu Doctorum, & sensu, ac usu Ecclesiæ, tum ex cap. *Siquis dator.* & cap. *ea qua.* 1. q. 3. tum quia sine justo titulo possidentur, cum omnis collatio, provisio, & pactio simoniaca irrita sit, & nulla, saltem jure Ecclesiastico. cap. ult. *de Pact.* & proinde careat omni effectu, nullumque ius tribuat; ut declaravit Martin. V. in Conc. Constantiensi Sess. 43. approbante. *Electio- nes, postulationes, confirmationes, & quavis provisiones simoniaca Ecclesiarum, Monasteriorum, Dignitatum, Officiorum &*

Beneficiorum Ecclesiasticorum quorumcun-
 que deinceps facta, nulla sint ipso jure,
 nullumque jus cuiquam acquiratur, nec
 promoti, confirmati, aut provisi faciant
 fructus suos, sed ad illorum restitutionem,
 tanquam iniique ablata percipientes, tene-
 antur. Idem declarat Paulus II. in extrav.
 Cum detestabile. de Simon. condemat à
 Pio V. & S. Thom. 2. 2. q. 100. a. 6. ait:
 Nullus potest licite retinere id, quod contra
 voluntatem Domini acquisivit, putà si ali-
 quis dispensator de rebus Domini sui daret
 alicui contro voluntatem, & ordinationem
 Domini sui, ille qui acciperet, licite retine-
 re non posset; Dominus autem, cujus Ec-
 clesiarum Pralati sunt dispensatores, &
 Ministri, ordinavit ut spiritualia gratis
 darentur, secundum illud Matth. 10 gra-
 tis accepistis, gratis date. Et ideo, qui
 muneri interventu spiritualia quacumque
 assequitur, ea licite retinere non potest.
 Unde quamvis hæc irritatio esset tantum
 de jure Ecclesiastico, ut multi docent, ta-
 men illa supposita obligatio relinquendi Be-
 neficium, cum omnibus suis fructibus, est
 de jure divino naturali, ut rectè, Notat
 Suarez, & patet, nam jure naturali non
 licet retineri alienum sine ullo jure ad il-
 lud.

Ad hanc autem nullitatem, & restitu-
 tionis obligationem, sufficit Simonia con-
 ventionalis tantum, & occulta, cum sit ve-
 ra

ra Simonia; & ex juribus citatis ad nullitatem sufficit, quod provisiones sint simoniacæ; & in cap. *ea quæ* 1. q. 3. Urban. 2. ait: *Quidquid vel in Sacris Ordinibus, vel in Ecclesiasticis rebus, vel data vel promissa pecunia acquisitum est, nos irritum esse, & nullas unquam vires habere censemus.* Item sufficit Simonia ignorata à possidente Beneficium, ex cap. 26. *de Simon.* quod si acceptum sit Beneficium nondum dato pretio, hoc non debet solvi: quia simonia fieret realis completa ex utraque parte, & sic contraheretur excommunicatio; nec Beneficium acceptum retineri potest, cum ejus provisio, & collatio nulla sit. Fructus verò percepti restitui debent Ecclesiæ, cum sine ullo jure, sed injustè percepti fuerint, ex Conc. Constant. cit.

Resp. II. Pretium, seu quodvis temporale simoniacè acceptum, restitui debet, etiam jure divino naturali. Quia 1. contra jus dantis, & proinde injustè acceptum est. Nam qui dedit pretium, habet jus, ut res spiritualis gratis conferatur sibi, saltem ex hypothesi, quod detur. Deus enim dedit omnibus jus res spirituales obtinendi gratis, juxta illud Mat. 10. *Gratis accipistis, gratis datè.* & solum imposuit onus alendi Ministros, juxta modum ab Ecclesia præscribendum. Qui autem dedit temporale, non intendit dare liberaliter, nec transferre

Dominium, nisi quatenus debet, & quatenus alter justè exigere potest, ut patet à simili de usura. Deinde spiritualis res non est materia venditionis, sed est ex natura sua invendibilis. Jus autem temporale in re spirituali fundatum vendi nequit, nisi res ipsa spiritualis etiam vendatur, quæ tamen invendibilis est. 2. Ecclesiæ Ministri sunt tantum dispensatores, non Domini rerum spiritualium: unde non possunt illas dispensare, nisi pro voluntate Christi jubentis, ut illæ gratis concedantur: alias non minùs injustè agunt, quàm Eleemosynarius Principis, qui pro Eleemosynâ gratis ex voluntate Domini dandâ, aliquid à pauperibus exigeret. Hinc Alex. VII. damnavit hanc propos. *Non est contra justitiam Beneficia Ecclesiastica non conferre gratis, quia collator conferens illa Beneficia pecunia interveniente non exigat illam pro collatione Beneficii, sed veluti pro emolumento temporali, quod tibi conferre non tenebatur.* Et verò injustè exigat, & accipit pretium, qui de suo nil dat pretio æstimabile, ut facit conferens Beneficium non gratis: nam fructus ad ipsum non pertinent, sed ad futurum Beneficii possessorem: jus verò ad fructus, utpote fundatum in titulo spirituali, non est æstimabile pretio temporali, & necessario competit ex justitia ei, qui habet Beneficium; imò est ipsemet Beneficium. Ergo col.

collator, vel Patronus injustè exigit pretium, nec habet titulum justum accipiendi, ac retinendi quidquam, quod omnino sponte ac liberaliter datum non sit.

Resp. III. Si Simonia sit realis in materia Beneficiali, simoniacè accepta debent restitui Ecclesiæ, in qua est Beneficium, vel pauperibus loci, etiam ante omnem sententiam, ex cap. XI. *de Simon.* ubi dicitur, temporalia recepta pro dando assensu electioni Ecclesiasticæ restituenda esse illi Ecclesiæ, cùm ea sine gravi salutis periculo retineri non possint. Et est communis sententia. Sed si Simonia non sit in Beneficiali materia, juxta multos accepta restitui debent ei, qui dedit: quia jure naturali res reddi debet ei, qui habet ejus dominium, nisi lex in pœnam ei reddi vetet. Sed qui dedit simoniacè, retinet Dominium rei datæ; cùm pactio Simoniaca sit nulla, nec proinde jus ullum transferat, & lex non prohibet reddi, quod simoniacè datum est, nisi Simonia fuerit realis in Beneficio: nam in cap. citato, ubi pecunia accepta dicitur restituenda esse non danti, sed Ecclesiæ, agitur solùm de Simonia reali in Beneficio, nec idem ullibi statuitur in aliis casibus: unde hæc pœna, cùm sit quid odiosum, non debet extendi ultra casus in lege expressos. Imò cap. 19. *de Simon.* præcipitur reddi pecuniam ei, ui Religionem simoniacè fuerat ingressus.

Sed an Simonia mentalis ad restitutionem obligat, sicut id constat de reali, & conventionali mixta?

Resp. Multi negant, & probant. 1. Ex cap. 46. de Simon. ubi Greg. IX. ait ad resignationes spiritualium, & temporalium, qua nullo pacto, sed affectu animi procedente, utrumque taliter acquiruntur, (in quo casu delinquentibus sufficit per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori) eos pro Simonia hujusmodi non teneri. 2. ex S. Thom. 22 q. 100. a. 6. ad 6. quoad Deum sola voluntas facit Simoniacum, sed quoad pœnam Ecclesiasticam exteriorem non punitur ut Simoniacus, ut abrenuntiare teneatur, sed debet de mala intentione pœnitere. 3. Quia sola injustitia externa, seu effectiva inducit, obligationem restituendi: at in simonia mentali nulla est injustitia externa, sed solum affectiva. 4. Dicunt talem esse usum Rotæ, & Pœnitentiariæ; & addunt Ecclesiam non irritare collationem Beneficii, nisi Simonia sit externa saltem implicite: nam Ecclesia non punit actus merè internos.

Q. 21. Quanam sunt pœna contra Simoniacos ipso facto lata?

Not. 1. Nulla pœna ipso jure lata est contra Simoniam, nisi ea commissa sit, vel in Ordinatione, vel in Religionis ingressu,
aut

aut professione, aut in Beneficio, quo nomine comprehenduntur etiam Officia quælibet jurisdictionem spiritualement habentia, ut Provincialatus, Prioratus, Guardianatus, &c. Extrav. *cum detestabile* de Simon. quia in his tribus ob honores, dignitates, vel commoda temporalia frequentius committitur, aut saltem majus est periculum illius.

Not. 2. Licet quælibet Simonia etiam mentalis sit grave crimen, tamen consentiunt Doctores nullam pœnam juris contrahi ob Simoniam mentalem, quæ absque externo pacto expresso, vel tacito admittitur, ex cap. 46. *de Simon.* cit. ubi dicitur de simoniacis mentalibus *sufficere per solam pœnitentiam suo satisfacere Creatori.* Neque etiam ob Simoniam purè conventionalem, excepta confidentiali: quia jura has pœnas statuenda realem rei spiritualis receptionem requirunt, ut constat ex extrav. 1. & 2. *de Simon.* & ex Canonibus 1. q. 1. & ideo consentiunt etiam nullam pœnam contrahi ob Simoniam mixtam, seu semirealem, quando non fuit tradita res spiritualis, sed solum pretium, seu res temporalis: nam donec res spiritualis acquiratur, & sic quasi contractetur, non censetur plenè consummata exterius Simonia.

An verò contrahantur pœnæ Canonice, si traditum sit Beneficium, vel alia res

spiritualis, licet pretium promissum nulla ex parte fuerit solutum, controvertitur. Alii asserunt, quia licet pretium non sit traditum, Simonia tamen videtur completa exterius: sicuti contractus venditionis censeatur completus, si res sit tradita, & pretium promissum, etsi nondum solutum. Alii communius docent solam simoniam realem utrimque completam traditione rei spiritualis simul, & pretii, aut partis pretii inducere pœnas juris: tum quia juxta multos hæc est praxis. Curia Romanæ: tum quia pœnæ juris, præsertim graves, impositæ pro aliquo actu, intelliguntur de actu perfectè completo, & ex omni parte consummato exterius cum effectu, nisi lex aliud disertè exprimat: nam ex Reg. Jur. *Odia sunt restringenda.*

Dixi aut partis pretii, nam si re spirituali tradita promissi pretii pars aliqua fuerit soluta, tunc secundum omnes contrahuntur pœnæ: quia tum verè spirituale traditum est pro temporali, & vice versâ; nec minùs completa est simonia, quàm si ab initio conventum esset de sola illa minima quantitate, quæ soluta esset.

Resp. I. Pœnæ Simoniæ in Beneficiis, & Officiis spiritualibus sunt. I. Excommunicatio Papæ reservata, quam ipso facto incurrunt, tum qui simoniacè eligunt, præsentant, instituunt; tum qui sic eliguntur, præsentantur, instituuntur; item mediatores

tores & procuratores simoniacæ ordina-
tionis, aut collationis Beneficii secutæ, ut
parentes, amici, & omnes, qui suam operam
interponunt, vel pecuniam offerunt, extrav.
Cum detestabile, & alibi. 2. Omnis simo-
niaca electio, præsentatio, resignatio pro-
visio, collatio irrita est, nullumque jus tri-
buit; ita ut sic provisos teneatur ante om-
nem sententiam Beneficium dimittere, &
omnes fructus Ecclesiæ restituere, cum nul-
lum jus in Beneficium acquirat. *ibid.* &
ex Conc. Constantiensi, sup. cit. Idque, ut
dixi, quamvis Simonia sit solum conven-
tionalis mixta; item etiamsi Simonia ipso
provisto in seio commissa sit, nisi quis ut eum
inhabilem redderet, pecuniam dederit, vel
ipse de Simonia suspicans, expressè contra-
dixerit, cap. 27. & 33. *de Simon.* Imò si
sciens tertii Simoniam in procurando tibi
Beneficio, illud acceptasti, nulla est tua pro-
visio, quamvis contradixeris: quia accep-
tando cooperatus es executioni Simoniam
cognitæ ita *Suarez*,; item si pecuniam ab
alio promissam solveris, vel solutam reddi-
deris, ex eod. cap. 33.

Porro juxta varios ignorantibus Simoniam
non faver regula Cancellariæ de Trienna-
li possessione ad præscriptionem; quia ex-
pressè exigit ut possessio sit *absque Simonia-*
co ingressu. Sed multi alii docent eum,
qui mediante tertii Simoniam Beneficium
accepit, posse illud retinere, si integro tri-

ennio hanc simoniam ignorarit: quia illa verba *absque Simoniaco ingressu*, videntur in rigore requirere, ut simonia se teneat ex parte ingredientis Beneficium; nam licet collatio sit simoniaca, ingressus tamen, seu actio, qua provivus ingreditur, non est simoniaca; nec ipsa punitur, sed actio mediatoris, quæ fuit simoniaca, neque hæc appellatur strictè in gressus, sed potius a portæ, ut alter ingredi queat. *Ita Cabas. sut. Lessius, Layman, de Lugo dicens, hanc esse communem sententiam, & pro ea referens Gomez. Rebuff. & alios.* Verùm consuli debet usus curiæ Romanæ. Constat autem eum, qui Beneficium per simoniam parentum, vel amicorum, licet ignorans, obtinuit, si hanc ante elapsum triennium rescierit, teneri statim illud purè resignare, & omnes fructus perceptos extantes restituere, non tamen eos, quos bona fide consumpsit, cùm eos bona fide possederit. *Ita S. Thom. q. 100. a. 6. ad 3. Suarez, & alii commun.* Nam irritatio directè fertur à jure in omnem provisionem, & acquisitionem, quæ fit per simoniacam labem, nec ad hanc requiritur culpa, vel scientia acquirentis, aut conferentis, ex cap. 33. *de Simonib.* 3. Simoniacè electus, vel provivus fit ipso facto inhabilis ad idem Beneficium, nec potest illud ex Episcopi dispensatione obtinere cap. 27. *de Simon.* & cap. penul. *de Elect.* ubi excipitur, si sit Beneficiarius

cium simplex, & ipso electo ignorante, nec ratum habente simonia commissa sit; tunc enim post puram resignationem potest Episcopus dispensare. Imò ex Bulla V. S. Pii V. simoniacus sit etiam inhabilis ad quas-cumque alias dignitates, & quæcunque alia Beneficia obtinenda.

Not. Has pœnas, ex communi, incur-runt etiam, qui propria auctoritate permutant Beneficia: nam si in jure dicuntur simoniaci, & verè committunt simoniam juris Ecclesiastici. Item simonia realis in Prælaturis regularium, ut sunt Prioris, Guardiani, Rectoris, Provincialis, &c. Inducit nullitatem actûs, obligationem dimittendi Superioris munus, & Excommu-nicationem Papæ reservatam; nam sunt Officia Ecclesiasticam jurisdictionem habentia, idque statuitur expressè à Paulo II. extrav. *Cum detestabile* de Simon. & constat etiam ex Bulla Martini. V. sup. cit.

Resp. II. Pœnæ Simonix confidentiæ ex Bulla 85. Pii IV. & Bulla etiam 85. Pii V. Sunt 1. Excommunicatio Papæ refer-vata contra utrumque contrahentem, si sint inferiores Episcopis; nam hi incur-runt solum interdictum ab ingressu Eccle-siæ. 2. Privatio Beneficii per Confidenti-am obtenti, & quidem ante omnem sen-tentiam, cum ejus collatio nulla sit. 3. In-habilitas ad idem Beneficium, & ad alia
acqui-

acquirenda. 4. Privatio Beneficiorum, antea legitimè possessorum, & Pensionum prius obtentorum; non tamen, juxta multos, ante sententiam judicis declaratoriam, cum justo titulo possideantur; & dicunt ita usu receptum esse. 5. Beneficia per Confidentiam collata & accepta, reservata sunt Pape: quare resignari non possunt in manus Ordinariorum, nec ab iis conferri. Insuper fructus Beneficiorum per Confidentiam acquiritorum, & Pensionum sic constitutarum reservantur Camerae Apostolicae. Sed hæc reservatio in Gallia non observatur.

Not. 1. Ut contrahantur hæc pœnæ, requiritur, ut datum sit, & acceptum Beneficium, ut patet ex his verbis Bullæ Pii IV. *Omnes, & singulos, qui Beneficia, vel Pensiones hoc intercedente vitio receperunt.* non tamen necesse est, ut qui Beneficium accepit, promissionem suam impleverit, hoc est vel pretium promissum solverit, vel Beneficium alteri resignaverit, vel pensionem solverit, aut fructus Beneficii ab alio percipi permiserit. Nam hoc specialiter statutum est contra hanc Simoniam, quæ gravioribus pœnis punitur, eo quòd innumeris fraudibus sit obnoxia, & magis latenter quam quævis alia committatur, habeatque speciem successionis hæreditariæ in jure valde exosam. Imò has pœnas incurrit Beneficium recipiens, qui novit in-

ten-

entionem confidentiariam dimittentis, quamvis recipiat sine tali intentione, ut significant hæc verba Bullæ Pii V. *etiam solâ dimittentis intentione receperit.*

Not. 2. Cùm Constitutiones Pii IV. & Pii V. novas pœnas non superadant ratione confidentiæ, nisi contra illum solum, qui per confidentiam recipit Beneficium, vel Pensionem; soli recipientes privantur Beneficiis, & pensionibus antea legitimè acquisitis: non autem resignantes sub pactione confidentiali, aut ad id cooperantes; qui tamen, ut verè simoniaci, incurrunt Excommunicationem Papalem jure antiquo latam, si confidentiaria pactio fuerit ex utraque parte completa.

Resp. III. Pœnæ Simonicæ in Ordinatione sunt 1. Excommunicatio Papæ reservata, quam ipso facto incurrit tum ordinans, tum ordinatus extrav. *Cum detestabile.* quod multi extendunt ad primam Tonsuram, quia cap. 11. *de Ætat. Presic.* dicitur per eam conferri Ordo Clericalis, & usitato loquendi modo aliquis per eam simpliciter constituitur in Ordine Clericorum. 2. Ordinatus suspensus est ab ordinibus, non solum, quos simoniacè suscepit, sed etiam omnibus simpliciter. *ibid.* Ordinans verò suspensus est per triennium à collatione omnium Ordinum, ex cap. 45. *de Simon.* Per Bullam verò Sixti V. *Santum* suspensus est à collatione omnium
Or.

Ordinum, etiam Tonsuræ, & ab executione omnium munerum Pontificalium, & interdictus est ab ingressu Ecclesiæ. Sed dicunt hanc Bullam non esse usu receptam in plerisque locis, præsertim in Galliis. Qui autem nec sciens, nec volens simoniacè Ordinatus est, secundum Sanctum Thomam. q. 100. a. 6. ad 3. & alios, non potest sine dispensatione Ordines exercere.

Resp. IV. Pœnæ Simoniacæ commissæ circa ingressum Religionis, & Professionem sunt 1. Excommunicatio lata contra personas singulares dantes, & accipientes. 2. Suspendio ab Officiis Capitularibus lata in Conventum, si consenserit. Utraque pœna ipso facto contrahitur, & Papæ reservatur, extrav. *Sanc.* de Simon. 13. Simoniacè scienter Professus in aliud arctus Monasterium in pœnam criminis detrudi debet. cap. 25.

de Simon.

TRA.